

FLACARA

Nr. 24 (49) — 15 DECEMBRIE 1954

1

2

3

4

GLASUL INTREGULUI POPOR

Cu adîncă satisfacție a primit poporul nostru Declarația istorică a conferinței de la Moscova a țărilor europene pentru asigurarea păcii și securității în Europa. Prin adunări și mitinguri, prin scrisori trimise la redacțiile ziarelor, oameni de știință și de artă, dintre care mulți cu renume mondial, cadre didactice și studenți, ingineri, muncitori, tehnicieni, oameni ai muncii din agricultură, ofițeri care au luat parte la cele două războaie mondiale, funcționari, gospodine, toți oamenii cinștiți din țara noastră au ținut să-și exprime adevăratul lor la cele expuse în Declarația conferinței de la Moscova.

Ca unul ce a avut de suferit de două ori în această jumătate de veac de pe urma militarismului german, poporul nostru se ridică cu hotărîre împotriva încercărilor cercurilor agresive din occident de a reînvia Wehrmachtul hitlerist, dușmanul de moarte al libertății și independenței naționale a popoarelor, dușmanul progresului omenirii. Poporul nostru iubitor de pace, sprijinitor activ al politicii de rezolvare pe cale pașnică a tuturor problemelor internaționale litigioase — politică inițiată și înfăptuită consecvent de Uniunea Sovietică — salută noul mesaj adresat de către conferința de la Moscova celorlalte țări ale Europei, precum și S.U.A. în vederea rezolvării problemelor europene pe calea tratativilor.

Totodată însă, toți patrioții din țara noastră sînt conștienți de faptul că, în cazul ratificării și punerii în aplicare a acordurilor de la Paris, în fața țării noastre, ca și în fața celorlalte state participante la conferința de la Moscova, va trebui să stea sarcina întăririi capacității de apărare, pentru a fi gata oricînd de a da o ripostă zdrobitoare celor ce vor încerca să tulbure viața pașnică și creșterea a popoarelor noastre.

„Chezășia securității noastre — a arătat tovarășul Chivu Stoica, prim vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R., conducătorul delegației guvernamentale a R.P.R. la conferința de la Moscova, în declarația rostită la posturile noastre de radio — este prietenia frățească cu popoarele marii Uniuni Sovietice, cu marele popor chinez, cu popoarele țărilor de democrație populară. În cadrul uriașului front al păcii și socialismului, poporul nostru se simte puternic și nu se teme de nici un fel de amenințări din partea ațîțitorilor la război. Poporul nostru nu este singur. El se simte puternic, știind că face parte din uriașul front al păcii, democrației și socialismului“.

Felul în care poporul nostru a primit Declarația Conferinței de la Moscova arată că el — conștient de forța și unitatea lagărului păcii — își strînge și mai mult rîndurile în jurul Partidului, contribuind prin munca sa de zi cu zi la întărirea capacității de apărare a țării, la ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc. Să știe cei ce urzesc noi războaie că Republica Populară Romînă este o verigă puternică a lagărului apărătorilor păcii, că ea va face tot ce-i va sta în putere pentru a nu se lăsa surprinsă nepregătită.

1 Studenții, cadrele didactice și personalul administrativ al Universității „C. I. Parhon” și-au exprimat în cadrul unui miting completa lor adevărată la măsurile preconizate de conferința de la Moscova. Vorbește prof. univ. N. Sălăgeanu, rectorul universității,

2 Delegația poporului român, care a participat la recenta sesiune de la Stockholm a Consiliului Mondial al Păcii, a făcut o dare de seamă publică. A vorbit prof. univ. Lotar Rădăceanu, conducătorul delegației, (în medalion).

3 Complexul „Grivița Roșie”... După terminarea schimbului, muncitorii, tehnicienii și funcționarii, luînd cunoștință de Declarația conferinței de la Moscova, și-au manifestat hotărîrea lor de a contribui tot mai mult la întărirea patriei.

4 Miting la sediul Uniunii Artiștilor Plastici. Participanții salută hotărîrile conferinței de la Moscova.

COPERTA I: Vlăstare ale generației noi: pionierii (de la stînga la dreapta) Ugyr Emese, Sîrbu Mircea și Fucșu Ilonka la Palatul Pionierilor din Timișoara.

COPERTA a IV-a: La fabrica de porțelan din Cluj, pictorița Lenke-Simon execută cu măiestrie lucrări de pictură aplicată pe diferite vase de porțelan și obiecte de artă.

Fotografii de A. LOVINESCU

IOSIF VISSARIONOVICI STALIN

Pictură de A. M. GHERASIMOV

Biblioteca Centrală
Regională

MARELE LUPTĂTOR PENTRU CAUZA PĂCII

Se împlinesc la 21 decembrie 75 de ani de la nașterea lui I. V. Stalin, marele continuator al operei nemuritoare a lui Lenin. Numele lui Stalin — devenit simbol al păcii în epoca noastră — este nespus de scump maselor de sute și sute de milioane de oameni de pe fața globului. Învățătura leninistă, continuată și dezvoltată de către Stalin, a cuprins și luminat inimile oamenilor, conducându-i pe drumul luptei și muncii pentru construirea unei vieți fericite, libere.

Deosebit de mari sînt meritele lui Stalin față de omenire, în lupta ei pentru apărarea — în această frământată perioadă a istoriei — a bunului cel mai de preț, pacea. Viața sa, întreaga sa activitate, Stalin a închinat-o luptei pentru ca oamni să fie fericiți, pentru ca somnul copiilor lor să nu fie tulburat de șuierul bombelor, pentru ca generațiile noi să se poată înfrupta din comorile culturii și științei.

Epoca noastră este martora agoniei unei orînduiri care a adus omenirii suferințe cumplite — orînduirea capitalistă în stadiul ei cel mai avansat, imperialismul — a cărei însoțitori inevitabili sînt mizeria cumplită a maselor largi, lipsa oricăror drepturi și libertăți, războiul de jaf cu ororile sale. Pentru susținerea putreidei sale orînduiri, pentru amestecarea oamenilor, pentru ascunderea cauzelor mizeriei și războiului, imperialismul și-a pus pe picioare o imensă și venală mașină ideologică — presă, filme, radio, cărți — care minte, înșală, șantajează și calomniază, totul în proporții nemaîntîlnite. Cu deosebire le place imperialiștilor vorbăria despre pretinsa lor dragoste de pace.

Tovarășul Stalin, aplicînd în mod consecvent învățătura marelui Lenin, a dat la o parte cortina lor de minciuni, a destrămat rețeaua neguroasă cu care s-au înconjurat ațîțătorii la război, demascînd în discursurile, în interviurile, articolele și cărțile sale, făcîndu-le să se ascunde în spatele vorbăriei pacifiste a imperialiștilor. În lumina învățăturilor sale, problemele păcii și ale războiului devin clare, perspectiva mai precisă, sarcinile mai limpezi. Dînd în opera sa, „Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.“, formularea trăsăturilor legii economice fundamentale a capitalismului contemporan și legii economice fundamentale a socialismului și scoțînd în evidență contradicțiile dintre acestea, tovarășul Stalin a arătat oamenilor că războiul este însoțitorul inevitabil al imperialismului, a cărui lege economică fundamentală este asigurarea profitului maxim pentru monopolii. El a arătat că „pacifismul burghez“, vorbăria imperialiștilor despre pace, este o diversivă menită să acopere comploturile lor războinice, să dezarmeze masele în fața realităților care constituie o primejdie de moarte pentru viața popoarelor. El a demascat cu argumente simple, clare, accesibile fiecărui om, pe de o parte sursele actualei încordări internaționale, care se află „peste tot și oriunde se manifestă acțiunile agresive ale politicii „războiului rece“ dus împotriva Uniunii Sovietice“ (din răspunsul dat lui James Reston, corespondentul diplomatic al lui „New-York Times“), iar pe de altă parte faptul că ațîțătorii la război le e teamă mai mult ca orice de o înțelegere cu U.R.S.S., „deoarece o înțelegere cu Uniunea Sovietică subminează pozițiile ațîțătorilor la război și face lipsită de sens politica agresivă a acestor domni“. („Pravda“, 1948, răspuns la declarațiile de la Fulton ale lui Churchill).

Oferînd oamenilor simplii posibilitatea să verifice ei înșiși politica unui stat sau altul cu un etalon clar și anume bugetul țării respective. Stalin i-a ajutat să vadă că războiul este o afacere rentabilă pentru un grup de miliardari care vor să realizeze din singele oamenilor profituri uriașe. Iar scribii venali ai imperialiștilor, demascați în planurile lor aventuriere și care propovăduiesc falsa teorie a „inevitabilității războiului“ cu U.R.S.S., precum și minciuna sfruntată cum că, chipurile, comuniștii consideră imposibilă coexistența pașnică a țărilor socialismului cu țările capitalismului, Stalin, continuînd politica lui Lenin, le-a dat un răspuns nimicitor prin întreaga sa activitate. Politica externă a Statului Sovietic, politică de pace, înțelegere și prietenie între popoare, se bazează pe principiul egalității în drepturi și respectului reciproc al popoarelor mari și mici, pe principiul posibilității coexistenței pașnice îndelungate a celor două sisteme: capitalist și socialist. Arătînd că societatea socialistă, în care omul este cel mai de preț capital, nu are nevoie de război, ci de pace pentru înfăptuirea planurilor sale mărețe de construire a comunismului, I. V. Stalin a dovedit că este posibilă coexistența pașnică. În toate interviurile lui Stalin de după război — și în cel acordat în septembrie 1946 lui Alexander Werth, corespondentul lui „Sunday Times“, și în cel din octombrie 1946 acordat lui Elliot Roosevelt, și în cel din aprilie 1947 lui Stassen, și în cel din 1948 lui Wallace, și în cel din 1949, acordat lui Kingsbury Smith — se găsește exprimată ideea posibilității coexistenței pașnice. Din toate, însă, reiese în același timp că această posibilitate depinde în primul rînd de dorința statelor capitaliste de a colabora.

În ceea ce privește Uniunea Sovietică, politica ei externă este un exemplu de respectare a condițiilor coexistenței pașnice.

Guvernul Sovietic și-a manifestat de la crearea statului sovietic, în repetate rînduri, dorința de colaborare. Iar acțiunile și propunerile Uniunii Sovietice de după război la O.N.U., la conferința de la Berlin, în diferite întîlniri internaționale, sînt îndreptate împotriva pericolului de război, pentru asigurarea securității popoarelor. Ele arată dorința de pace a Uniunii Sovietice, dorința ei de a colabora, de a rezolva divergențele pe calea tratativelor. Iar Tratatul General European pentru securitate colectivă, propus de Uniunea Sovietică popoarelor europene, este o aplicare vie a tezelor lui Lenin și Stalin în problemele păcii. Tratatul, care este accesibil tuturor statelor, independent de orînduirea lor socială, se bazează pe respectarea independenței și suveranității naționale a fiecărei țări și urmărește împiedicarea unei noi agresiuni în Europa.

Ațîțătorii la război nu renunță însă la planurile lor de jaf și cîmpire. Întreaga perioadă de după cel de-al doilea război mondial ilustrează tendința cercurilor imperialiste de a dezlănțui un nou război mondial.

Analizînd pericolul mare ce atîrnă asupra omenirii, Stalin a îndrumat popoarele eliberate de sub jugul imperialist să-și unească eforturile în vederea înfloririi țărilor lor, pentru făurirea unei vieți mai bune pentru cei ce muncesc, pentru salvagardarea păcii. Pentru prima dată în istorie apar pe un teritoriu imens relații ca cele dintre Uniunea Sovietică și țările democrat-populare. Stavila de netrecut pentru ațîțătorii la război, lagărul păcii, pentru formarea căruia a luptat Stalin, este cea mai mare cucerire a popoarelor. Iar în momentele grele, cînd atmosfera internațională era înveninată de țipetele isterice ale diplomaților și generalilor americani despre inevitabilitatea războiului, cînd în inimile oamenilor începuse să se strecoare îngrijorarea pentru soarta lor și a familiilor lor, Stalin (prin interviul din ianuarie 1951), pe baza analizei condițiilor noi internaționale și ridicînd la o înălțime fără precedent teoria leninistă a rolului maselor ca adevăratele făuritoare ale istoriei, a deschis ochii miliardelor de oameni pașnici, spunîndu-le: iată, imperialiștii au dezlănțuit în ultimii 30 ani două războaie mondiale. Ei au putut face aceasta, pentru că au reușit să prindă popoarele în mreaja minciunilor. Azi, războiul nu este de loc inevitabil, dacă în numele apărării păcii popoarele se vor uni, dacă comuniștii și catolicii, socialiștii și independenții, își vor da mîna cu toții fără deosebire de concepții politice sau religioase. El a indicat clar oamenilor calea preîntîmpinării războiului, calea salvagardării păcii: „Pacea va fi menținută și consolidată dacă popoarele vor lua în propriile lor mîini cauza menținerii păcii și o vor apăra pînă la capăt. Războiul poate deveni inevitabil dacă ațîțătorii la război vor reuși să prindă în mreaja minciunii masele populare, să le înșele și să le atragă într-un nou război mondial“. (Stalin — interviul acordat corespondentului ziarului „Pravda“, 1951).

Definînd caracterul și telurile mișcării contemporane pentru pace și subliniînd că ea nu urmărește doborîrea capitalismului și instaurarea socialismului, ci se mărginește la telurile democratice ale luptei pentru pace între popoare, Stalin, judecînd cu clarviziune mersul evenimentelor, a dat o bază foarte largă acestei mișcări, ea devenind cea mai puternică și cuprinzătoare mișcare de mase din istoria omenirii. Chemarea lui Stalin la pace între popoare a pus în mișcare nenumărați oameni pînă ieri încă pasivi față de desfășurarea situației internaționale. Sute de milioane de oameni, și nu numai muncitorii și țărani, ci și din cele mai largi pături sociale, au înțeles însemnătatea programului de apărare a păcii expus de Stalin, și l-au însușit, pentru că corespunde năzuințelor lor. Ei au înțeles că pacea poate fi impusă guvernelor imperialiste de forța lagărului păcii, de înseși popoarele lor, că este în primul rînd datorită popoarelor să-și apere dreptul la pace și viață. Ele au înțeles că în lume există două tabere: una a păcii și cealaltă, imperialistă, a războiului, și că granița dintre cele două tabere nu coincide cu granițele dintre state. Așa se explică vigoarea crescîndă a măreței mișcări a popoarelor francez, italian, englez și altele, care se ridică împotriva guvernelor lor ce pregătesc un nou război. Pe toate continentele cresc rîndurile celor care leuș azi pentru menținerea și consolidarea păcii, al cărei luptător și crainic neobosit a fost I. V. Stalin.

Sintetizînd experiența istoriei și dezvoltînd și aplicînd, în mod strălucit la condițiile noi, teoria marxist-leninistă, Stalin a avertizat în repetate rînduri pe ațîțătorii la război asupra jocului primejdios pe care-l fac. Răsună azi cu toată vigoarea precizarea lui Stalin din interviul acordat în 1951 corespondentului ziarului „Pravda“: „Se înțelege că cei mai experimentați generali și ofițeri pot fi înfrînți dacă soldații consideră profund nejust războiul ce le-a fost impus și dacă din această cauză ei își fac pe front datorită formal, fără credință în dreptatea misiunii lor, fără însuflețire“. Și nu putem să nu amintim de o altă învățătură, exprimată tot de Stalin, cu prilejul celei de a 24-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (6 octombrie 1941), în plin război, în momentele cele mai grele: „Cauza noastră este dreaptă, victoria va fi a noastră“. Amatori de războaie de jaf și cîmpire să la aminte!

În ultima vreme politica imperialiștilor a luat un curs primejdios pentru pacea din Europa și din întreaga lume. Acordurile de la Londra și Paris sînt menite să dea mîna liberă fascismului german, generalilor lui Hitler care au adus Europei atîtea suferințe grele. Credincioase învățăturii despre pace a lui Lenin-Stalin popoarele iubitoare de pace ale Europei își strîng rîndurile pentru apărarea cauzei păcii. Declarația conferinței de la Moscova cheamă toate popoarele Europei occidentale să se ridice împotriva ratificării acordurilor de la Paris, împotriva reînarmării Germaniei de vest, împotriva politicii de blocuri, pentru un sistem de securitate colectivă cu participarea tuturor statelor europene, indiferent de orînduirea lor socială. Pacea se află de astă dată în mîini puternice. Mai puternice ca oricînd sînt forțele lagărului păcii și democrației. Popoarele iubitoare de pace, printre care și poporul nostru, au învățat de la Lenin și Stalin că pacea trebuie să fie apărată pînă la capăt. Vigilențe, ele își vor întări neîncetat forțele pentru a nu fi surprinse nepregătite.

De o mare actualitate sînt în aceste împrejurări cuvintele tovarășului Malenkov, rostite la 6 noiembrie 1949 în fața Sovietului din Moscova: „Nu noi, ci imperialiștii și agresorii trebuie să se teamă de război. Ce ne spune experiența istorică? Ea ne spune că primul război mondial dezlănțuit de imperialiști a dus la victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în țara noastră. Experiența istorică spune mai departe că cel de al II-lea război mondial dezlănțuit de imperialiști a dus la instaurarea regimurilor de democrație populară într-un număr de țări din Europa Centrală și sud-estică, la victoria marelui popor chinez. Mai poate oare exista îndoială că dacă imperialiștii vor dezlănțui cel de al III-lea război mondial, acest război va fi mormîntul, nu al unora dintre statele capitaliste, ci al întregului capitalism mondial?“

M. RADIAN

ZORI *deasupra* PATRIEI

Reportaj colectiv de: Camil BACIU, Petru VINTILĂ,
Constanța COPORAN și Ilarie MURGU

Deasupra mării cerul devine fumuriu. Apoi o bandeletă purpurie se ridică din valuri, încingînd zarea, și pescărușii încep să țipe și să se rotească, fugărindu-se. În acest ceas al zorilor ei sînt trandafirii, de un trandafiriu palid pe care numai scoicile de sidex îl au uncori și, astfel, legănîndu-se deasupra mării verzi, țipînd, ei spun: „bună dimineața”. E primul salut cu care Republica întîmpină soarele: pescăruși chemînd deasupra apelor.

Trecînd prin Delta, razele descoperă păsările în stuțisuri. Aburi se ridică din apă, acoperînd malurile, înconjurînd locuințele pescarilor, prinzîndu-se de funiile catargelor; și în această lumină cenușie-albastră toate capătă un farmec pe care de obicei îl au numai zările: par a se depărta, a dispărea ca într-un început de călătorie. De cîte ori, o dată cu zorile, pescarii nu-și vor fi asemuit casele cu o flotilă rare, slobozind fum pe hornuri, pare gata să ridice ancora!...

Înălțat deasupra acestor meridiane estice, soarele își aruncă razele peste Dobrogea, aprinzînd creste line de munți străvechi, înroșind virfuri de minarete, sperînd vulpile furișate în nesfrișitele lanuri de porumb, bătînd în geamurile vagoanelor de tractoriști.

„Bună dimineața, bună dimineața, tovarăși!” La ora aceasta, vara se deschid florile violet-albastre, pline de rouă, pe care poporul le numește „bună dimineața”.

Trecînd deasupra Bărăganului și deasupra Siretului, soarele trebuie să se înalțe mult spre a-și continua călătoria; în fața razelor lui se află Carpații. În munții

Buzăului, deasupra norilor pufoși, un tulinic ciobănesc cheamă; ecoul lui se rostogolește încet prin văi și, însoțită de aceste sunete grave și adînci, lumina se răspîndește peste Regiunea Autonomă Maghiară, peste întregul podiș al Transilvaniei, împurpurînd turnurile prelungi ale bisericilor, luminînd casele masive cu porți înalte, făcînd mării bivoli din ogrăzile colectivelor să sforăie supărați.

Trec spre ogoare femei cu marama înflorată: „Jó regelt kivánók elvtárs”; altele cu broboade negre și ochi albaștri: „guten morgen”.

La această oră lumina a cuprins Bărăganul și Maramureșul. Pornesc haiturile cu plute și hăulesc: „hai noroc, măai!”

Înainte de purpuriul răsăritului, dimineața primește lumina și căldura șarjelor de oțel ce vor deveni motoare, vagoane, tractoare...

Întră schimbul de zi la furnalele Hunedoarei și dinspre orașele nou construite un adevărat, torent de oameni coboară spre uzină. Se revarsă pe ulițe luminile minerilor din Petrila, se toarnă prima șarjă de oțel la cuptoarele Reșiței. „Bună dimineața, tovarăși”. „Jó napot kívánók, guten morgen, genossen!” Și parec mai mult ca în oricare altă parte a Republicii, „norocul bun”, „lo szerencset”-ul, „guten morgen”-ul urate aci sînt expresia frăției celor ce muncesc, frăție făurită de-a lungul anilor, de-a lungul îndelungatei

lupte duse sub conducerea partidului împotriva exploatazitorilor, a propovăduitorilor „unității maghiare”, a „unității germane”, lupte duse sub conducerea partidului împotriva tuturor naționalistilor, lupte în care s-a făurit această prietenie a romînilor, maghiarilor, sîrbilor, rușilor, evreilor, germanilor — a oamenilor care dezgroapă laolaltă cărbunele negru și făuresc laolaltă oțelul pentru toate clădirile albe și luminoase în care învață azi copiii lor, în care azi artiștii lor, poeții lor cîntă viața Republicii.

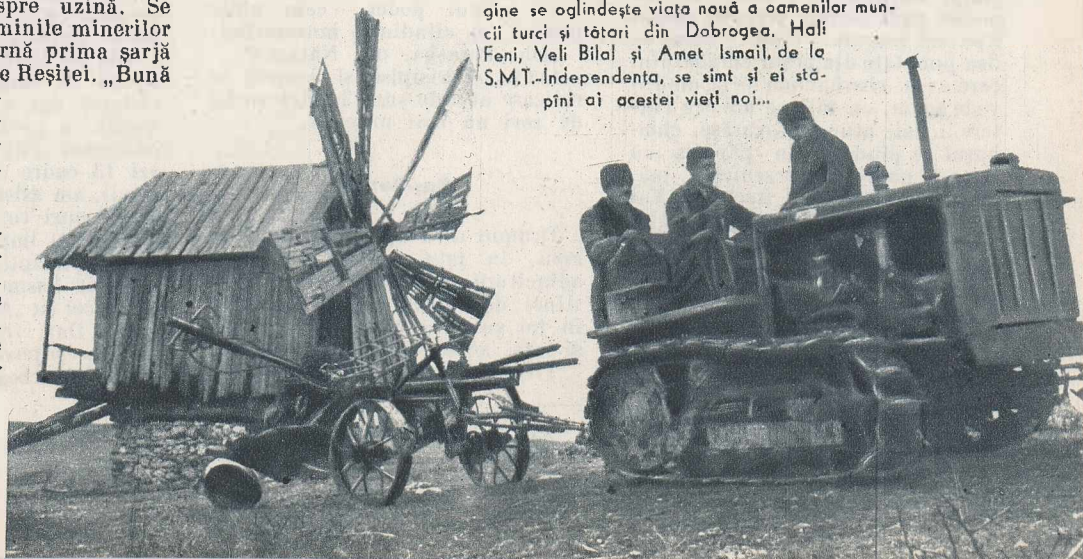
Rezoluția Biroului Politic al Comitetului Central al partidului nostru în chestiunea națională, (dată acum 6 ani), prevederile Constituției noastre asupra drepturilor egale ale cetățenilor aparținînd poporului romîn și minorităților naționale au căpătat viață

în instituțiile Regiunii Autonome Maghiare, în însăși existența acestei regiuni, în școlile germane din Timișoara, în universitatea Bolyai, în cărțile de citire tipărite în limba idiș, în tătarește, ucraineană; trăiesc azi în cuvîntul deputaților maghiari, sîrbi, evroi, germani din Marea Adunare Națională, în realizările muncitorilor fruntași de diferite naționalități, care în strînsă unire luptă și muncesc pentru propășirea patriei lor. Republica Populară Romînă, pentru înfrumusețarea vieții lor.

...Mai bine de două meridiane a străbătut soarele deasupra patriei, trecînd din stuțărișul Deltei pînă peste această țară a mineralelor.

În duduital tractorului ce se afundă în pămîntul negru și umed, în vuietul oțelului topit, Republica își începe ziua de lucru.

Două lumi: de la moara primitivă de vînt — la puternicul tractor pe șenile! În această imagine se oglindește viața nouă a oamenilor muncii turci și tătari din Dobrogea. Hali Feni, Veli Bilal și Amet Ismail, de la S.M.T.-Independența, se simt și ei stăpîni ai acestei vieți noi...

Portul

Incrementită în spatele albului minaret al geamiei din Tulcea, secera lunii pălea cu repeziciune, ca și cum s-ar fi topit pe cer. Lumina cetoasă descoperi vasele ce se băteau de mal și, deodată, din josul Dunării se rostogoli chemarea unui vapor: trei sunete lungi (bună dimineața), după care răspunsul, scurt (mulțumesc). Apoi, subțire, argintiu, răsună un „ceastușki“, o strigătură de care numai corul femeilor din Voronej ar fi fost în stare. Întii o solistă recitând — melodos, gutural, puternic ca și cum ar fi chiuit — câteva versuri, apoi, șugubăț, pe trei voci, corul, ațîșind parcă pe cel vizat, în vreme ce solista rostogolea un ultim „i-ho-ho-ho-ho...“

Ne-am îndreptat — fotoreporterul și eu — înspre locul de unde venea zvonul și, trecînd printre lăzile ce se deșertau în barcaze, am intrat în curtea Oficiului de valorificare a peștelui. La o masă, în jurul unei mobile de pește mărunț și argintiu, un grup de fete cînta. Solista încheia ochii pe jumătate la notele cele mai de sus, basmaua i se lăsa pe frunte, apoi, cu o scuturătură ușoară, o înlătura, sălta umerii și o lua de la capăt, surzînd, alintîndu-se, făcînd atîtea ghiduşii cu vocea, cum numai un mim ar putea-o face cu tot corpul. În vremea asta mîinile i se mișcau repede, curăţînd peștele de solzi.

„Oh, Nataška, oh, Paraška

la tibia savietului ...“

De astă dată s-au adăugat corului un bariton și un bas, apoi alte femei. Toate aceste glasuri intrau tocmai la măsură potrivită, ca și cum ar fi fost înscenată o repetiție de spectacol, iar dirijorul s-ar fi ascuns sub înfățișarea vreunui pescar bărbos care umbra în apropierea mea, conducînd corul numai din clipele ochilor sau mișcîndu-și barba.

Vreme de un sfert de oră apoi, conduși de Grigori Jucov, am suportat o iarnă grea, în halele unde vînatul (animale, păsări, pescărie) e păstrat la o temperatură de minus optsprezece grade. Scăpînd jos un pește argintiu, eram cît pe aci să-l sparg și l-am așezat în grămadă ca pe o figurină. Erau cantități uriașe, stivuite, separate, sortate, strălucind de curăţenie și de promorocă. Oamenii lucrau cu căciuli, cu botfori și înmănușăți. Cînd am ieșit, dimineața de toamnă mi s-a părut aburită de căldură.

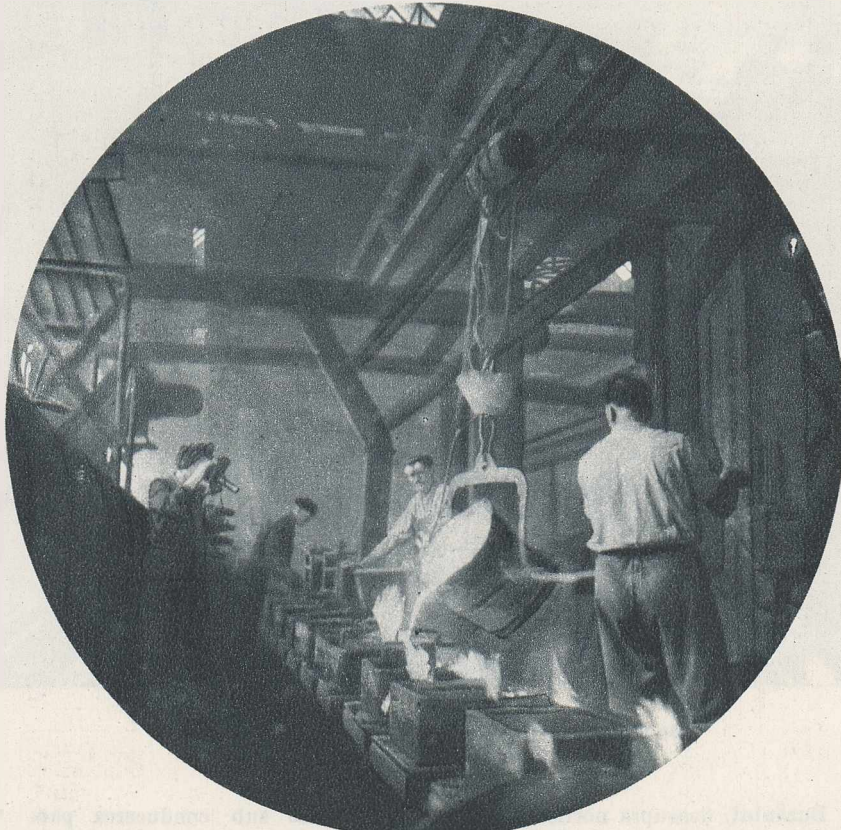
— Eh, așa construcție ca a noastră — a spus Jucov — mai rar... Da! ca să-i vedeți pe pescari, trebuie să mergeți la Sulina... N-aveți timp? Eh, asta nu-i bine! Cine cunoaște cum lucrau pescarii noștri lipoveni înainte — cînd trebuiau să dea jumătate din pește chiaburului care avea cherhanaua — și cînd îi vede acum, cu talene noi, cu cutere... Păi, atunci, tovarășe, chiaburul te pîndea din păpuriș cu arma... poe! „Ce pescuiești, mă, unde-mi place mie?“ Reclami? Vai de tine! Imediat te umfla! Chiaburul-ataman, jandarmul-ataman, negustorul-ataman, numai pescarul-golan. Acu-i pescarul ataman...

Și fără să se milostivească de noi, care ascultam înciudați că n-avem timp să mergem pe baltă, fără să știe că asemenea imagini îl ațîș pe reporter mai rău decît tutunul pe fumător, Grigori Jucov

a continuat, domol, vorbind despre cormorani, drumuri în păpuriș, stații de radio și cuttere moderne...

Sute de ani i-a amenințat marea pe pescari cu hăurile ei. Dacă vreodată codrii au avut o mumă a pădurii, lacurile o știmă a lacurilor și cîmpurile vîntoase, marea a avut valul, furtuna, adîncul, moartea. Ieșitul la pescuit era un soi de plecare la război. Se întorcea cine scăpa cu viață. Republica a adus acum vase moderne, mari,

peisajul Asiei Mici. De jurîmprejur, de prin peșterele și gaurile stîncilor, ieșeau croncănind ciori sau își luau zborul porumbei. În trei unghiuri se înălțau trei mori de vînt cu aripile cîrpite și legate bine cu sîrmă. Pe ulițe treceau spre cișmea femeii cu feregea, îmbrăcate în negru din cap pînă în picioare, pașînd iute, fără să vorbească, și în urma lor un băial mina o saca trasă de un măgaruș. Totul părea cufundat într-o pace

Formele au fost pregătite din vreme. Acum se face turnarea. La fiecare nouă sorjă, zoriile par a năvăli în atelier...

a adus cuttere, taliene noi. Cînd pescarii pleacă pe mare, soțiile lor nu mai privesc spre larg plîngînd.

În zare se profilează acum moderna flotilă de pescuit. S-a pus o botniță adîncului.

★

Luîndu-ne rămas bun de la Jucov, am coborît spre țarm.

Un marinar voinic, cu un cîrlionț blond căzut pe frunte, curățea fereastra cabinei, în vreme ce mormăia fericit și zîmbitor:

„Oh, Paraška, oh, Nataška...“

Făcea parte, pare-se, din același cor. Era o adevărată conspirație de voie bună și tinerete. Am socotit atunci că există conspirații la care poți să aderi fără să chibzuiești prea mult, astfel că am urcat micul podeț — cam oblic pentru un citadin — murmurînd:

„Oh, Paraška, oh, Nataška...“

Ceața se risipise și soarele se ridicase atît de sus că, nici vorbă de zori nu mai putea fi.

Baş-Punar

Drumul urca ușurel pe un deal, apoi, în fața noastră apărură o adîncitură, o căldare mărginită de stînci de calcar roșietic, așezate în foi subțiri, mâncate de vreme și iată, acesta era Baş-Punar¹⁾.

Trecusem, prin cîțiva pași, în

¹⁾ În limba turcă: fîntina mare sau prima fîntină.

²⁾ Duh

³⁾ Lupte populare tătărești

Șamanta Baba, căpetenie de tilhari violeni și plini de fantezie.

Mai noi și intrate în folclorul satului sînt însă alte povești. Prima ar fi cam așa:

Între stînci, lîngă o cișmea cristalină, trăiau niște oameni săraci, săraci. Nu venea nimeni la oi, numai perceptorul și jandarmul. Apoi, cîțiva ani după marele război, o parte din ei s-au strîns să lucreze laolaltă pămîntul și au adus șase boi, șapte cai, vreo cinci pluguri și patru căruțe. Primul a fost secretarul organizației de bază, și după el încă șapte, opt.

— Ei, moș Abduraman, dar ăsta nu-i basm.

— Oh, ghiuzel, ghiuzel, masal (oh, frumoasă, frumoasă poveste!) Dumneata, arcadaș⁴⁾ ai carte. Numără acum boii, numără oile, numără caii. Dar scoală-te pentru asta de dimineață, să ai vreme.

Chiar dacă m-aș fi trezit de cu noapte n-aș fi avut timp. Gospodăria a ajuns în anul acesta la peste șase sute de oi, la patruzeci de cai, treizeci și cinci de boi, tot alîtea capre. Am putut doar să văd remiza pentru cereale, care se întindea pe patru sute treizeci de metri pătrați și în care, fără caznă, ar încăpea multe din casele Baş-Punarului.

Dar mai frumoasă decît povestea cu oile, e întîmplarea lui Bekir Zekeria — despre care toți își amintesc cum s-a socotit înainte de a intra în colectivă.

Era într-o dimineață. Porumbeii zburau peste sat și jos, la colectivă, oamenii strigau și glumeau, așteptînd avansul. Bekir, tăcutul, are doi băieți și o fată Ulvie — care de cînd e colectivistă nu mai poartă nici feregea. De la alîtea brațe se adunaseră cinci sute și cincizeci și șase zile-muncă. A luat grîul, a luat porumbul, secara, banii, lîna, zahărul... A luat... a luat... Banii se pun în buzunar, din lîna se face o legătură, zahărul încape în pungă — dar ce te faci cu cerealele? În saci! Și sacii? În căruțe. Bekir umbra ca beat pe lîngă care, împingea pe unul, pe altul, băieții se ciocneau între ei, nu mai avea nimeni loc pe uliță din cauza lui Bekir Zekeria, care-și ducea acasă nouă căruțe încărcate. „Ei țin-te acum, hambarule, țin-te, podule!“

— Ei, ce spui, ziarist-arcadaș de povestea asta? Ai scris-o? Selam la rim⁵⁾; eu am plecat...

— Dar lăsați basmele — au spus în același timp Ismail Mustafa și Nenzat Mirzali, învățătorii care ne însoțeau. Așteaptă la școală echipa de dansuri...

Abia întorsii de la lucru, oamenii nu se putuseră îmbrăca cu stralele naționale. În schimb cîntau cu asemenea pasiune că însăși lovitura lîna a mîinii în dairea, degetele săltate pe darbuka, zili-mașaua⁶⁾ — ca o castagneta — prelungă vibrată în palmă, închipuiau un dans. Cu ochii umezi, strălucitori, mișcîndu-și sacadat capetele brune, cîntau gutural, urmărind mișcărilor unduioase ale lui Mustafa Halil, care cu cîteva ore înainte trecuse cu tractorul pe lîngă bătrîneasca moară de vînt.

Se făcuse întuneric. Cînd am ieșit satul dormea și nu se vedea departe decît geamul luminat al colectivei. Ne-am dus la hogea — care și el e colectivist — și pînă

⁴⁾ Tovarășe

⁵⁾ Să fii în pace!

⁶⁾ Instrumente muzicale turcești de percuție.

tîrziu l-am ascultat pe Mirzali povestind basme tătărăști — din care melodia constituie o parte organică — stînd tolăniți pe perne și rogojini sub frumoase broderii cu motive geometrice, îmbinate într-un labirint de unghiuri și arcade ascuțite.

Am vorbit de feregea, de obiceiuri de nuntă și botez, am vorbit despre însămințări, tractoare, despre ce aveau ei de gînd să facă. Ismail învață pe alții și vrea să învețe, Mirzali învață pe alții și vrea să învețe. „Satul ăsta de-abia trebuie să învețe, arca-daș... Ceea ce s-a făcut pînă acum e numai așa, o treaptă, sînt de-abia zorile, arcadaș...”

Echipele lui Feri Bălint

Pare ciudat că, atunci cînd mă gîndesc la vreunul dintre ei, îmi apare în minte întreaga echipă. Și, totuși, nu e de loc ciudat. Fiecare dintre ei e atît de legat de ceilalți, atît de alături de echipă, încît înlocuirea mentală a imaginii unuia cu a celui, e firească... Uite-l pe Schuster, cu figura lui bălană de țaran sas. Cînd echipa merge bine, Schuster cel înalt și blond poate să-ți vorbească ore în șir despre subiectul-i preferat: copiii lui. Cînd colectivul are greutăți și „mecanismul echipei” — cum spune el, închipuindu-și parcă prin asta un ceasornic — nu merge bine, atunci blondul și înaltul Schuster e posac și toată ziua trebăluiește încruntat la oalele lui de turnare. La fel e și prim-topitorul Dinu. Omul ăsta are o gramatică ciudată... La el, persoana înții la plural pare că a luat locul celei la singular. Spune: „noi, echipa noastră, sîntem primii în întrecere”, „noi am făcut astă-vară o sumedenie de excursii la Tușnad și Predeal, împreună cu nevestele noastre”... Francisc Bălint — Feri, cum i se spune — țaranul ungar care în anii noștri a învățat meseria complicată de oțelar și tot acum a devenit maistru-șef al echipei, e în stare de orice sacrificiu pentru ea. Și dacă-i iei pe rînd, pe toți, și-i cunoști cît de uniți sînt în munca și viața lor, îți dai seama de ce echipa aceasta e atît de tare.

Am vizitat de curînd uzina de tractoare „Ernst Thälmann” și i-am văzut la lucru. Era într-o perioadă cînd voiau să-și recîștige rămînerea trecătoare în urmă în întrecerea pe care o poartă cu echipele maistrilor Dezsi și Csuros. Lucrau atunci în schimbul de noapte... Da', și-n noaptea aceea au dat cinci șarje de oțel manganos și patru de oțel carbon... Zece tone de oțel peste plan... Le-am urmărit lupta unită și am fost martora unor momente impresionante...

Schimbul începea la ora opt seara. La șase fix, Erwin Schutz a apărut pe ușa oțelăriei. Era nerăbdător; parcă-l văd frămîntîndu-și între dinți luleaua și dezbrăcîndu-și din mers haina de piele. Privea la cuptoare și-și făcea, desigur, socoteala în ce stare urma să le primească echipa lui, peste două ore. Pe urmă a venit Feri Bălint, Antal Virtyó — Anti-băcsi, cum i se spune — Dinu, Solom, Dumitru, Gheorghe Fleică, Pötoky, Puia... Au început pregătirile. Asistam parcă la o acțiune de front. Cu operativitatea aceea caracteristică desfășurării bătăliei, cu prevederile ei calculate strategic, cu mișcări iuți și sigure. Se aduceau

materiale, fier vechi, se curătau oalele de turnare...

Timpul trecea. Era opt fără cinci minute. Dar lipsea Schuster. Ce curios! Tocmai el, atît de conștiincios, să lipsească, în ziua cînd se hotăra situația echipei... Dar Schuster nici nu se gîndea să lipsească. Ușa s-a deschis brusc și olarul a apărut gîfîind:

— Am fost la „Alimentara”... Am plătit niște unt, dar n-am mai apucat să-l iau, că întîrziem...

Ce s-ar mai fi ris în timpul liber de pățania asta... Atunci, însă, nu era vreme de ascultat și discutat așa ceva. Era opt fără o secundă și schimbul a început. Adică primul asalt al bătăliei. S-au împrăștiat toți, pe toată întinderea oțelăriei. Și, deși erau răspîndiți pe sute de metri pătrați, simțeam că alcătuiau împreună o singură forță care lucra... Bălint s-a dus să ajute reparația de la cuptorul 1. Îi urmăream mișcările. Parcă erau sincronizate de un nevăzut ceas, cu ale topitorilor cuptorului. La cuptorul 3, în sprijinul lui Dinu și al lui András Demeter a venit imediat turnătorul Prömm și Schutz. Au început să pregătească împreună elaborarea șarjei... La cuptorul 4 era o defecțiune: echipa lui Csuros lăsase neschimbat capacul care se rupsese. În sprijinul topitorului Solom au sosit Schuster și alții.

A început o muncă încordată. Nu mai auzeam nici glasul lui Schutz, cu tărăgănarea aceea pe care o dă în romînește obișnuința vorbirii în germană, nici puternica voce a lui Anti-băcsi, care va intra în curînd în corul uzinei, nici suduielele lui Solom la adresa tuturor răngirilor și lopeților neascultătoare. Oamenii începuseră să se înțeleagă mai mult prin gesturi...

Curînd hala s-a luminat orbitor și oțelul cuptorului 3 s-a revărsat ca dintr-o cascadă în imensa oală. Echipa de turnători trebuia să intre în acțiune. Simțeam că tînarul Prömm era emoționat. Ca și tovarășul lui, Schuster. Echipa lor era descompletată: Cerchez era la odihnă, iar Pötoky în concediu medical. Din patru oameni rămăseseră doar doi. Puteau ei oare face față, sau trebuiau să ceară ajutor de la cuptoare? Pînă la urmă au hotărît să lucreze singuri, ca să nu stînjenească munca de la cuptoare...

Limbile ceasului înaintau. Echipa lui Feri stătea bine. Se turnase o șarjă de oțel manganos și una de oțel carbon. Pe fețele lui Schuster și Prömm curgeau rîuri de sudoare. Poate că tînarul Prömm se gîndea iar la vreun ajutor, pe care totuși se încapătina să nu-l ceară, cînd deodată a apărut lîngă el Dumitru:

— Prömm, dă-mi voie mie... Tu mai stai puțin.

Martin Prömm, utemistul din Codlea, l-a privit o clipă, ca pe o vedenie apărută dintr-o dorință prea mult frămîntată. Apoi figura i s-a luminat și pe ea citeai numai dragoste și recunoștință. Cîte gînduri nu i-or fi trecut atunci prin minte, flăcăului acela care, de cîte ori spune că e german, adaugă: „din Republica Populară Romînă...”!

★

La muncă împreună, împreună și în orele de odihnă. Minerii Kibedi Adalbert, Siklodi Arpad și Moldovan Iosif de la mina Petrila obișnuiesc adesea să se întîlnească în timpul lor liber.

Echipa de turnători s-a întărit. În afară de Dumitru a mai venit și Schutz, și András Demeter. Oțelul venea mereu și trebuia mergea din ce în ce mai bine; dacă și Feri Bălint, care în timpul lucrului e de obicei foarte tăcut, rîdea adineauri... Solom i-a povestit că, atunci cînd fusese numit ca maistru-șef, se temea că „o să-i protejeze pe ungurii lui, și-o să-i persecute pe romîni și pe sași”...

— Și acum te-ai convins că nu e așa? — l-a întrebat Feri după ce și-a potolit rîsul. Solom a mișcat mai departe ranga și nu i-a răspuns. De-abia într-un tîrziu s-a uitat la el și i-a zis mulcalit:

— Păi, dacă ți-am spus ce prostie am crezut atunci...

... Era ora cinci și jumătate și echipa dăduse patru șarje de „manganos” și trei de „carbon”. Toți presimțeau victoria, dar nimeni nu vorbea de ea. Ce rost ar fi avut? Dădeau alte șarje... Timpul trecea... Și ca un ceasornic al turnătoriei, oțelul nu mai avea parcă lumina aceea violentă din toila nopții: apăruseră zorile. Zorile patriei... — La ce te gîndești, tovarășe Schuster?

— La nimic, Dumitru... Ba da... Ma gîndeam ce liniștiți dorm acum, în zori de zi, copilașii mei... Dar despre micuți o să-ți spun mai tîrziu... O să-ți arăt și fotografia lor cea nouă... Acum, hai să turnăm... Se face ziua...

Popas la Petrila

Înainte zorilor, cu mult înainte de trîmbițatul cocoșilor, pe Valca Jiului se aprind luminile. Mii de ferestre prind să licărească în noapte, nemîșcate ca mii de lămpașe de minier atîrnate pe pereții unor nevăzute abatoare. Oamenii se pregătesc să coboare în mină.

Nu mai fusesem în mină de cărbuni. Văzusem mina de fier a Ghelarelului, cea de aur de la Roșia Montana. Spre deosebire de acestea, aci mecanizarea era izbitoare de la primii pași: galerii

încăpătoare, locomotive electrice, crațere, scoori oscilante. Încă nu în toate abatajele au pătruns acestea, dar unde mai vezi roabele, tîrgile de cărat?

— Roabe, tîrgi de cărat? — spune călăuza mea. — Au fost și din astea. Acum — locomotivele electrice: multe de-abia împlinesc anul. Se căra pe vremea și cu un soi de ladă cu mînere...

Trecem prin „rostogoluri”, spre abataje. Scări înguste, locuri de trecere strîmte. Călăuza merge cu atîta siguranță și mă așteaptă cu asemenea îngăduință, încît pășesc peste grinzi, cabluri, spărturi, cu aerul unui vechi minier, scăpînd ca prin minune de toate colțurile de stîncă, datorită numai și numai rezistenței șepcii de minier.

La locul de „înaintare” a echipei lui Kibedi, Petre Niculae și Carol Szokacs așază o grindă în armătură. În curînd pușcătura va zdruncina întreaga galerie, va desprinde tone de stîncă și grinda va trebui să rămînă neclintită. De aceea, înălțați pe vîrfurile picioarelor, amîndoi lucrează cu deosebită migală, încordați, strălucind de sudoare, înțelegîndu-se din ochi.

Trecem mai departe, sîrînd peste vagoane încărcate cu minereu (trenul staționează datorită unui mic carambol), urcăm și coborîm la abataje, apoi, înainte de plecare, călăuza mă întrebă:

— Vreți sifon? — Da. Aveți aici o mașină pentru acid?

— Avem o uzină întregă. În peretele de stîncă e o fereastră cu oblon. Meșterul dinăuntru se lasă nițel așteptat — deh, om cu funcție deosebită! — apoi apare zîmbitor, întinzîndu-ne două borcane cu sifon.

— Nu, nu beți — spune călăuza. Și — ca sfidare a țuicii și șlibo-viței — scoate dintr-un buzunărăș o sticlă de sirop roșu, turnîndu-mi o cantitate care ar provoca un atac de cord oricărui ghere-tegiu cu limonadă de prin piețele Bucureștiului.

— Bea și dumneata.

INOVATORUL

Ce era Mendel Zilberman pînă acum zece ani? Un om de categoria a IX-a, bun doar de pus la muncă, demn să-l batjocorească, să-l schingiuiască sau, chiar, — așa cum s-a întîmplat cu mii și mii dintre concetățenii săi în 1941 — să-l împuște orice huligan! În acele vremuri munca nu-l putea aduce evreului Mendel Zilberman decît suferințe. De aceea el ura munca blestemată pe care trebuia s-o presteze pentru diverși patroni — în rarele împrejurări cînd găsea vreun loc de muncă plătit — și mai ales ura acea blestemată muncă obligatorie, pe care trebuia s-o presteze, sub baionetele jandarmilor fasciști antonescieni, în timpul războiului.

Dar timpurile acelea au apus de mult. Zilberman, cetățeanul de categoria a IX-a de altă dată, a devenit și el un om egal cu ceilalți oameni ai muncii, liberi acum cu toții de orice asuprire. În aceasta stă rădăcina bucuriei și dragostei cu care strungarul Zilberman de la Centrul Mecanic-Iași privește munca sa.

Nu e de mult de cînd comuniștii de la Centrul Mecanic, întruniți în adunarea generală a organizației de bază, au propus și au aprobat candidatura lui Mendel Zilberman, strungarul inovator în etate de 33 de ani. Și dacă membrii organizației de bază i-au susținut atunci candidatura, aceasta s-a petrecut tocmai pentru că mulți dintre ei i-au simțit direct sprijinul, pentru

că priceperea și dragostea lui de muncă sînt azi lucruri cunoscute de toți tovarășii săi.

Într-adevăr, deși lemeinic nu a putut să se califice în meseria de strungar decît abia după 23 August 1944, Mendel Zilberman a izbutit să-și însușească tehnica și să devină un priceput inovator.

Prima inovație a făcut-o încă în 1950 cînd a construit dispozitivul pentru strunjirea lagărelor de bielă la tractorul „Lanz”. A doua a fost în 1951 — dispozitivul pentru frezarea unor carcase pentru tractoare. A treia a constă în construirea a două aparate cu ajutorul cărora se execută, într-un timp scurt, cu mijloace mecanice, linia de arbore a tractoarelor I.A.R. și K.D., operație care pînă atunci se executa manual. (Cîte sute de asemenea linii nu au fost confecționate pînă acum, cu ajutorul inovației lui Zilberman, la tractoarele S.M.T.-urilor din regiunile Iași, Bacău și Bîrlad!). A patra inovație...

Dar să ne oprim. Că dac-ar fi să înșirăm toate inovațiile lui Mendel Zilberman, am transforma această corespondență într-un tratat tehnic. Am fost totuși curios să afluce număr de inovații a realizat. Dar nici Zilberman însuși n-a putut să-mi dea o cifră precisă. Poate zece... Poate mai multe... Mi-a fost însă destul faptul că, atunci chiar cînd l-am vizitat la Centrul Mecanic, l-am găsit lucrînd la o nouă inovație. Cu o cheie în mînă, controla, șurub

cu șurub, toate părțile unui aparat nou creat: o mașină pentru laminatul oțelului exagonal.

Cînd l-am întrebat cum i-a venit ideea, mi-a răspuns simplu:

— Iată am găsit țeava unui tun capturat de la fasciști. M-am gîndit: ce întrebuintare mai bună s-ar putea da unui țev de tun decît s-o silesc să lucreze pentru pace? Și din arma ucigașă am făcut valțurile unui mic laminor. Iată cum o fostă țeavă de tun, în loc să împuște moarte, se va învîrți, va lamina oțel și va ajuta ca Centrul nostru să-și îndeplinească mai bine sarcinile ce-i revin din aplicarea Direcțivelor Partidului cu privire la dezvoltarea agriculturii...

★

L-am văzut mai tîrziu, plecînd spre casă. Se grăbea.

— Te duci la vreun spectacol? Sau alt ceva te cheamă repede acasă? — l-am întrebat.

— Nu, mi-a răspuns el. Azi nu am plănuit nici un spectacol. Nici nu știu încă ce voi face, dar am promis soției și fiicei mele că voi veni mai devreme...

— Vreun eveniment în familie?...

— Eveniment nu, pentru că, de fapt, a devenit de mult obișnuiță pentru noi: fetița mea, Ana, a adus ieri notele pe pătrarul I. E elevă în clasa a IV-a...

— Și?

— Și n-are la nici un obiect mai puțin de 5 !... Merită să-i răsplătești silința venînd mai devreme acasă, și dăruindu-i ei ziua de azi? Eu, la vremea cînd eram copil, nu puteam avea parte de asemenea bucurii...

Avea dreptate și nu m-am îndurat să-i mai răpesc nici un minut din timpul pe care-l datora fetiței sale. L-am lăsat pe inovator să se grăbească, pentru a se bucura cît mai mult de acea fericire a copilului său, de care, cum spune el însuși, la vremea copilăriei el n-a putut avea parte...

După o corespondență primită de la
Lazăr BENEȘ
corespondent — Iași

Ciocnim horcanele.

— Și de cînd e deschisă „uzina” asta?

— De trei zile.

Înălzit, cu gîtul asprit de praful sterilului și al cărbunelui, minerul poate bea sifon rece în abataj. Din camera de stîncă a mesterului sifonar, apa aceasta acidulată ajunge rapid în toate ungherele mîncii.

Creăm. După mulțumirile adresate călăuzei, urmează un duș fierbinte în baia minei, apoi plec spre casa lui Adalbert Kibedi. Cu o zi înainte fusesem la Haidu Iuliu — dar nimerisem într-un moment nu prea potrivit — ortacii veniseră să-și primească banii cuveniți peste salariu (datorită aplicării graficului ciclic) și Haidu tot socotea miile de lei — atît lui Cibi... atît lui Stanciu... N-am reușit decît să ajut la facerea unui calcul contabilicesc. Am trecut pe la Mihai Ștefan; nu era acasă; plecase la Praga, la o conferință internațională a minerilor.

Iată însă că la Kibedi era și Iosif Moldovan, un miner între două vîrste, și un ortac voinic, buclat și zbîrlit, Siklodi Arpad, cu toții gata să răspundă la tot soiul de întrebări reportericești. Dintr-o deformare profesională, înainte de a apuca să vorbim despre produc-

ție, am deschis vorba despre literatură. Apoi conversația a avut loc în romînește și ungurește, repede-repede (aveam cîteva ceasuri la îndemînă și voiam să știu totul) cam în felul următor (în ceea ce privește conținutul):

Kibedi — Ce să facem toată seara, dacă aici nu vin prea des teatrele, concertele decît din an în paște?

Siklodi — Atunci, ce să facem? Kibedi (rîde) — Tu taci. Mai întîi apucă-te și citește. Mai învîrte cîte ceva.

Reporterul — Dar aveți un club foarte frumos.

Kibedi — E frumos. Avem și o orchestră și cor. Dar să vină și teatrele din alte orașe. Uitați-vă, sosește duminică ansamblul de estradă din București. A început o ceartă pentru bilete, mai rău ca pentru fotbal. Numai că nu iese bătaie...

În vreme ce spunea asta, mi-am amintit că altădată sălile de cinematograful ale Petroșanilor erau goale. Acum biletele la film se dau cu cîteva zile înainte. Setea de cultură a oamenilor de aici nu poate fi ostoită cu micile picături ale turneelor din Capitală, nici măcar cu spectacolele Teatrului de Stat din Petroșani (cu toate frumoasele sale realizări).

Între timp, Siklodi se posomo-

rise. Băiatul acela voinic, rumen, își lăsase nasul în jos, tăcea și urechile îi ardeau.

— Ei, ce-i cu tine? i-a spus Moldovan pe ungurește. Siklodi a mormăit ceva. Am aflat că se rușinase. Și am înțeles deodată că, așa mare, solid, cu buclă căzută pe frunte, pătimaș — Arpad Siklodi are o mare curățenie sufletească; pentru că numai cei care sînt curați sufletește se pot întrista cu adevărat pe ei înșiși. De altfel l-am și trădat acum pe Arpad Siklodi căruia i-am promis să nu spun nimănui despre acest lucru — întrucît el o să se apuce serios de citit, angajament pe care și l-a luat în fața lui Kibedi și a lui Moldovan, bătînd mîna cu toți musafirii. Evident, nimeni nu i-a cerut să se călugărească, ca să-l citească pe Bella Ilés și nici n-ar fi necesar...

Mă miram că cei de față — mai toți erau unguri — nu vorbeau ungurește între ei de loc, chiar dacă se lămurau unul pe altul asupra vreunei expresii romînești.

A doua zi, culturalul sindicatului mi-a explicat: pe Valea Jiului trăiesc laolaltă romîni, unguri, cehi, polonezi. Muncitorii străini au fost aduși cu zece de ani în urmă spre a deschide calea spre minereu. Zece de ani au lucrat alături, au făcut greve împreună.

Au învățat fiecare mai multe limbi. Și pentru că politetea cere să vorbești în limba pe care o înțeleg toți, dacă sînt zece romîni și un ungur, toți cei zece romîni vorbesc ungurește. Și invers.

Pentru a înțelege însă această prietenie stînsă, pentru a înțelege de ce Cornel Cenușă își învață ortacii unguri cu atîtă dragoste, de ce Kibedi se ceartă cu administrația pentru Petre Nicolae, trebuie să vizitezi mina. Oamenii aceștia, aplecați pe perforatoare care aruncă în aer adîncurile, oamenii aceștia cu fețele înnegrite de cărbune nu pot fi decît prieteni. Zecele de ani de luptă comună pentru un codru de pîine, împotriva capitalismului — și lupta comună de astăzi pentru a smulge pămîntului cît mai mult cărbune și a-l dărui patriei, i-au unit într-un mănunchi de nedesfăcut...

Am plecat tîrziu de la Adalbert Kibedi pentru a mă duce la Petroșani. Era trecut de opt și minierii se îndreptau spre șut, dinspre toate ogrăzile, pe toate ulițele, venind cu trenul mic, trecînd peste linia ferată. Își strigau — și strigau așa de tare că valea răsuna: — noroc bun!

Datorită tuturor acestor șiraguri de lumini ce se îndreptau spre galeriile subterane, datorită salu-

turilor, a puternicului și gălăgiosului du-te-vino, am avut impresia că mă aflu înaintea zorilor. Fiind deci — din toată inima — în subiect, am părăsit Pecica având conștiința reportericească liniștită pentru moment.

Împreună

Din punct de vedere geografic, comunele Pecica și Rovine din regiunea Arad nu pot fi deosebite. Pe o lungime de peste trei kilometri, de la gară pînă la ultima casă, se întind, în aceeași linie, cele două localități.

Călătorul neprevenit nici nu bagă de seamă cînd a ieșit din Pecica și cînd a intrat în Rovine. Fiindcă, la un moment dat, două case lipite zid la zid țin de două unități administrative distincte. La Pecica e un stat popular, iar la Rovine altul. Locuitorii celei dintîi sînt, în marea lor majoritate, romîni, iar cei din Rovine, unguri. Dar o îndelungată istorie comună și o strînsă conviețuire au așezat aceeași pecete pe aceste localități atît de apropiate geografic, încît de fapt alcătuiesc, în prolifica pustă a Mureșului, o imagine unitară, ca două pagini ale aceleiași cărți.

Strada principală din Pecica e de fapt, în prelungirea ei, și strada principală din Rovine. Copaci plantați pe margini dau străzii largi înfățișarea unui bulevard, iar în mijlocul localității, un parc îngrijit laolaltă de pecicani și de rovineni întărește impresia călătorului c-a intrat nu în două sate alăturate, ci într-un orașel.

Dar la două sfaturi populare deosebite se impun, din prima clipă, atenției noului venit, instituții comune. Și ceea ce este semnificativ e faptul că ele țin de domeniul culturii, locul în care se lasă a fi sezizate, poate cel mai repede, prietenia și colaborarea strînsă între oameni de graiuri diferite. Aci, pentru cele două comune alăturate, funcționează un singur cămin cultural.

M-am nimerit în îndepărtata localitate din cîmpia arădană tocmai în ziua de 7 Noiembrie, cînd avea loc încununarea festivă a unui efort comun al locuitorilor din Pecica și Rovine: inaugurarea clădirii căminului cultural. Săptămîni de-a rîndul înainte, localnici romîni și maghiari, cunoscători în lucrări de zidărie, lemnărie și zgrăveli, au lucrat cot la cot la noua înfățișare a căminului lor. Pe pereții impunătoarei săli de festivități zgrăvii au exprimat, în linii și culori, motive artistice comune, inspirate vădit dintr-o îndelungată conviețuire. Influențate reciproc, acele două arte populare dovedesc în îmbinarea liniilor și a motivelor florale, ca și în amestecul de culori, o trairnică inspirație comună. În aceeași sală a căminului, plină pînă la refuz, stăteau pe băncile și scaunele alăturate, într-un pitoresc și prietenesc amestec, țărani romîni din Pecica și țărani maghiari din Rovine. Scena oferă același peisaj de prietenie și frățietate. Fiecare număr al programului artistic era anunțat de către două tinere instructoare de pionieri ale școlilor locale: Borțiș Maria și Kelemen Magdalena. Ieșeau în fața cortinei, braț la braț ori ținîndu-se de mîni, surzătoare, cu obrazii îmbujorați, vestind în limba romînă și maghiară punctul următor al pro-

gramului alcătuit din cîntece, dansuri și recitări.

La Pecica s-a petrecut o întîmplare ce merită a fi povestită și trecută mai departe. Aci trăiesc, de multe zeci de ani, și cîteva sute de țigani. Se știe cum trăiau ei altădată: muzicanți sau spoitori, oamenii aceștia de o remarcabilă sensibilitate, cu privirile lor pline de nostalgie și adîncă tristețe, ofereau imaginea unei dezolante și nedrepte izolări. La hore și baluri, țiganii nu aveau dreptul să participe decît ca muzicanți. Dar azi nicăieri în patria noastră nu mai poți întîlni un asemenea peisaj discriminatoriu. Iar la Pecica-Rovine s-a petrecut un lucru mai grăitor ca multe altele. Învățătorul Vasilevici George a fost numit la școala nr.3 din Pecica. La școala unde mai toți elevii erau copii de țigani. Vasilevici George s-a apropiat cu dragoste de elevii săi. I-a învățat romînește. Dar și învățătorul a deprins, nu după multă vreme, să vorbească în pitorescul grai al elevilor săi. Și, sfătuit de conducerea căminului cultural, i-a atras, duminică de duminică, la manifestările și serbările căminului. Acuma, în orchestra semisimfonică a căminului cultural din Pecica-Rovine, alături de șapte maghiari și nouă romîni, cîntă bucăți grele din Brahms și șapte muzicanți țigani. Și învățătorul Vasilevici George nu s-a multumit cu atîta. Nu s-a oprit aci. A tradus în limba țigănească „Povestea pescarului și a peștișorului” de Pușkin. Și într-o bună zi, la emisiunea locală a centrului de radiofoniație, din zeci de difuzoare a răsunat un semnal nou pentru ascultători: — Așună! Așună!

Pe țigănește, asta înseamnă „atențiune, atențiune”. Și-a urmat, în graiul țiganilor, lectura minunatului basm al marelui scriitor care a zgrăvit în poemul „Țiganii”, turburătoarea și pasionata iubire dintre Aleko și Zemfira.

La căminul cultural din Pecica-Rovine sînt, ca la oricare alt cămin, diferite resoarte: agrotehnic, cerc literar, cerc de teatru, de dansuri etc. Fiecare e condus de către un romîn și un maghiar. Cercul agrotehnic, de pildă, e condus de învățătorii Faur Aurel și Gulacsî Matei. Cercul de teatru are în fruntea lui pe Șincanu Doina și Kovács Elisabeta. Țărănele colectiviste Bouaru Elena și Turî Ilona sînt membre ale cercului literar. Ele sînt corespondente la ziarele arădene: „Flacăra Roșie” și „Vörös Lobogó”. Nu e săptămîină, aproape, în care numele acestor țărăne colectiviste să nu apară tipărit dedesubtul corespondențelor în care ele scriu despre viața și activitatea locuitorilor din Pecica și Rovine.

Intr-o seară, secția romînă a cercului literar de pe lîngă căminul cultural din Pecica-Rovine a organizat la centrul local de radiofoniație un program închinat lui Petőfi. În altă seară, secția maghiară a aceluiași cerc literar a organizat o emisiune despre Eminescu. Un poet își doarme somnul veșnic lîngă Sighișoara, la Albești; celălalt, sub crengile unui tei bătrîn la Belu. Departe de cele două morminte, în cîmpia Mureșului arădan dă roade bogate nu numai cernoziomul prolific al pusteii, ci mai ales munca omului nou al patriei noastre, omul căruia îi sînt la fel de dragi nemu-

POPAS LA CASA DE CULTURA „STEPAN ȘAHUMIAN”

În stația de tramvai, la cîțiva pași de monumentală biserică armenescă, o tăbliță anunță: „Stația Armenescă”. După colț, la începutul unei străzi largi, frumoase, o altă tăbliță specifică și ea: „Strada Armenescă”. Iar pe fațada clădirii ce poartă numărul 11, o firmă înformează că te afli în fața Casei de cultură „Stepan Șahumian”.

De te nimerеști către seară în acest cartier, în jurul căruia s-a strîns de ani și ani o bună parte din colonia armenescă din București, poți auzi, răzbătînd pînă în stradă, sunetele unei muzici cu intonații orientale, plină de vrajă, evocînd parcă meleagurile însoritei Armenii Sovietice și firea pătimașă a acestui popor. Sunetele tradiționalului tar (instrument cu coarde, specific armenesc), ale ud-ului (un fel de cobză cu gîtul întors), sau cele ale tol-ului, care amintesc de sunetele tobei, glasul de ocarină al dudu-ului sau ritmul sacadat al def-ului, se împletesc într-o armonioasă melodie. Iar o voce caldă, cu inflexiuni tînguitoare, dar pătrunsă de optimism, cîntă: „Gian im Nazan” — dragul meu Nazan...

Orchestra de instrumente populare a Casei de cultură și-a luat un nume plin de poezie: cel al trubadurului Saiaț Nova, care colinda în vremuri îndepărtate, cu ud-ul său, întroaga Armenie; iar corul s-a denumit și el după numele unui mare compozitor armean, Komidas, cunoscut prin muzica lui cu un puternic specific național. Orchestra populară are 11 membri, corul 60.

Agop Agopian lucrează la cooperativa de cizmari „Chibzuința”; Edy Benlian cunoaște de minune taina lecurii ceasornicelor; Asadur Aslanian este rihtuitor, iar Zaven Boagian, — inginer electromecanic. Pe toți însă îi apropie preocupările artistice comune. Mai în fiecare seară, după ce-și termină munca, ei se întîlnesc și împreună cu mulți alți tineri își petrec cîteva ore la Casa de cultură: Boagian conducînd orchestra populară, ceilalți trei repetînd cu dirijorul Garabet Artunian cîntecele pe care le vor executa apoi ca solisti, restul cîntînd în cor sau pregătînd dansuri noi. În seriile de repetiții, Casa de cultură vibrează toată: într-o sală repetă corul, în cealaltă — orchestra de estradă dirijată de Nonu Krikorian, dincolo — orchestra de instrumente populare. Și aceste repetiții se întetesc, durînd pînă tîrziu în noapte, mai ales în preajma lui 29 noiembrie, cînd ansamblul cinstește, în fiecare an, cu un program artistic festiv, aniversarea proclamării Puterii Sovietice în Armenia.

...Fluturînd mici batiste, mișcîndu-și pașii ușor, cu grație, de parcă ar aluneca deasupra pămîntului, tinerele fete din echipa de dansuri repetă acum „Dansul batistelor”. În sala alăturată, colectivul teatral pregătește noul spectacol cu piesa „Nuntă mare” de frații Babaian...

Intr-o sală alăturată regăsim aici chipuri pe care le-am putut vedea și în fotografiile panoului ce ilustrează activitatea micului colectiv de actori amatori: iată-o, încă plină de vervă scenică, pe Mariam Zakarian, artista în vîrstă de peste 70 de ani; iată-l pe studentul de conservator Ara Manaș, la fel de îndrăgostit de teatru ca și de muzică; iată-l și pe cizmarul Asadur Hairabedian, care iubește și el cu pasiune teatrul...

Pe toți aceștia, mulți oameni ai muncii din Capitală sau din împrejurimile ei îi cunosc și le apreciază arta. I-au văzut în nenumărate rînduri pe scenele căminelor culturale sau în teatrele grădinilor de vară, ori chiar cu prilejul diferitelor spectacole prezentate la Casa de cultură „Stepan Șahumian”. Îi prețuiesc și le așteaptă cu drag noile lor realizări artistice.

Cîțiva din membrii echipei de dansuri și ai orchestrei de instrumente populare ce-și desfășoară activitatea în cadrul Casei de cultură „Stepan Șahumian”.

ritoarele versuri ale lui Eminescu și Petőfi...

Copiii Timișoarei

Un vînt rece se pornise ca din senin să bată cu furie, înfoidind pardesiile trecătorilor grăbiți, izbindu-te vrăjmaș și rece în obraz.

Intr-o piață mică din centrul Timișoarei, un grup de pionieri îmi atrase cu deosebire atenția. Stăteau cu toții tăcuți și nemișcați, nepăsători la vîntul ce se stîrni, și ascultau vorbele învătătoarei lor. În fața un monument pe care e scris ceva. Pot descifra doar atât: „Gheorghe Dozsá...” Remarc cu deosebire o pionieră oacheșă din dreapta mea, ce pare cu totul transportată.

Deodată o rafală de ninsoare năprasnică. Fulgi mari și înghețați ne izbesc ca niște bucăți de sticlă obraji, foșnesc surd, metalic, pe caldarîmul străzii. Mă uit din nou la pioniera din dreapta. Pe obraji ei fierbinți, zăpada se topește ca pe o plită... Așa mi s-a părut în prima clipă. Dar acum văd bine: sînt lacrimi în toată legea. Fetița plînge. O întreb:

— Cum te cheamă?

Nu tresare, nu mă privește. Zăpada încetează la fel de brusc cum a început. Totul a rămas vîrgat în alb și negru, ca sub o învelitoare tricotată. Apoi vorbește mai mult pentru sine:

— Deseară am să scriu o poezie.

Nu mai am timp să o întreb. Invătătoarea s-a apropiat curioasă să afle cine e neinvitatul auditor.

— Dacă sînteți ziarist, puteți să aflați lucruri mult mai interesante vizitîndu-ne palatul...

E vorba de Palatul Pionierilor, unde activează toți copiii de aci. Promit că voi veni neapărat; deocamdată îi însoțesc în drumul lor spre palat. Copiii și-au recuștigat buna dispoziție. Fetele merg două câte două, discutînd aprinse, iar băieții se amuză grozav vîrîndu-și pe după ceafă zăpada pe care o adună din pătura albă ce a mai rămas netopită.

Am timp, pînă în dreptul palatului, să-l cunosc pe Grozda Obradovici, prieten cu Mircea Sîrbu, pe Kolozsváry Victor, Mircea Candid și Rotman Rudolf, toți trei tovarăși permanenți și de joacă și de „muncă” în cercul de radiotehnică; pe nedespărțitele Ilse Heine și Monica Petrovici și, în sfîrșit, pe Doina

Baciu, fetița remarcată în fața monumentului lui Dozsá, care a devenit foarte vorbăreată între cele două prietene ale sale, Mareliese Brauner și Vișeslava Cirici.

E deosebit de nostim felul în care se înțeleg copiii. Fiecare caută să vorbească pe o altă limbă decît cea care o cunoaște și adevărat.

— Ich kann essen, nur in ein Tag, sechs kilo struguri, spune un pionier român.

Intru în vorbă cu ei și atunci pot afla că mulți dintre pionieri și-au petrecut vacanța la Căpîlnaș, în casa de odihnă de acolo (pe vremuri, castelul contelui Teleky), iar cîțiva băieți sîrbi și romîni îmi povestesc de comuna lor Foieni, ex-reședința familiei Mocsony. Atît cît pot să-mi vorbească niște copii despre vremurile din trecut ale părinților lor, pot totuși să înțeleg că în Foieni, ca și în alte comune cu populația mixtă, romîni locuiau pe o uliță separată de cea a ungurilor, aceștia pe alta decît cea a sîrbilor, și așa mai departe, că tații își fereau fetele de flăcării străini și mamele își păzeau băieții de fetele de altă limbă. Mai știu copiii că părinții lor trucidă amar nic pe moșia boierilor. Azi în Foieni este gospodărie colectivă...

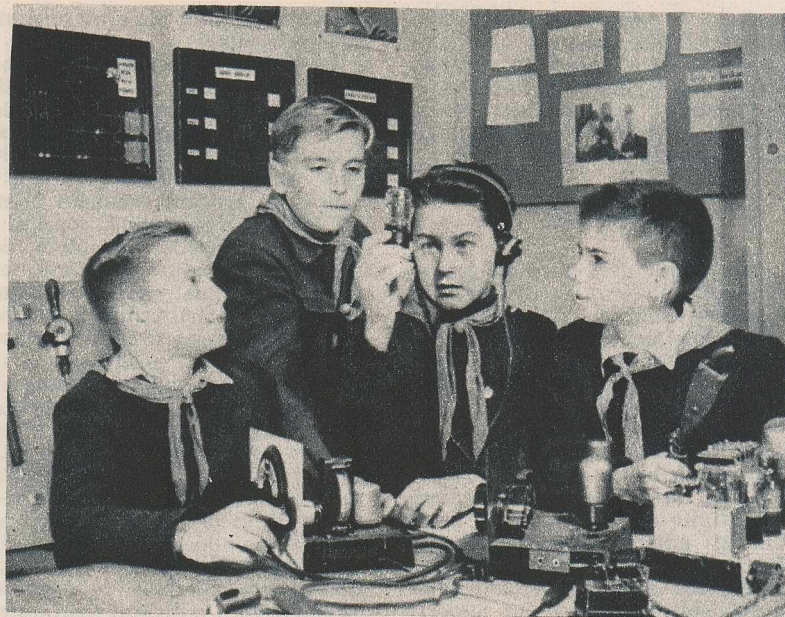
— ...Și cinematograful...

— Și club... Are șah!

— Și cămin cultural. Are scenă și cortine! Noi le tragem!

Cămin cultural unde se întrunește echipa artistică compusă din romîni, maghiari și sîrbi.

Naivitatea lor sinceră, mîndria de a vorbi despre satul lor, înțelegerea deplină dintre ei, îți dau o bucurie proaspătă și nouă. Renunț să-i mai întreb și-i las să vorbească în voie. Trece prin fața Facultății de Medicină. Clădirea fostului liceu fascist Banatia, o adevărată

Unii învață la școala romînească, alții la cea maghiară, evrească sau sîrbă — în palatul lor pionierii din Timișoara se stîng laolaltă, se joacă și-și cultivă aptitudinile în cercuri de specialitate.

pepinieră de hitlerjungenzi, pregătiți pentru Donauland-ul visat de naziști. Alături, o altă clădire: fostul internat romînesc de băieți. Cît era ziua de lungă, cu ani în urmă, bătăile și injuriile nu mai conțineau: îndemnați de profesori și pedagogi, germanii spîrgeau ferestrele cu pietre, strigînd cît îi țineau gura:

— Verfluchte walachen!

La care elevii romîni răspundeau: — La dracu' cu paradedeisskopf! (cap de pătlăgică), dîndu-le această poreclă după chipul roșu pe care-l purtau elevii germani.

Mă uit în jurul meu. Copiii aceștia care vorbesc și glumesc între ei în patru limbi diferite s-ar fi repezit în alte vremuri cu furie, s-ar fi ocolit pe stradă, ar fi știut o viață întreagă că trebuie să se urască și să se nimicească reciproc...

A doua zi sînt din nou între pionieri, în mîndrul lor palat. O caut din priviri pe Doina Baciu. Mă îndrept spre bibliotecă. E aci, împreună cu Mareliese Brauner.

— Am venit, curios să-ți citesc poezia cu Dozsá, pe care te-ai legat ieri s-o scrii.

— Cu Dozsá? deschide fetița ochii mari. Nu, n-am scris așa ceva. O undă de dezamăgire e gata să mă cuprindă, dar zăresc deodată pe masă o hîrtie pe care sînt scrise cu cerneală niște versuri.

Ce minunat este un răsărit de soare pe culmile, învăluite în ceața dimineții, ale Carpaților!

Și atunci surpriza e de cîteva ori mai mare. Lupta comună a iobagilor romîni și maghiari, în răscoala lui Dozsá, a inspirat-o într-adevăr pe Doina. Ea a scris aceste versuri, adresate prietenei sale Mareliese:

*De ziua ta ce să-ți doresc,
O, prietenă iubită!?
În viitorul tău privesc
Și de pe-acum eu zăresc
O cale fericită.*

*Părinții noștri construiesc
Acum o lume nouă
Și strîns unite noi pășim
Alături amîndouă.*

*Și-atîtea-aș vrea să-ți mai urez
Și aș vrea să se îplinească,
Dar mai întii eu îți doresc
Poporul meu și cu al tău:
În pace să trăiască.*

★

Și dacă soarele a dat zorilor trandafirul de sîdef și roua neprihănirea, partidul și Republica au dat zorilor acea lumină — care se poate vedea doar răsfrîntă pe chipul oamenilor — acea lumină a încrederii, în ziua care urmează.

Oamenii aceștia de diferite naționalități, oamenii aceștia care s-au bătut împreună împotriva boierilor și capitaliștilor, oamenii aceștia construiesc împreună, învață împreună. Republica a ridicat școli și universități cu predare în limbile minorităților conlocuitoare, școli turcești și tătarăști în Dobrogea, școală poloneză la Lupeni, universitățile și instituturile maghiare din Tg. Mureș și Cluj, școlile germane, sîrbești, de limbă idiș. Din rotativele Clujului și Sibiului, din rotativele Casei Științei pleacă zilnic zeci de mii de ziare și cărți în limbile acestor naționalități.

Oamenii aceștia, care au luptat umăr la umăr, construiesc împreună, se bucură împreună. Și pentru că nouă meridiane sînt repede străbătute de lumina purpurie a zorilor, iar Republica are aceeași oră peste toate colțurile ei, schimbările de zi pornesc pe cîmp sau dau drumul șarjelor aproape în aceeași clipă, spunîndu-și în mai bine de cincisprezece limbi: „bună dimineața, tovarășe!”

Poporul unit își spune: „bună dimineața”

Dr. PETRU GROZA
Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale

Fotografie : A. LOVINESCU

*Tovarășului dr. PETRU GROZA,
președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale
a Republicii Populare Române*

**PREZIDIUL MARI ADUNĂRI NAȚIONALE
A REPUBLICII POPULARE ROMINE**

DECRET

**pentru conferirea Ordinului Steaua Republicii Populare Române,
clasa I-a, tovarășului dr. Petru Groza, președintele Prezidiului
Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române**

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român și Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române vă trimit, iubite prieten și tovarăș, calde felicitări cu prilejul împlinirii a 70 de ani.

Încă în anii întunecați ai regimului burghezo-moșieresc, Dumneavoastră v-ați alăturat luptei forțelor democratice antifasciste pentru pace, democrație și progres social. În timpul celui de-al doilea război mondial ați participat la lupta pentru răsturnarea dictaturii militarofasciste și trecerea României de partea lagărului antihitlerist.

Oamenii muncii din țara noastră văd în persoana Dv. pe eminentul om politic și de stat care, după 23 August 1944, a desfășurat o activitate plină de energie pentru înfrângerea cercurilor reacționare, pentru înfăptuirea transformărilor democratice, pentru apărarea independenței patriei. Ați câștigat stima celor mai largi straturi ale poporului nostru, ca slujitor ereditabil al intereselor patriei, ca militant neobosit pentru pace și prietenie între popoare, pentru prietenie și colaborare frățască cu țările lagărului democratic, în frunte cu Uniunea Sovietică.

Noi vă urăm, iubite tovarășe Groza, ani mulți de sănătate, fericire și muncă rodnică pentru dezvoltarea și întărirea Republicii Populare Române.

**COMITETUL CENTRAL
AL
PARTIDULUI MUNCITORESC
ROMÂN**

**CONSILIUL DE MINIȘTRI
AL
REPUBLICII POPULARE
ROMINE**

Cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la nașterea tovarășului dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, pentru merite deosebite în opera de făurire și întărire a statului democrat-popular,

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române decretează:

1. Se conferă Ordinul Steaua Republicii Populare Române, clasa I-a, tovarășului dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române.

**Vicepreședintele Prezidiului
Marii Adunări Naționale
M. SADOVEANU**

**Secretarul Prezidiului
Marii Adunări Naționale
A. BUNACIU**

București, 6 decembrie 1954.

La Opera Maghiară de Sîtat din Cluj... Astă-seară muncitorul frunțuș Deak Adalbert de la uzinele „János Herbak” se află din nou, împreună cu familia sa, într-una din loji.

Fotografie : A. LOVINESCU

AS-MA

Fragmente din „As-ma“

(balada seminției San-ni, de la poalele munților Himalaia)
Cuvînt cu cuvînt talmăcită de Ciu-Tsu-Di
versiune literară românească
de Eusebiu CAMILAR

Ilustrații de E. TARU

I. Cuvîntul povestitoareii

Tocmai în miezul pădurilor
într-o seară m-am dus,
și-am tăiat cel mai jalnic bambus,
să-mi fac co-sien cu trei coarde,
să vă cînt aleanul nespus.
Știu o istorie zguduitoare,
și așa spune-o, dar mi-i prea teamă,
că glasul meu are să plîngă prea tare
și strunele prea tare au să geamă...
Trebuie să cînt, dar cum să cînt?
Fetele munților ca florile sălbatice sînt!
Chiar de-ar fi uimitor de mare,
din copacul gîrbov nu pot ieși
instrumente răsunătoare...
Copac gîrbov eu sînt
și nu pot, și nu știu să cînt!
Noi, cei din seminția San-ni, să știți,
nu ne-am lăsat nicicînd năpăstuiți!
Aici vieșuim,
aici ne naștem, aici murim,
în munții aceștia îngrămădiți!
Ca pe lumina ochilor ne iubim
străvechiul sat părintesc!
Frați și cumnași, veniți mai repede
și învățați-mă cum să povestesc!
Toți ocolesc pădurile gîrbove, bietele,
și toți iubesc bambușii mlădioși ca fetele!
Pe cei ce cîntă frumos, toți îi caută
și toți îi laudă!
Ori cât ar fi de tanșoși mergînd,
cocorii n-au să fie lungi în coadă, nicicînd!
Așa sînt și eu, frați, surioare:
ori cît m-aș munci, nu pot fi
nici cîntăreață, nici bună povestitoare!

Trebuie totuși să cînt, dar cum să cînt?
Fetele munților ca florile sălbatice sînt!
Haideți, frașilor și cumnașilor,
să ascultăm ierburile, dumbrăvile,
marile păduri ale munților, — și așa,
de la ele să-nvățăm a istorisi și a cînta...

II. Satul A-Sa-Ti

Satului nostru îi spune A-Sa-Ti,
Și-i vestit în toată seminția San-ni.
Deasupra lui sînt trei ogoare gemene,
pe care nimeni nu urcă să le semene.
Și sînt în sat trei case ling-un drum:
de ani, din ele nu mai iese fum.
Acele trei ogoare, în străbuni,
erau ale oamenilor celor mai buni;
în cele trei case a locuit
neamul cel mai cinstit.
Sînt într-o vale trei iazuri clare,
dar nimeni nu coboară la ele
nici pe arșița cea mai potopitoare!
Lingă iazuri sînt trei arbori rămuroși, umbroși,
încă din moși, strămoși,
dar nimeni nu doarme, nimeni nu umblă
în adîncea lor umbră!
De mult, de mult, au coborît dintr-un munte
străin,
soții Co-Lu-Jimin;
ei au săpat iazurile, strălucitoarele,
și au semănat ogoarele,
și au zidit trei case frumoase ca soarele;
parcă și albinele umblau mai repede,
în stupii lor miera să-și lepede; —
și parcă și pomii creșteau mai lin
pe întrecute cu feciorul lui Co-Lu-Jimin!

Și, tată
la vatra lor s-a născut și o fată.
Fie-i pomenirea lăudată!
Deasupra satului, pe atunci locuia
neamul spurcat, J-Bu-Ba-La!
Așa de răi la inimă erau,
că nici furnicile pe sub poartă nu le intrau!
Înalt și drept bradul creștea,
dar feciorul lor închircit rămînea;
A-Ts il chema.

III. Deasupra satului A-Sa-Ti crește o floare

Pe feciorul lui Co-Lu-Jimin îl chema
A-ha.
Drept ca bradul munților creștea;
bradul drept nu poate să-l doboare
nici furtuna cea mai îngrozitoare!
Rămîne tot drept,
chiar și prăbușit sub topoare!
După cum arborii din munții Cu-i-San
cresc drepti avan,
așa și A-ha
drept între feciorii seminției noastre era!
Brad verde, pîn'la cer de înalt el creștea!
Se vede că rărunchi de tigru mîncase,
la vînători, în pădurile întunecoase!
Cînd furtuna lumea cutremura,
el pe piscurile cele mai înalte urca
și copaci doboră;
în piatră de ara și semăna
porumb tot creștea!
Fără șa călărea!
Totdeauna,
rotunjea arcul ca luna,
așa de tare era!
Ca pasărea Hoa-mei cînta,
și o întrecea.
Picioare de cerb avea!
Cine din seminția noastră
nu-l iubea și nu-l lăuda
pe îndrăznețul A-ha?
Peste înalții munți
zburau vulturi măreți și crunți;
florile adormitoare
înconjurau oglinzile apelor clare.
Avea neîntrecutul A-ha,
o surioară, As-ma.
Cînd s-a născut ea, peste sat a crescut și s-a-ntins
o floare,
cum răsar și se-ntînd în necuprins
curcubeele strălucitoare!
Trei părți de sînge de la tatăl avea;
șapte părți de sînge de la maică-sa.
Atunci, seminția noastră neîncetat
de o sută douăzeci de ori s-a bucurat,
de o sută douăzeci de ori s-a înveselit!
Buricul n-au avut cu ce i-l tăia
și — s-au dus la Lu-Si, la fierari,
să cumpere pluguri de cele mari!
Și de scaldat n-au avut în ce o scâlda
și tot la Lu-Si s-au dus, la meșterii fărari,
vase să ia!
Vasele din Lu-Si sînt par'că fermecate!
Au margini în aur lucrate,
au funduri de argint, dar As-ma
mai frumoasă decît aurul și argintul era!
Și au scaldat-o vecinele cu grijă mare,
cu apă din cele trei iazuri strălucitoare,
ca să fie albă și voinică,
să-i fie fața ca luna,
trupul alb ca albușul,
mîinile albe ca ridichile,
piciorușele
ca brîndușile;
la trei zile după scaldătoare,
ca strunele co-sien-ului gungurea arare.
Mama o pieptăna și cînta
și părul ei ca untdelemnul lucea;
și s-a dus mama la Cun-Ming și-a cumpărat
suveică sprintenă de argint curat;
suluri a luat de la Lung-Leang,
tălpi spornici de la Ciu-Jing,
bumbac bun de la Ciung Y-uen a adus
și în lung de la Lung-Nang
depănat gata pe fus;
și apoi, după ce a sfîrșit să țese,
pînzișoare calde și dese,
a cusut flori pe ele,
cu fir de aur de la Y-Leang,
cu fir de argint de la Cing-Ciang,
ca să aibă strălucire de stele,
și așa
a înfășat-o pe dulcea As-ma...
După o lună petrecută din plin,
spune Co-Lu-Jimin:

„E vremea să poftim lume,
să dăm fetei un nume!”
„Da, e timpul”... a răspuns mama
și așa-i ardea ca para focului și ca arama.
Și a adăugat cuvânt A-ha:
— „Da, e timpul”... Și așa
au pregătit 99 de mese,
cu bucate și băuturi alese;
și au venit vecini cîți au vrut,
dar nici la 120 de mese n-au încăput;
au pregătit 99 butii cu vinuri reci,
dar n-au ajuns 120!
Gospodarii din sat,
99 de porci au jughiat,
dar încă treizeci au mai adăugat.
Și vecinii s-au strîns și au vorbit
și 99 de farfurii au pregătit,
pentru orez, să fie de ajuns,
dar nici 120 n-au ajuns!
La o vreme, spre oaspeți s-a întors mama,
roșie ca para focului și ca arama:
„Ce nume să-i dăm acestei hide?”
Bătrînii au zîmbit a rîde:
„Se poate alt fel, oare?”
S-o cheme As-ma, ca pe ierburile mirositoare!
Nici nu se află nume mai răsunătoare!
Cînd ne-om trimite spre ea strigările,
să răspundă toți munții și toate zările!”

IV. Creșterea

Cînd a ris întii, la 3 luni,
parcă foșneau din puf pui de păuni.
Și așa fata creștea
în mireasma cîmpiilor coapte,
creștea zi și noapte;
la 5 luni, cînd a prins a umbla de-a bușile,
prin ceața genelor tatăl și mama
abia zăreau ușile..
La șapte luni părinților le-a anușit gura,
cînd a prins a se da de-a dura,
ca un ghem de in, moale prin casă!
Cu cît creștea, era și mai frumoasă!
La 6 ani, grăsuță ca un pepene,
sta pe prag și ajuta mama să depene
scule de in și gheme.
Și așa creștea As-ma, vreme cu vreme,
pînă ce s-a trecut pruncia, copilăria.
Atunci a început să lucre cîmpia,
tăind iarbă cu secerea.
Dragă As-ma, de-acum s-a dus jocul, petrecerea!
De-acum caută vieții miezul!
Clădește bine în clăi, orezul!
Seara cînd vii acasă din toată zările,
înapoiază tatei și mamei dezmiertările!
Ești bucuria casei; ia seama!
Prind a îmbătrîni tatăl și mama!
Cînd stai pe prag și cînd ard munții în asfințit,
înapoiază-le dezmiertările însutit!
Draga mamei, As-ma! Dulcea mamei,
mai neprețuită ca prețul aurului,
argintului și aramei!
S-a dus pruncia, copilăria!
Lucrează bine cîmpia!
Ești bucuria casei; ia seama!
Prind a îmbătrîni tatăl și mama!
Cînd ard munții Cu-i-San în asfințit
înapoiază-le dezmiertările însutit!
Și așa, iat-o pe draga As-ma, crescînd,
ierburi pe munți tăind, orez secerînd...

★

Pe umăr cu coșul de bambus,
cu secerea-n mîină, iat-o mergînd
departe, la poalele munților.
Auziți-o cîntînd,
priviți-o rîzînd la soare,
după ce-și leagă bine
sandalele de pai, ușoare!
Auziți-o rîzînd,
la urma lui A-ha care cîntă, brăzdînd!
Și rîde, rîde, nehnatică,
în timp ce brazdele se deschid
ca aripile de rașă sălbatică!
Și cînd pleznesc bobii de grîu în mîzga
cîmpiilor,
parcă se deschid aripioarele gîjuliilor!
Ale porumbului frunzulite
parcă-s coarne țanțoșe de bivolițel!
Și astfel semănînd, depănînd gheme,
dulcea As-ma creștea vioaie prin vreme;
cine-n hărnicie și-n gingășie o-ntrice,
la ani 17?

Atunci, spre uimirea întregului sat,
și-a pus vîdlul brodat,
ca orice fată de măritat.
Își ia de sub pernă ghemul,
și-așa mergînd cu mlădierea stușișului,
iat-o în grădina măritișului!
Dar amarnic o mai jelea mama!
„Fata noastră curată ca arama
și ca floarea bambusului!”
Așa o jelea uitîndu-se departe, departe,
cum se pierd drumuri în uriașul foc al
apusului...

Și așa, așteptînd în grădina măritișului,
fata cu mlădieri ca ale stușișului
cosea flori și cînta cosînd.
Cîteodată, Co-Lu-Jimin, acum cărunt,
își prindea femeia plîngînd
și atunci o dojenea crunt, crunt,
dar și dînsul
abia își stăpînea la drept grăind, plînsul:
„Să taci, femeie, că te rîd și puii de potîrniche!
Ai văzut pe lumea asta măcar o ridiche
să crească singură în ogor?”
Ia pildă de la fluvii, de la rînduiala curgerii lor!
Din Apus vine unul și pămînturi străbate,
Altul din Mizăzi pornește în uriașă
singurătate!
Și merg, și merg, prin pustiuri, pe după
munți curgînd

fără să știe unul de altul nicicînd,
și deodată se-mbrățișează gemînd,
cînd se-nîtlinesc la ariile mării clătîntătoare!
Ce frumos se leagă în împreună în soare!
Eu mă aștept,
să am un ginere cu suflet drept,
ca bradul și ca bambusul!”
Așa grăia tatăl, dar privea lung apusul
cu ochii plini de-o ceață cu gust de sare...
„Să-mi fie ginerele om tare,
la muncă, iar cînd joacă, dîmburi să prăvale!
Cînd sare, să fie ca bumbacul de moale!
Așa ginere caut:
cînd va prinde să-i zică din flaut,
păsări dintr-o lume să vină să-l cunoască
și pe deasupra lui să se rotească!”
Și As-ma sta în grădina cosînd.
Cînd se ridica, brățările ei sunau luminînd.
Și vestea despre ea
se tot răspîndea,
pe cîmpii pînă departe-n munți,
la vîntorii de tigri crunți.

V. Peștorii

Și iată că de fatma frumuseții ei auzea
și neamul cel spurcat, J-Bu-Ba-La,
cu toate că niciodată nu ieșeau pe poartă!
A-Ts se sclifosea, se strîmba, ca o dihanie
moartă!
Iată-l, astfel, pe cărpănosul bătrîn, urcînd,
la înalta pădure de bambus, abia suflînd;
trăia în pădurea aceea unul Hai-J —
blestematul.

ce strîngea dări pentru împăratul.
Și ajungînd J-Bu-Ba-La sus,
în mlădioasa pădure de bambus,
la omul acela, îi spune:
„Vin la tine cu inima cărbune!
Fii peștorul meu! Du-te la Co-Lu-Jimin
și o să ai atîți bani și tain,
cît nici prin vis nu visezi să ai!”
Hai-J însă, bate din ureche: „stai, stai!
Ceea ce-mi ceri e peste putință să-nfăptuiesc!
Ce sînt eu? Peștor sau om împărătesc?
In pumni lumea va rîde, cînd va știe,
că umblu ca babele în peștorie!
Pentru un lucru așa de frumos,
trebuie om mai mincinos!”
Răspunde J-Bu-Ba-La: „oare n-ai
picioare iuți ca de cal,
limbă de șarpe și plisc de papagal?
Ești tocmai omul ce-mi trebuia,
să mi-o aduci de nord pe As-ma!
De mi-o aduci îndata mare,
îți dau aur cît poți cuprinde în gheare!
Îți dau turme de oi! Vorba nu mi-o întorc!
De Anul Nou îți dau capul de porc
și picioarele,
și vin de Sa-O-Shin,
cald ca soarele!
Îți dau și vestminte de mătăasă
și-o pălărie frumoasă!
Poți întoarce spatele,
cînd îți se pun la picioare toate bucatele?”

Și așa, mai apoi, Hai-J cel hain,
cu darurile în spinare,
cu pîntecele plin de vin,
și-a arătat sprinteneala de cal,
limba de șarpe
și pliscul de papagal:
„Primesc!
Pe As-ma mă duc s-o peșesc!”

★

Părinții bieteii As-ma
pe A-Ts de-o mie de ori nu-l plăceau,
de zece mii de ori îl urau!
Hai-J, cap de broască,
se lăuda: „am să-i fac să primească!”
Și așa, ca maimușoiul ce coboară
să distrugă grîul, grăuntele,
cobora și el muntele..
Sta țepăn pe picioarele de cal.
Își scoate limba de șarpe,
din clonțul de papagal:
„Ce mai așteaptă As-ma? Anii dau ghes!
E copt porumbul, trebuie cules!”
Și-i răspunde cu asprime mama:
„Ești puternic, Hai-J, dar ia seama!
Poți despărți oare,
bucatele, de sare?
Ridichea poate fi ruptă, tăiată,
dar eu nu mă pot rumpe de fată!”
Hai-J stă țepăn pe picioarele de cal;
își scoate iar limba de șarpe
din pliscul de papagal:
„Lasă tînguirea, plînsorea!
Ai o fată ca floarea!
Știu eu un fecior,
care moare după ea, de dor!
De-ar fi hîdă ca noaptea,
ori mlădioasă ca legănarea stușișului,
tot îi vine vremea măritișului!
Așa se cade!
Oricum, cocoșii tot cîntă,
bruma tot cade!”
Răspunde Co-Lu-Jimin:
„Știu. Iau ca socru mare un burduș de vin!
Dar cît ține burdușul? Spune...
După chef rămîne atîta amărăciune!
E greu tare ce-mi ceri...
Poți bea o viață numai dureri?”
„Hai-J, ia seama!
Își începe iar cuvîntul mama.
Știu. Ca soacră mare, în dar, făr'să lucrez,
voi primi un coș de orez,
dar cît ține orezul? Spune...
Voi ospăta lacrimi, amărăciune,
pîn'la mormînt! Și știu bine
c-o să primesc un ghem de in,
dar și ghemul cît ține?
Ce-mi rămîne? Spune...
Să depăn lacrimi, amărăciune!”
Hai-J stă țepăn pe picioarele de cal.
Își scoate iar limba de șarpe
din clonțul de papagal:
„Gîndiți-vă bine ce grați!
Parcă numai voi vă despărțiți
de odorul vostru atît de scump?
Mii și rasmii de părinți se rump,
de fetele lor, cînd le vine rîndul...
Hai-J și-a întrerupt cuvîntul,
s-a-nșepenit mai bine pe picioarele de cal,
și-a umezit mai bine limba de șarpe
în pliscul de papagal:
„Spune oare rînduiala firească,
să lăsați fata să înălbescă,
fată mare să-mbătrînească?”
„Hai-J, ia seama,
îi retează iar cuvîntul mama,
pe sfînta dreptate își spun:
am s-o mărit, dar într-un neam mai bun!
La oamenii buni, oricînd,
toți rîd cînd o văd rîzînd,
toți cîntă cînd o aud cîntînd!
S-ajungă copiii tăi,
să trăiască la socri răi!
Socrul rău te trimite ca un chior,
să tai lemne ude, fără topor!
Lemnele ude ard greu, trosnesc,
dar răutățile socrului nu mai sfîrșesc!
Soacra rea își face haz și petrecere
trimițîndu-te la iarbă fără de secere;
tu aduci toată iarbă în șură,
dar soacra rea tot mai bate din gură!
Socrii răi așa vor,
să le aduci apă fără ulcior;
tu, cu pumnii apă le cari,
și-i sature pe amîndoi socrii mari,

și-i saturi așa de băut,
dar batjocura lor abia a-nceput"...
Hai-J se proptește mai bine pe picioarele de
cal;
își scoate iar limba de șarpe din pliscul de
papagal:
„Ascultă, muiere rea, nu te mint!
J-Bu-Ba-La îi va face casă cu cărămizi de aur
și cu stâlpi de argint!
Dragonii de aur va sculpta pe poarta de
Asfințit;

pasărea Ci-Lin, aducătoarea norocului,
va cînta pe poarta de Răsărit;
hambarele vor fi așa de pline de cereale,
că se va-ngrășa șobolanul pîn' la nouă ocale!
Turmele de berbeci cărunți
vor acoperi nouă munți;
oile cu lapte
vor acoperi munți 7;
bivolii negri, taurii suri,
vor umple șapte păduri.
Cît e pămîntul de lung de lat,
nu se află neam așa de bogat!"

★

După o zi lungă pe munții suri,
după o zi lungă prin păduri,
As-ma venea, spre casă cîntînd,
iurma minînd, bivolițele grele-ndemnînd,
Cînd răsare uriașa lună,
As-ma salută lumea cu inimă bună.
Deodată-neremenită rămînea,
în fața trimisului lui J-Bu-Ba-La!
La vorba lui ea răspunde așa:
„Ajurisit să fie neamul J-Bu-Ba-La!
La ei, floarea crește frumoasă,
dar albinelor nici nu le pasă;
nu orbesc, nu dau țipăt,
cînd văd al aurului sclipăt;
pe pocitul A-Ts nu-l vreau,
cu toată sărăcia neamului meu;
nu amestec pentru nici o slavă,
apa limpede, cu apa mîrșavă!"
Hai-J se proptește mai bine pe picioarele

de cal;
își scoate iar limba de șarpe din clonțul de
papagal:

„Ai în fire prea multe stînci!
Nu uita: cerbul e hărăzit să stee
în munții cei mai adînci;
amarul e hărăzit amarului;
pasărea cerului stă în vecinătatea grînarului.
Nu vrei neamuri bogate?
Îți plac bordeiele rîvnate?
Ai să piei pe sapă,
și n-ai să ai după ce bea apă..."
As-ma auzindu-l cum să-ndruga știe,
își înalță capul cu semeție:
„Grăiești de arborii munților? Te-arăți

înțelept?"

În orice vînturi bradul stă drept!
Pe munte, pe dîmb,
copacul tare nu crește strîmb!

Nu mă ametește sclipătul banilor!
Copac tare e firea sârmanilor!
Din adînc veac,
săracul se-ntelege cu cel sărac;
prin toate furtunile,
își bea împreună amărăciunile."
Hai-J bate în loc pe picioarele de cal;
își scoate iar limba de șarpe din pliscul
de papagal.
Vorbele lui se prefăceau dulci ca strugurii,
dar erau bolovani ce acopăr și înăbușe
mugurii:

„Ascultă, As-ma!
dacă tu nu vrei,
te vrea neamul J-Bu-Ba-La
și asta-i destul! Ori! Ori!"
„Nu mă mărit, de 99 de ori!
Dacă poți vin-o și ia-mă!"
Așa i-a răspuns fata cu frumusețe de
aramă!
Hai-J s-a-ntors scurt pe copitele lui
de cal;
și-a tras limba de șarpe în clonțul de papagal,
și așa, ca maimuțoiul după ce strică grîul,
grăuntele,
urca și el înapoi muntele...

VI. Răpirea

Nouăzeci și nouă de care
cu cărnuri tari de jivine,
alte nouăzeci și nouă,
cu nouăzeci și nouă de butii pline;
o sută douăzeci boi cît niște nămeți,
o sută douăzeci de călăreți,
oameni, cai și care grăbeau
și ca nourii negri veneau;
mugeau bivolii, taurii;
pulberi galbene se ridicau ca balaurii;
așa veneau pe As-ma s-o ia
Hai-J cu slujitorii lui J-Bu-Ba-La!
Vinul bucuriei l-au fost băut
și chiuiau ca nebunii.
Împreună cu Hai-J cel slut;
spurcatele guri
duhneau a cărnuri fripte și a băuturi;
beția își răspîndea fumurile;
vorbele spurcăciunii Hai-J
împușeau toate drumurile.
Astfel, ca taifunul pe Yang-Tse,
cu fața lui pocită, fioroasă,
Hai-J cu cetele dă năvală în casă;
ca sub bolovanii de sus,
cad gardurile de bambus;
ca sub bolovani, pîn' la fărîmă,
căsuța sârmanului se dărîmă;
și astfel în frînghii înodată,
As-ma cu sila a fost luată...
Co-Lu-Jimin își lăsa capul greu:
„Facă-se voia lui Dumnezeu!"
Strașnic mai bocea însă mama:
„Fata mea frumoasă ca arama,
cînd vom mai fi iar împreună
după această furtună?"
Și-i răspundea dintre arcuiri As-ma:
„Zăpada nu poate întîrzia
multă vreme pe bradul verde!
Fii tare, mamă, inima nu-ți pierde!
Cît stă bruma pe brazii mici?
Pînă vin cîrduri de rîndunici!
Nu te tîngui, mamă!
Neîntîrziat, du-te și-l cheamă
pe fratele meu A-ha
să mă scoată de la J-Bu-Ba-La!
Tată, degeaba te-ncrunți!
Grăbiți sus pe uriașii munți,
unde A-ha paște turmele
și aflați-i iute urmele..."

VII. Așteptarea

În munți, deasupra satului A-Sa-Ti,
fără As-ma pădurile nu mai puteau înfrunzi,
florile nu mai puteau înflori;
păsările cîntau acum arare,
dar cu glasuri stînsse de mîrgăritare;
tatăl cel amărit
umbla numai cu plînsul în gît;
zi și noapte slăbea, încărînșea,
mamei, părul cărunț îi cădea;
și cînd bea apă se gîndea mama,
la fata ei frumoasă ca arama...
O căuta parcă prin tindă,
unde se ogîndise înții în oglindă;
privea lung scaunul de bambus
unde torsese înțiiul fus.

„Pasăre U cu ochi crunți!
Du-te repede la A-ha în munți;
strigă-l în auzul tuturoră,
să vină, să-și scape sora!"
Așa mama spre cer plîngea,
dar pasărea nepăsătoare cînta,
nepăsătoare zbura...
Cînd mergea pe drum făr'de noroc,
biatu mamă se oprea în loc
și se uita sus la pădurea bambusului
tipărită pe arama apusului!
Cînd cosea pe pînză trandafirul,
amesteca lacrămile cu firul.
„Fată ca arama de frumoasă,
oare cînd vei veni tu acasă?
Iată, curgînd,
anotimpurile trec pe rînd:
bambusul pletele-și flutură,
orezul se scutură;
pătrunjelul e gata de smuls,
orzul s-a copt de mult;
pe cîmp nelucrat,
grîul s-a scuturat,
șobolanii l-au ospătat...
Pasăre U cu ochi crunți,
zboară către A-ha în munți!"
Așa mama spre cer plîngea,
dar pasărea U nepăsătoare cînta
nepăsătoare zbura...
Nepăsătoare se clătina frunza bambusului;
nepăsători treceau nourii
spre arămiul foc al Apusului...

VIII. Intoarcerea lui A-ha...

A-ha se afla peste munți și genuni,
cale de șapte luni;
prin munți neumbლაși umbla,
și din flaut cînta
și la întoarcere nici nu gîndea.
La Yang-Tse coborise pe 12 munți,
uriași și mărunți.
Deodată, la miezul nopții, cum dormea,
un vis groaznic visa:
spre casa părintească un fluviu năvălea;
de stîlpul casei un balaur se încolăcea;
din somn tresare,
din culcuș sare,
peste munți uriași și genuni,
în trei zile și trei nopți biruie
depărtarea de șapte luni!
La poartă se miră foarte,
cînd vede ograda plină de vase sparte!
Se sfîșiau cîinii în dosul vaselor,
asupra oaselor,
se văd mii de urme
de oameni, vite și turme;
pretutindeni, paie împrăstiate...
„Oare ce beții, ce ospățuri turbate
s-au petrecut în ograda părinților?"
„Unde-i As-ma?"
Mama abia îngaimă
de lacrimi acre și de spaimă:
„Pe biata noastră As-ma,
a răpit-o neamul J-Bu-Ba-La!"
„Cînd?"
„Ii pot ajunge curînd?"
„Trei zile și trei nopți, feciorule drag!"
„E acasă calul cel pag?"
„Acasă e!"
„Dar arcu?"
„Săgeți sînt destule în cucură?"
„Destule!"
„Na-ți-le, vîntului du-le!"
A-ha se repede la calul pag,
îi pune la grumaz zurgălăi,
să i se audă galopul prin munți și văi,
mama îi întinde arcu, din prag;
el încalecă repede,
calul bale prinde să lepede
și pornește de-a dreptu-n galop, nechezînd,
cu zurgălăii sunînd...
Pasărea U cînta,
par'că altcumva!
A-ha nu galopa
ci fulgera!
Deodată, cu ochii tulburi,
zărește-nainte nourii de pulberi!
Oare ce era?
Convoiul lui J-Bu-Ba-La,
ducînd-o în robie pe As-ma!
Urcau munți sălbatici,
și munți prăvălatici;
Hai-J se sălta pe picioarele de cal;
își tot scoate limba de șarpe
din pliscul de papagal:

„Vezi, As-ma, apa asta cit plaurul?
aici, J-Bu-Ba-La spală aurul!”
Și As-ma îi întoarcea cuvîntul:
„Ferească sîntul!
Par-că aud sârăcimea cum plînge...
In apa asta J-Bu-Ba-La
își spală labele pline de singel!”
Hai-J sare pe copitele de cal,
își scoate iar limba de șarpe
din pliscul de papagal:
„Vezi pădurile? Nu-s păduri ci o uriașă avere!
In ele cresc rodii și pere”...
Ii întoarce As-ma cuvîntul:
„Ferească sîntul!
In acești munți prăvălăteci,
J-Bu-Ba-La crește vulpi și tigri sălbateci!”
Și-au mers, și-au mers peste alți munți,
uriași și mărunți.
Și-au mers așa,
pîn'la așezările lui J-Bu-Ba-La;
acolo, florile înflorite erau,
dar albinele le ocoleau;
așa de zgîrciți erau,
că nici furnicile pe sub poartă nu le intrau!
Și erau așezările în niște poiene,
dintr-un codru cu tigri și vulpi viclene...
Urlau tigrii, scheunau vulpile spre poame,
că li se lungisera urechile de foame!
A-Ts, cum a văzut-o pe As-ma, mai apoi,
clipea din ochii de maimuțoi,
întinzîndu-i aur și argint pe-o tavă;
ridea la ea cu fața puhavă;
ca maimuțoiul își făcea marafeturile,
arătîndu-i averile, acareturile;
aurul lucea,
argintul strălucea,
dar As-ma nici nu le vedea.
Și-a grăit A-Ts la o vreme,
și parcă se auzea un maimuțoi cum gem:
„Iată averile! Vezi-le!
Acopăr munții cu cîrdurile și cu cirezile!”
„Știu cît ești de bogat!
Aurul vostru e cît copita de lat,
dar nici nu-mi pasă!
Să-ți stea în gît aurul,
să putrezești de viu în casă!”

★
In vremea asta, A-ha,
în galop crunt venea.
Sunau zurgălăi,
printre munți, prin văi.
Zburau vulturi crunți
și A-ha venea,
cu inima-n pumni,
tot din munți în munți.
In niște văi sălbatice,
la trei case singuratic,
a oprit scurt pagul jûgar,
lîng-un moșneag ce strîngea bălegar:
„Bunicule, iată,
n-ai văzut o fată,
dusă între arcure
și-n frîngii legată?”
„Am văzut din casă,
oameni în mătasă,
mulți ca nourii,
pe cai mulți mergînd,
oameni mulți cîntînd,
și-o fată plîngînd,
între arcure mari,
și-ntre sulii tari!
Dar e mult, voinice!
E cale departe;
drum de două zile
de ei te desparte...”
In vremea asta, la așezările lui J-Bu-Ba-La,
A-Ts o suduia pe As-ma:
„Ce te ții mîndră, trăsните-ar sfinții?
Am să mă duc și am să-ți scot din casă
părinții!”

As-ma îl privea din dreptul ușii,
dreaptă ca bradul și ca bambușii;
nici nu clipea;
pe A-Ts pînă-n adîncul inimii îl îngheța;
își șuiera scurt răsufletul:
„Banii nu-mi pot ucide sufletul!
Cîine cu suflet rău,
satul acesta nu-i numai al neamului tău!
Uși oare
că-s ale noastre cele trei case
și cele trei ogoare?”
A-Ts, auzînd-o, sare ca broasca; grabnic
se repede turbat la harapnic,
la pămînt o izbește, îi sfîșie veștmintele
și biciuînd-o își șuieră cuvintele:

„De azi încolo, fac ce vreau!
Ai trecut pragul neamului meu!
Bagă de seamă! Nu vrei pat de mireasă,
vei sta în hruba întunecoasă!”
„Te urăsc de nouăzeci și nouă de ori!
Pe cenușă să ajungi să mori,
cu tot neamul J-Bu-Ba-La!
N-ai să poți micîcînd umili
Florile seminției San-ni!”
Afară, soarele strălucea,
pasărea U cînta;
As-ma în hruba neagră zăcea...
A-ha venea pe calul însumat,
fulger din zări în zări,
doi munți trecuse
din două răsufletări;
din cinci răsufletări
trecuse cinci munți
în crestele uriașe cărunți;
calul pag joc vărsa pe nări;
se cutremurau codrii de nechezături,
văile de chiuțuri;
se luminau hăuri în păduri
de-ale capitelor scăpărături!
Asudat tot,
A-ha își izbea calul peste bot,
și zurgălăii sună-răsună,
ca o grindină, ca o furtună!
As-ma pe-o lespede umedă sta,
în închisoare la J-Bu-Ba-La.
Se întreba oștînd:
„Vîntule, de ce nu te-aud băfînd?
Pasăre U, de ce nu te văd zburînd?”
Așa se tînguia As-ma, gemînd:
„Lună lină,
de ce nu-ți văd alba lumină?”
Asculta ades în dreptul ușii,
în aînc de noapte;
par'c-auzea ale mamei șoapte,
dar țîrîiau în ziduri greierușii...
I se părea citeodată
că aude pași ușurei,
dar erau zăcînturile inimii ei...
I se părea că zărește
ochii aprinși ai calului pag,
dar luceau licuricii sub prag...
Repede ca un gînd,
A-ha spinteca munții galopînd;
iată-l oprindu-și pagul sălbatic
la un bordei singuratic,
unde o păstorită,
păștea o cîprioară;
„N-ai văzut o fată,
cu sila luată,
dusă între arcure
și-n frîngii legată?”
„Am văzut din casă,
oameni în mătasă,
mulți ca nourii,
pe cai mulți mergînd,
oameni mulți cîntînd
și-o fată plîngînd,
între arcure mari
și-ntre sulii tari...
Dar e mult, voinice,
e cale departe;
o după amiază
de ei te desparte...”
A-ha pornește ca o furtună.
Zurgălăii sună, răsună.
Copitele piatra detună.
Pasărea U striga.
Iată-l ajuns la așezările
lui J-Bu-Ba-La!
Cînd a strigat-o pe As-ma o dată,
stîncea din munți s-a prăbușit fulgerată!
Cînd a strigat-o a doua oară,
și-a treia oară,
tot neamul J-Bu-Ba-La trăgea să moară!
In adîncul hrubei, As-ma,
și-a luat co-sien-ul și-a prins a cînta!
Și gemeau strunele, adîncile,
că lăcrămau pereții, stîncile!
Cînd s-auzea afară sunetul,
pornea vîntul și tunetul!

IX. Luarea la întrecere

In ogradă, schiaună vulpi,
tigri gem, miriie cîini...
A-Ts repede marile porți
de se cutremură
pînă-n fișini;
drugi și lacăte pune repede;
apoi sare sus, pe-o lespede,
și-i grăiește lui A-ha astfel:

„Nu mi-i frică de fell!
De vrei cu mine să te măsoari,
hai, la întrecere: ori! Ori!”
Și A-Ts se preface blînd
și deschide porțile, spunînd:
„Nu se află om isteț să-ți semene!
Hai să facem două topoare de cremene;
și care-o tăia arbori mai groși cu toporul,
acela să fie biruitorul!
Te prinzi?”

„Bine, mă prind!”
Și ascuțeau cremenea scînteind!
Cînd a izbit ghiujul J-Bu-Ba-La,
abia a rupt în două o nuia!
A-Ts își încordase trupul teasc,
dar abia a despicat un vreas!
A-ha, cînd din topor a fulgerat,
trei arbori dintr-o dată a tăiat.
J-Bu-Ba-La ghiujul gîndea: „Pesemne
nu-i timp prielnic de tăiat lemne!”
De spaimă încremenește...
Dar A-Ts, mînios tare, rostește:
„Să te mai văd, voinicule! Te-apuci?
Să ne-ntrecem la cărat butuci!”
J-Bu-Ba-La ghiujul varsă sînge pe gură,
dar abia ridică o scurtătură!
A-Ts își umflă la gîșter vîna,
sub un copac subțire ca mîna!
Iar A-ha, cînd vine la rînd,
se opintește rîzînd,
trei butuci cu-o mîină ridicînd...
J-Bu-Ba-La ghiujul gîndește: „Pesemne
nu-i timp prielnic de cărat lemne!”
De spaimă încremenește...
Dar A-Ts, mînios tare, rostește:
„E puternic de u-are măsură!
Dar ne-ntrece oare la semănătură?”
Și-au prins a zîrlîi grîul, avan,
să-și întrecă temutul dușman,—
dar abia semănau trei răzoare,
trei palme de loc, pustii,
în timp ce semănătorul A-ha
dintr-o aruncătură
semăna trei cîmpii...
J-Bu-Ba-La ghiujul gîndește-ncrunțat:
„Nu-i timp prielnic de semănat!”
Se sperie tare,
dar A-Ts rostește-n gura mare:
„Ne-a bătut, tată,
dar hai să strîngem sămînta toată,
s-o ducem la loc în hambare!
De-o fi tot așa tare
și la treaba asta virtoasă,
i-o dăm pe As-ma s-o ducă acasă...”
Și-ncepe strînsura...
J-Bu-Ba-La ghiujul își strîmba gura,
dar abia aduna cite-un bob...
A-Ts se mocoșea ca un neghiob, —
în timp ce A-ha, dintr-o mișcare, cu voinicie,
aduna grîul dintr-o cîmpie...
Deodată, după ce grîul era la loc ca-nainte,
J-Bu-Ba-La ghiujul ride-nt-un dinte:
„Îmi pare rău, A-ha, ești om rar,
dar lipsesc boabe la cîntar;
ești om de laudă,
dar du-te repede și le caută;
de le găsești, îți iei sora acasă;
de nu, rămîne în hruba noastră întunecoasă...”
A-ha pornește îndata mare,
în a boabelor căutare;
zărește-n'r-un cîmp un om arînd,
bivolițe-ndemnînd.
„Bună vremea, bătrîne cu inimă bună!
Sînt bătut de-o furtună!
Pe cîmpuri necunoscut,
caut trei boabe pierdute...
Nu le-ai văzut, la arat și la semănat?”
„Ascultă, voinice, un sfat:
auzi în munți trei glasuri ușurele?
Cîntă trei turturele;
două țin capetele spre răsărit;
du-te și săgetează pe aceea
din mijloc, ce ține capul spre Asfințit;
și-ți va lepăda la picioare, fîrtate,
cele trei boabe căutate...”
Și astfel, iată-l pe A-ha săgețînd turturica;
boabele s-au ivit ca nimica.

X. Intîlnirea

Oprit la porțile mari
A-ha, chiuie, se bucură,
scoate trei săgeți tari
din encură,
le pune pe rînd în arc și le trage chiuînd;
una s-a-nșipt în poartă, zbirnînd,

și spunea glasul co-sien-ului așa:
 „Frate, păzește-te,
 de luptă mare pregătește-te,
 căci la o oră tirzie,
 vor da drumul tigrilor să te sfișie...“
 Și i-a răspuns A-ha, din flaut cîntînd:
 „Îți mulțumesc, soră, pentru cuvînt!
 Sînt pregătit gata!
 Mi-am și pus pe struna arcului săgeala!“
 În semînția noastră, San-ni,
 nu se așteaptă bărbat să nu știe tigrul țintii!
 A-ha, prin munți și prin pădurile dese,
 999 de tigri ucisese!
 Acum, cum sta el de veghe, cu arcul strunit,
 deodată trei tigri uriași s-au repezit,
 cu botul cît șurile,
 și de urlete gemeau afară pădurile...
 A-ha țintește... trage!
 Iniția fiară cade și rage
 de se cutremură ușile, temelile...
 Fiara a doua și ea cade la rînd;
 a treia se prăbușește gemînd
 așa de strașnic, că tremurau stihile!
 A-ha de blănuri pe rînd îi jupește
 și-i cenătuiește,
 apoi, de-alta luptă, trudit,
 se culcă și-adoarme-nlemnit.
 J-Bu-Ba-La cei blestemați,
 toată noaptea stătuseră cu ochii căsați;
 în zori stăteau la ușă cu vorbă mieroasă:
 „Cumetre A-ha, scoală-te și pofteste
 la masă!“

Așa strigau ticăloșii;
 afară cîntau cocoșii,
 răsărea soarele...
 „Nu răspunde. L-au mîncat fiarele“...
 rîdea tatăl și fiul bucurîndu-se.
 Deodată, sub ușă au văzut o coadă
 de tigrul mișcîndu-se
 a plăcere, cum mișcă fiara d'n coadă,
 după ce-a băut sînge de pradă...
 Și cum rîdeau dusmanii cu poftă nemăsurată,
 ușa de sus s-a deschis deodată,
 și pe trepte-n jos li s-au rostogolit la picioare
 cele trei fiare,
 jupuite și cenătuite;
 A-ha, în capul treptelor, sus, sedea
 și ca după un somn bun se întindea:
 „A, cumetrilor! Ieri,
 n-am știut că aveți tigri prin încăperi!
 Că m-am sculat tîrziu, vă cer iertare,
 dar toată noaptea au urlat aceste fiare...“
 J-Bu-Ba-La ghiușul și A-Ts slutul,
 cu inimile-ntrînsii cenușă,
 abia atunci au înțelese că A-ha anume
 mișcase
 coada tigrului pe sub ușă,
 spre a le trage o strașnică păcăleală...
 Și unul și altul tremurau prinși
 de-a spaimii puternică boală...
 Cînd A-ha și As-ma ieșeau pe poartă,
 A-Ts părea o dihanie moartă,
 ghiușul ca frunza tremura,
 dar nici unul nu îndrăznea
 să-i oprească.
 Pasărea U cînta în slava cerească...

XII. Fata ecoului

Și-n timp ce galopau pe calul pag,
 J-Bu-Ba-La îi urmărea din prag,
 și se gîndea cum să le-mpiedice fuga...
 Și astfel s-a-ndreptat spre diavoli cu ruga,
 să umfle fluviul Sil-Has,
 apele toate din munți, să le sugă,
 să cuprindă cîmpii și drumuri, văi și
 munți.

să oprească fratele și sora din fugă...
 Pasărea U cînta,
 soarele strălucen;
 din co-sien As-ma cînta,
 cu flautul A-ha o insoțea;
 rîdeau cîntînd, cîntau rîzînd,
 cu repeziciune de vînt galopînd...
 După atîta vreme întunecoasă,
 ei în curînd vor ajunge acasă;
 cît se vor bucura, tatăl, mama,
 de fata lor frumoasă ca argintul,
 cu aurul și ca arama!
 Dar iată, fluviul Sil-Has
 a supt din munți toate apele,
 toate șipotele, toate izvoarele,
 și-a pornit la vale cu vîrtejurile, cu
 ponoarele!

De șuvoaie s-au încrunat cîmpii;
 se-necau sate, codri și munți,
 sub stihile
 dezlănțuite...
 Tunetele nemaipomenite
 cutremurau lumea cu bubuiturile;
 se detunau munții, ardeau pădurile...
 Fluviul Sil-Has, cu coarne ca șerpilor și ca
 balaurii,

năvălea, năvălea, parcă se bufneau,
 capete-n capete, bivoli, berbecii, taurii...
 Zadarnic A-ha sora-și apăra...
 Tunetele bubuie, adîncul scapără,
 șuvoaiele oprind, o cuprind,
 și o repeu hohotind,
 mîluri îi înfășură gleznele,
 vîntul o pleznește cu pleznele;
 și numai strigătele din ce în ce mai slăbite
 i s-aud peste volburile răzvrătite...
 Din munți, o vedea o altă fată,
 tot dulce ca aurul și ca arama;
 o chema Scatulama,
 și trăia singură, în munți, sub stele,
 fugită de gura soacrei rele...
 Cînd îi strigau numele, oamenilor,
 ori cînd o chemau urcînd cărările,
 răspundea Scatulama din toți munții
 și din toate zările...
 Așa s-a născut Ecoul, în vechimi adînci.
 Acum, Scatulama și-a părăsit asprele stînci,
 a poruncit apelor să steie
 și văzduhului să-ntindă repede
 punți strălucitoare de curcubeu...
 Și-a coborît Scatulama din munți,
 pe strălucitoare punți,
 întinse pînă deasupra genunilor.
 Și-a luat-o pe As-ma de subțioară,
 ca pe o nefericită surioară
 și-a dus-o în munți,
 în vecinătatea liniștii și a furtunilor!...
 Cînd s-a făcut liniște peste adîncuri
 și apa curgea tîhnită,
 A-ha a prins să-și strige sora iubită;
 iar sora, ca fermecată,
 îi răspundea din toți munții deodată...
 Și astfel, după cum bătrînii istorisesc,
 seara, la vatră,
 As-ma stă și-acum în munți,
 sub o creastă de piatră;
 curcubeele îi aștern patul și-o învelesc,
 și-o acopăr cînd bate vîntul, turbatul...
 Cercicii ei de aur strălucesc,
 și-i strălucesc la mîini brățărilor...
 — „Frate A-ha! cînd urci cărările,
 la vîntătoare, cînd sameni ogoare,
 strigă-mă, căci eu îți-o răspunde,
 oricînd, din toți munții, din toate zările...
 Spune tatei și mamei să nu se supere;
 pururea aproape eu le sînt.
 Ziua și noaptea, pe ploaie, pe senin, pe
 vînt,

să mă cheme oricînd,
 că eu oricînd le-o răspunde...
 Cînd ară, cînd păzesc turmele,
 cînd cară apă, sau cînd cinează,
 să mă strige, căci eu stau trează,
 gata în orice clipă să le răspund...
 Spune prietenilor, cînd se duc la
 petrecere,

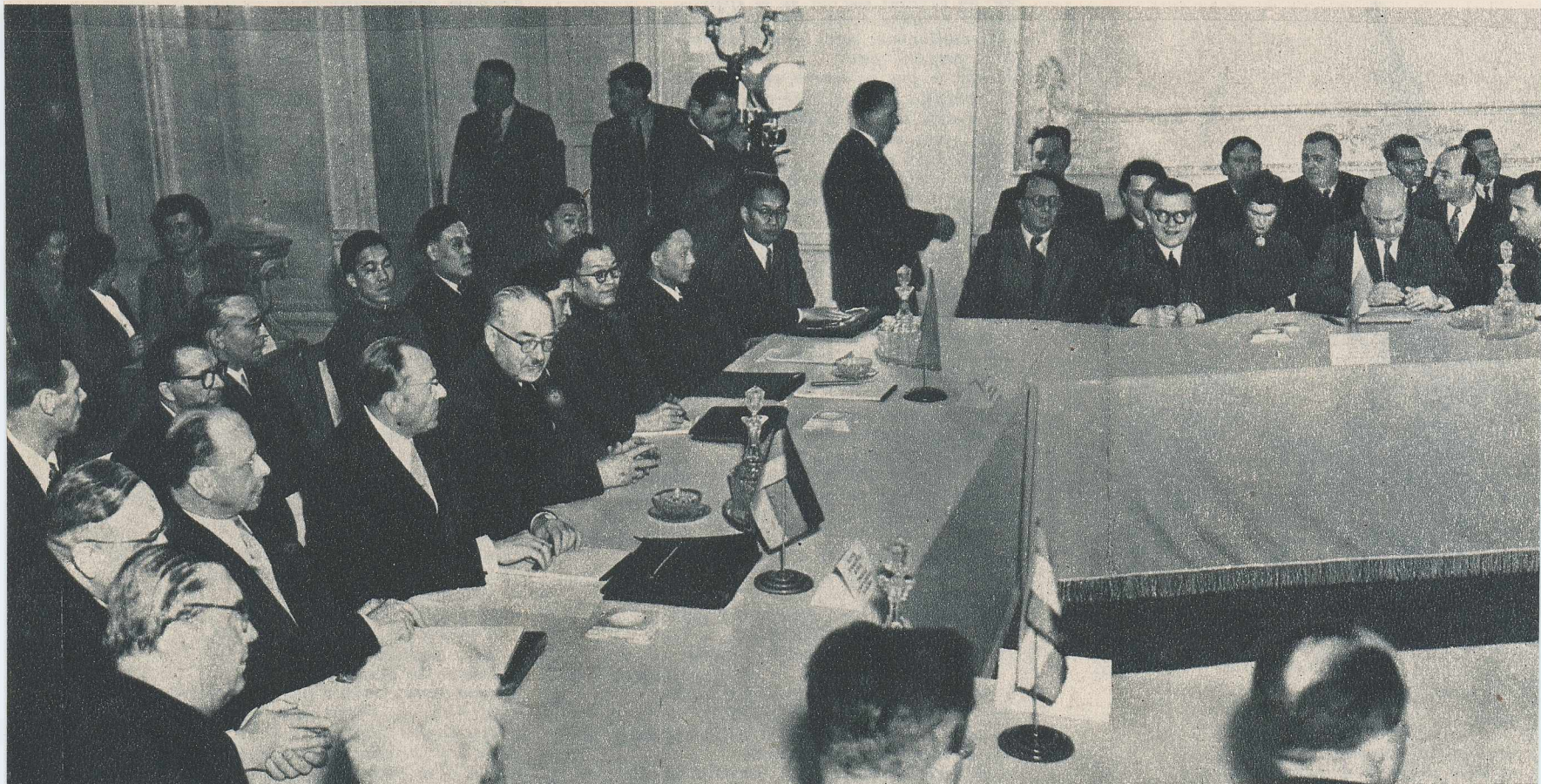
la vîntătoare sau la secere,
 cînd coboară la prund,
 pe orice vreme,
 să mă strige și să mă cheme,
 să cînte din co-sien-uri și flaute,
 și eu le-o răspunde cu laude,
 cu-aceleași cîntece, cu-aceleași glasuri...
 La anumite ceasuri,
 A-ha, apucat de dorul surorii,
 se-ntorcea cu fața la munții albaștri
 și o striga, ea răspundea îndată,
 de sub stîncă îndepărtată,
 că se mirau trecătorii...
 „Puica mea bună! striga mama;
 fata mea frumoasă ca arama!“
 Și fata răspundea din genună-n genună:
 „Puica mea bună!“
 Și astăzi, la noi în munții San-ni,
 pe As-ma o putem auzi;
 cînd cîntă flautele vesele,
 petrecînd mirii, miresele,
 cînd co-sien-uri răsuna,
 cînd chiotele munții detună,
 din stîncă-n stîncă, din zare-n zare,
 se umple lumea de muzici răsunătoare;
 chiotele, risetele flăcăilor,
 se rostogolesc în adîncul văilor...

a doua în streășina de la casă,
 a treia drept la dușmani în masă...
 Pe A-Ts îl stropșea spaima ca boala,
 simțînd că li s-apropie răfuiala...
 Au înjugat trei bivoli la o tinjeală,
 să tragă voiniceștile săgeți,
 din masă, de sub streășină și din pereși,
 și bivoli se smuceau al dracului,
 cu umerii oamenilor împingeau,
 din răspuțere trăgeau,
 dar săgețile nemîșcate rămîneau!
 Astfel văzînd ghiușul J-Bu-Ba-La,
 s-a dus în hruba neagră, la As-ma,
 și a rugat-o așa:
 „Dulce fată, As-ma!
 Ne-a învins A-ha, fratele;
 ne recunoaștem greșelile, păcatele;
 slobodă ești să te duci acasă;
 dar înainte, roagă-l să smulgă săgețile,
 din pereși, de sub streșini și din masă...
 Sau, smulge-le tu, As-ma;
 și-apoi, du-te sănătoasă la casa ta...“
 As-ma întinde mîinile ușurele
 și smulge săgețile tustrele
 cum ai smulge trei surcele.
 Ghiușul J-Bu-Ba-La spune cu foc:
 „E tare cît cinci bivolițe la un loc!“
 Dar abia mai îngaimă
 către A-Ts, albi amîndoi de spaimă...

XI. Lupta cu tigrii

În umed adînc de noapte,
 J-Bu-Ba-La plănua alte isprăvi, alte
 fapte,
 cum să-iucidă și pe A-ha și pe As-ma?
 Ca viespea tăcea și-i pîndea...
 Rostește cu vorbe dulci, proaspete:
 „Vrei, feciorule, să ne fii oaspete?“
 Cădeau vorbele ca niște pietre:
 „Prea iubite, cumetre,
 cum o să mergeți noaptea așa departe?
 Vă iubesc foarte
 și rogu-vă să primiți găzduirea...
 Ce-a fost a fost. Așa-i între ameni,
 de cînd e lumea și firea...“
 As-ma în închisoare cum sta,
 a auzit ce ore de gînd J-Bu-Ba-La;
 l-a auzit plînuind,
 cu A-Ts sfătuiind;
 și așa, în timp ce A-ha dormea dus
 într-o cămară de sus,
 ea și-a luat co-sien-ul și-a prins a cînta;

IN INTERESUL INTREGII OM

Eveniment de uriașă importanță internațională, conferința țărilor europene pentru asigurarea păcii și securității în Europa a fost urmărită cu cel mai viu interes de toate popoarele iubitoare de pace.

Timp de patru zile, între 29 noiembrie și 2 decembrie, reprezentanții Uniunii Sovietice, Republicii Populare Polone, Republicii Cehoslovace, Republicii Democratice Germane, Republicii Populare Ungare, Republicii Populare Române, Republicii Populare Bulgare și Republicii Populare Albania au dezbătut pe larg probleme de o vitală însemnătate, legate de lupta pentru triumful păcii și securității în Europa. La conferință a luat parte, în calitate de observator, și un reprezentant al Republicii Populare Chineze.

Afii dezbaterile desfășurate într-o atmosferă de puternică unitate și înțelegere, determinată tocmai de comunitatea de interese a tuturor țărilor reprezentate la conferință, cât și Declarația comună adoptată la terminarea lucrărilor pun în lumină problemele fundamentale ale situației actuale din Europa, avertizând popoarele asupra pericolului imens pe care îl reprezintă pentru pacea Europei punerea în practică a acordurilor militariste de la Londra și Paris, care prevăd, după cum se știe, remilitarizarea Germaniei occidentale și includerea ei în grupările militare agresive înjghebate sub steagul imperialismului american.

Țările participante la conferință de la

1 V. M. Molotov întreținându-se cu membrii delegației guvernamentale a R.P.R., în frunte cu tovarășul Chivu Stoica.

2 Șeful delegației polone, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Polone, Jozef Cyrankiewicz (în mijloc), și locțiitorul ministrului Afacerilor Externe al Poloniei, Marian Naszkowski, vorbind cu V. A. Zorin (dreapta), locțiitor al ministrului Afacerilor Externe al U.R.S.S.

NIRI IUBITOARE DE PACE

Moscova atrag atenția tuturor statelor europene că ratificarea acordurilor de la Londra și Paris va reprezenta „un act îndreptat împotriva menținerii păcii și spre pregătirea unui nou război în Europa”.

Totodată se arată că, în cazul ratificării acordurilor de la Londra și Paris, în fața statelor participante la conferința de la Moscova se pune sarcina unificării eforturilor lor. În scopul asigurării securității lor, prin măsuri neîntârziate, menite să opună o stavilă de netrecut în calea forțelor agresive ale blocului militar al puterilor occidentale.

Luptând mai departe pentru crearea în Europa a unui sistem de securitate colectivă, popoarele noastre, pătrunse de încrederea fermă în forțele lor și bizuindu-se pe simpatia și sprijinul celorlalte popoare, vor și să dea o ripostă nimicitoare oricărei încercări a forțelor agresive de a aprinde din nou focul războiului în Europa.

Poporul român, care ca și celelalte popoare reprezentate la conferința de la Moscova, a avut mult de suferit de pe urma militarismului german, a salutat cu însufleșire hotărârile istorice luate la această conferință, manifestându-și voința de a-și înzeca eforturile în lupta pentru zădărnicierea planurilor americane de reînviere a mașinii de război hitleriste, în lupta pentru asigurarea cuceririlor sale democratice și a muncii sale pașnice.

3 Într-una din pauzele dintre două ședințe, reprezentantul Republicii Populare Chineze, Cjan Ven-tian (în mijloc), se întreține cu ministrul Afacerilor Externe al Ungariei, Iános Baldocski, și cu ambasadorul Republicii Populare Ungare în U.R.S.S., Ferenc Muennich.

4 Conferință de presă la Casa Ziaristilor din Moscova. Corespondenții ascultă relatările asupra declarației făcute, în numele U.R.S.S., de V. M. Molotov.

PAGINI MEREU VII

Marele Stalin, continuatorul operei genialului Lenin, a dezvoltat în mod creator învățătura marxist-leninistă în condițiile luptei pentru construirea socialismului, ale victoriei orînduirii socialiste și ale trecerii la construirea comunismului în Uniunea Sovietică; într-o serie întregă de probleme I. V. Stalin a îmbogățit cu noi teze teoria revoluționară. Operele lui I. V. Stalin sînt de un neprețuit folos pentru oamenii din patria noastră care, în condițiile existenței și întăririi neconținute a marelui lagăr al socialismului în frunte cu Uniunea Sovietică, construiesc orînduirea socialistă. Din opera lui I. V. Stalin, a cărei actualitate este veșnic vie, reproducem mai jos două scrisori. Prima se ocupă de munca corespondenților muncitori și sătești, iar a doua de lupta pentru crearea — în condițiile trecerii de la capitalism la socialism — a unei literaturi noi, realist-socialiste.

DESPRE CORESPONDENȚII MUNCITORI

Convorbire cu un colaborator al revistei „Rabocii Korrespondent”¹⁾.

Importanța participării muncitorilor la conducerea ziarului constă, în primul rînd, în faptul că ea — participarea — creează posibilitatea de a transforma o armă atît de ascuțită în lupta de clasă ca ziarul — dintr-un instrument de înrobire a poporului într-un instrument de eliberare. Numai corespondenții muncitori și cei sătești pot săvîrși această măreață transformare.

Numai ca forță organizată, corespondenții muncitori și cei sătești pot îndeplini în procesul de dezvoltare a presei rolul de exponenți și promotori ai opiniei publice proletare, rolul de oameni care dau la iveală lipsurile vieții sociale sovietice, și de luptători neobosiți pentru îmbunătățirea muncii noastre de construcție.

Corespondenții muncitori trebuie oare să fie aleși în adunările muncitorilor sau trebuie ca redacțiile să-i recruteze? După mine, al doilea mijloc (recrutarea de către redacții) este mai potrivit. În această chestiune trebuie să se pună la bază independența corespondentului față de instituțiile și persoanele cu care acesta, într-un fel sau altul, vine în contact în munca lui, ceea ce nu înseamnă cîtuși de puțin ca el să fie independent de acea forță imperceptibilă, dar care acționează neînterupt, care se numește opinia publică proletară și al cărei promotor trebuie să fie corespondentul muncitor.

Corespondenții muncitori și cei sătești nu pot fi priviți numai ca viitori ziariști sau ca activiști pe tărîm obștesc în fabrici, în înțelesul strîmt al acestui cuvînt; ei sînt, înainte de toate, oameni care dau la iveală lipsurile din viața noastră socială sovietică, care luptă pentru înlăturarea acestor lipsuri, comandanți ai opiniei publice proletare, care caută să dirijeze inepuizabilele forțe ale acestui uriaș factor care vine în ajutorul partidului și al Puterii Sovietice în opera grea a construcției socialiste.

De aici provine și problema muncii educative în rîndurile corespondenților muncitori și sătești. A da corespondenților muncitori și corespondenților sătești un minim de noțiuni ale tehnicii ziaristice, este, desigur, un lucru necesar. Dar nu acesta este esențialul. Esențialul este ca corespondenții muncitori și cei sătești să se instruiască în procesul muncii lor și să-și formeze acel simț de ziarist-militant pe tărîm obștesc fără care un corespondent nu-și poate îndeplini misiunea și care nu poate fi sădit prin nici un fel de măsuri artificiale de instruire, în înțelesul tehnic al acestui cuvînt.

Redacțiile ziarelor legate de partid trebuie să-și exercite conducerea ideologică directă asupra corespondenților muncitori și a corespondenților sătești. Cenzurarea corespondenților trebuie să fie concentrată la redacțiile ziarelor.

Persecutarea corespondenților muncitori și a corespondenților sătești este o barbarie, o rămășiță a moravurilor burgheze. Apărarea corespondentului său împotriva persecuțiilor trebuie să și-o asume ziarul, care este singurul în măsură să dezlănțuie împotriva obscurantismului o aprigă agitație de demascare.

Urez revistei „Rabocii Korrespondent” tot succes!

I. STALIN

„Rabocii Korrespondent” nr. 6,
iunie 1924.

¹⁾ „Rabocii Korrespondent” („Corespondentul muncitor”) — revistă lunară; a apărut din ianuarie 1924 pînă în iunie 1941. Începînd din ianuarie 1925, a apărut sub titlul „Rabocje-Krestianskii Korrespondent”.

RĂSPUNS LUI BILL-BELOŢERKOVSKI

TOV. BILL-BELOŢERKOVSKI!

Îți scriu cu mare întîrziere. Dar mai bine mai tîrziu decît niciodată.

1) Consider că însuși modul de a pune problema unora „de dreapta” și a unora „de stînga” în literatură (prin urmare și în teatru) este greșit. În momentul de față noțiunea „de dreapta” sau „de stînga” este în țara noastră o noțiune de partid, mai bine zis — o noțiune internă de partid. „Cel de dreapta” sau „cel de stînga” sînt oameni care deviază într-o direcție sau alta de la linia pură a partidului. Ar fi deci nelalocul lui să aplicăm aceste noțiuni la domenii care nu sînt de partid, ci incomparabil mai vaste, ca literatura, teatrul etc. Aceste noțiuni ar mai

putea fi aplicate la vreun cerc (comunist) de partid de pe tărîmul literar. Înăuntrul unui astfel de cerc pot exista elemente „de dreapta” și „de stînga”. Dar a le aplica în literatură în actuala etapă a dezvoltării ei, cînd există tot felul de curente, inclusiv curente antisovietice și de-a dreptul contrarevoluționare, înseamnă a întoarce toate noțiunile cu capul în jos. Mai just ar fi ca în literatură să operăm cu noțiuni de clasă, sau chiar cu noțiunile „sovietic”, „antisovietic”, „revoluționar”, „antirevoluționar” etc.

2) Din cele spuse rezultă că eu nu pot considera „golovanovismul”²⁾ nici pericol „de dreapta”, nici „de stînga”, — el se află dincolo de cadrul curentelor din partid. „Golovanovismul” este un fenomen antisovietic. De aici nu rezultă, desigur, că Golovanov însuși nu se mai poate îndrepta, că nu se mai poate elibera de greșelile lui, că trebuie să-l prigonim și să-l hărțuim, chiar dacă este gata să se dezbare de greșelile lui, că trebuie deci să-l facem să fugă peste granițe.

Sau, de pildă, „Fuga” de Bulgakov, care de asemenea nu poate fi considerată nici ca o manifestare a pericolului „de dreapta”, nici a celui „de stînga”. „Fuga” este manifestarea unei încercări de a provoca un sentiment de milă, dacă nu chiar de simpatie pentru unele pături ale emigrației antisovietice, prin urmare o încercare de a justifica sau de a justifica numai pe jumătate cauza gardiștilor-albi. „Fuga”, așa cum este reprezentată un fenomen antisovietic.

În treacă fie zis, eu n-aș avea nimic împotriva punerii în scenă a „Fugii”, dacă la cele opt vise ale ei Bulgakov ar mai adăuga încă un vis sau două, în care să înfățișeze resorturile sociale interne ale războiului civil din U.R.S.S., pentru ca spectatorul să poată înțelege că toți acești Serafimi și docenți privați, „cinstiți” în felul lor, au fost azvîrliți afară din Rusia nu dintr-un capriciu al bolșevicilor, ci pentru că (cu toată „cinstea” lor) ei stăteau în spina poporului, că izgonind pe acești „cinstiți” partizani ai exploatarei, bolșevicii n-au făcut decît să îndeplinească voința muncitorilor și țărănilor, și deci au procedat absolut just.

3) De ce sînt reprezentate atît de des piesele lui Bulgakov? Probabil pentru că nu avem destule piese proprii, care să merite a fi puse în scenă. De dorul fragilor înghiți și „Zilele Turbinilor”. Este, desigur, foarte ușor „să critici” și să ceri interzicerea literaturii neproletare. Dar ceea ce este cel mai ușor nu poate fi considerat ca fiind și cel mai bun. Esențialul nu este să interzici, ci să înlături de pe scenă, pas cu pas, vechea și noua maculatură neproletară pe calca întrecerii, prin crearea unor piese de teatru adevărate și interesante, cu caracter sovietic, care să poată înlocui această maculatură. Cît despre întrecere, aceasta este un lucru mare și serios, căci numai în condițiile întrecerii vom putea face să se formeze și să se cristalizeze literatura noastră proletară.

În ceea ce privește însăși piesa „Zilele Turbinilor”, ea nu este chiar atît de proastă, deoarece ea aduce mai mult folos decît rău. Nu uita că principala impresie pe care i-o lasă spectatorului această piesă este o impresie favorabilă bolșevicilor: „dacă pînă și oameni ca Turbinii sînt nevoiți să deponă armele și să se supună voinței poporului, considerîndu-și cauza definitiv pierdută, înseamnă că bolșevicii sînt invincibili, că bolșevicilor n-ai ce să le faci”. „Zilele Turbinilor” constituie o demonstrație a forței atotbiruitoare a bolșevicilor.

Desigur că autorul „nu-i vinovat” cîtuși de puțin de această demonstrație. Dar ce ne interesează pe noi acest lucru?

4) Este adevărat că tovarășul Sviderski face la fiecare pas nevrosimile greșeli și denaturări. Tot atît de adevărat este însă și faptul că Comitetul repertoriului face tot atîtea greșeli în munca sa, deși într-o altă direcție. Aminteste-ți de „Insula purpurie”, „Complotul egalilor” și toată maculatura de acest fel, care nu știu de ce este cu multă îngăduință admisă pentru Teatrul de Cameră — un teatru într-adevăr burghez.

5) Cît privește „zvonorile” despre „liberalism”, mai bine să nu mai vorbim despre asta — să lăsăm „zvonorile” în grija preocupărilor din Moscova.

I. STALIN

2 februarie 1929

²⁾ „Golovanovismul” și-a găsit expresia în încercările unei anumite părți a oamenilor de teatru de a introduce în teatrul sovietic moravurile și metodele de lucru vechi, burgheze. În 1926—1928 un grup de artiști ai Teatrului Mare, în frunte cu dirijorul Golovanov, a luat atitudine împotriva înnoirii și creării unui nou repertoriu, care să corespundă cerințelor crescînde ale păturilor largi ale oamenilor muncii și sarcinilor construcției socialiste. Acest grup s-a contrapus colectivului teatrului și a refuzat să promoveze forțe artistice tinere. Măsurile luate de partid pentru reorganizarea activității teatrului sovietic au asigurat lichidarea „golovanovismului”.

REPUBLICILE LIBERE-N STRÎNSĂ UNIUNE

de V. BÎRLĂDEANU

— Ca aerul și ca apa!

A ajuns aproape un reflex învoluntar. Când aud acordurile maestrenoase ale Imnului Uniunii Sovietice, când din piepturi bărbătești izbucnesc minunatele versuri: „Republice libere-n strînsă Uniune...” îmi răsare mereu și mereu în fața privirilor chipul păstorului cazah Suleiman Kaldikov, cu bărbuța lui sură și ascuțită, înfiptă ca o săgeată în bărbie, și cu ochii adumbriți de sprincene mari și mălăsoase; și parcă aud glasul lui, un pic răgușit de lutun și bătrînețe, dar însuflețit de inimosie tînăra:

— Ar putea omul să trăiască fără să respire și fără să bea? Nici gînd! Așa e și cu frăția noastră, a cazahilor, și a rușilor, și a ucrainenilor, și a letonilor, și a moldovenilor și a... Da' ce să-ți mai înșir? Ca aerul și ca apa! Așa e...

Și Suleiman Kaldikov a arătat cu mîna către toți cei ce-l înconjurau și-l ascultau; și erau printre ei, într-adevăr, reprezentanți ai multor naționalități ale Țării Sovietice.

...Nu l-am cunoscut pe Suleiman Kaldikov acasă la el, în aulul din toridul Kazahstan, ci pe un vapor, într-o înserare de septembrie. Vaporul călătorea între lacurile de acumulare Varvarovsk și Karpovsk, pe cea mai nouă cale de ape a lumii — Canalul navigabil Volga-

Don „V. I. Lenin”. În înserarea coplesitor de pură și calmă, o voce cristalină a înălțat o melodie solemnă și dulce, o melodie largă ca marile spații ce se întindeau în jurul nostru, de o parte și de alta a canalului din inima stepii. Melodia a prins-o din zbor altă voce, și apoi alta, și cîntarea s-a umflat ca un torent, a umplut văzduhul cu răsunetul ei dulce și solemn: „Republice libere-n strînsă Uniune...”

Țăria acestei mărețe unități a popoarelor libere din marea familie sovietică își are izvorul, în primul rînd, în forța giganticelor transformări revoluționare, care au smuls aceste popoare din temnița celui mai cumplit întuneric și a celei mai mistuitoare mizerii, și le-au adus pe culmile de viață înfloritoare ale zilei de azi.

Au trecut peste 37 ani de cînd geniul epocii noastre, Vladimir Ilici Lenin, a cerut, în numele maselor muncitoare ale Rusiei, de la tribuna primului Congres General al Sovietelor: „Rusia să devină o uniune de republici libere...” Și această idee leninistă, ca și multe altele, s-a transformat în faptă vie prin acțiunea revoluționară a popoarelor Rusiei.

Marele continuator și discipol al lui Lenin, Iosif Vissarionovici Stalin, a

condus lupta dîră a Partidului Comunist pentru realizarea unei politici naționale leniniste, pentru ridicarea tuturor națiunilor Uniunii Sovietice pe trepte înalte de civilizație și cultură. Constituția sovietică a consacrat, în paragrafe care sună ca adevărate poeme, victoria principiului socialist al egalității totale în drepturi a naționalităților.

...Am avut prilejul fericit să călătoresc prin republicile Caucazului, în toamna trecută, în lunile cînd toate popoarele Uniunii Sovietice se pregăteau să sărbătorească aniversarea celor 300 de ani de la reunirea Ucrainei cu Rusia. Sărbătoarea era întîmpinată cu dragoste, ca o sărbătoare scumpă fiecăruia, de către toți cetățenii, de orice naționalitate ar fi fost.

Am vizitat într-o bună zi școala de fete „Illa Ciavciavadze” din Tbilisi. Am intrat și în „camera pionierului” — o încăpere spațioasă, împodobită cu tablouri și hărți, ierbar și animale împăiate. Cîteva fete din clasele mari înconjurau o statueta de gips, la care una dintre ele lucra îndrîjit.

Ne-am apropiat. Statueta înfățișa un grup de fete, dintre care o rusoaică și o ucraineană, în costume naționale, se sărutau, în vreme ce celelalte — aparținînd ce-

lorlalte naționalități ale Uniunii — aplaudau cu mare bucurie.

Am privit chipurile fetelor care lucrau. Aveau ochii încercănați de nesomn. Una dintre ele, Tiala Badzoșvili — secretara comitetului de Comsomol al școlii — ne-a spus:

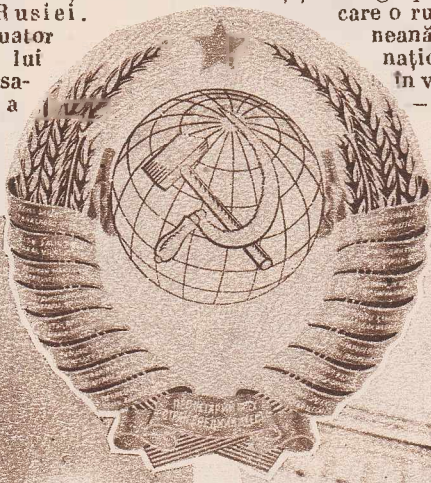
— Noi învățăm după masa. În această perioadă, noaptea ne facem lecțiile, iar dimineața lucrăm la obiectele acestea, pe care le vom trimite în dar unor școli din Moscova și Kiev... E doar și sărbătoarea noastră...

Și mi-a arătat un șir de alte obiecte, înșirate alături.

Mai mult nu mi-a spus Tiala Badzoșvili. Nici nu era nevoie. În cuvinte simple, aș spune zgîrcite, ea rostise un adevăr adînc, pe care zeci de fraze poetice nu-l pot spune mai convingător.

...Mulți poeți au asemuit marea familie a popoarelor sovietice cu o grădină multicoloră și înmiresmată. Oricît de banală ar părea imaginea, cred că nu există alta mai reală, mai adevărată.

Fotografiile din aceste pagini nu pot înfățișa decît cîmpele ale vieții fericite a popoarelor sovietice. Din păcate, tocmai pentru că sînt numai fotografii, nu pot reda esențialul, pe care-l simt doar acei care călătoresc prin această grădină: mireasma fiecărei flori în parte și a grădinii în întregime ei.

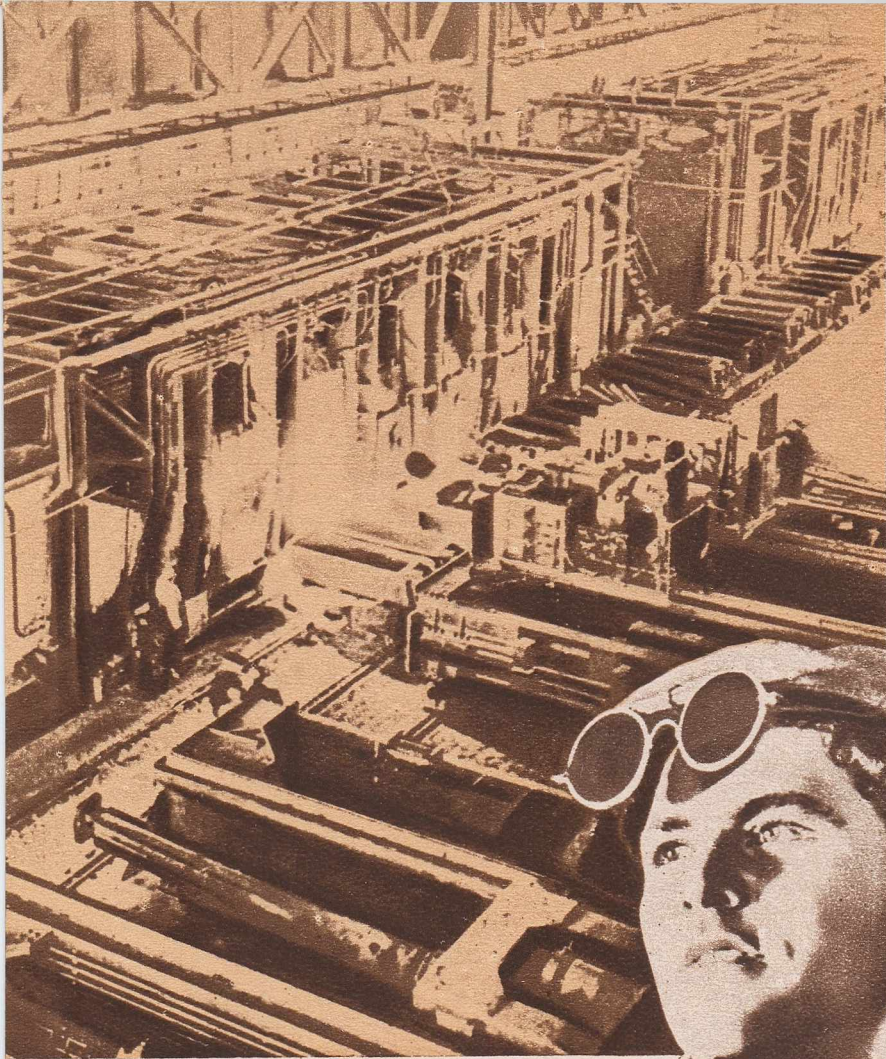

„Prietenia popoarelor”. Așa se numește această hidrocentrală electrică intercolhoznică construită pe lacul Drisviati, la hotarul comun al republicilor Bielorusă, Letonă și Lituaniană.

S-au întîlnit la Moscova, venind din cele mai îndepărtate colțuri ale Uniunii Sovietice. La marea Expoziție Agricolă Unională au loc zilnic asemenea manifestări de înfrățire între oamenii sovietici aparținînd celor mai diferite naționalități din U.R.S.S.

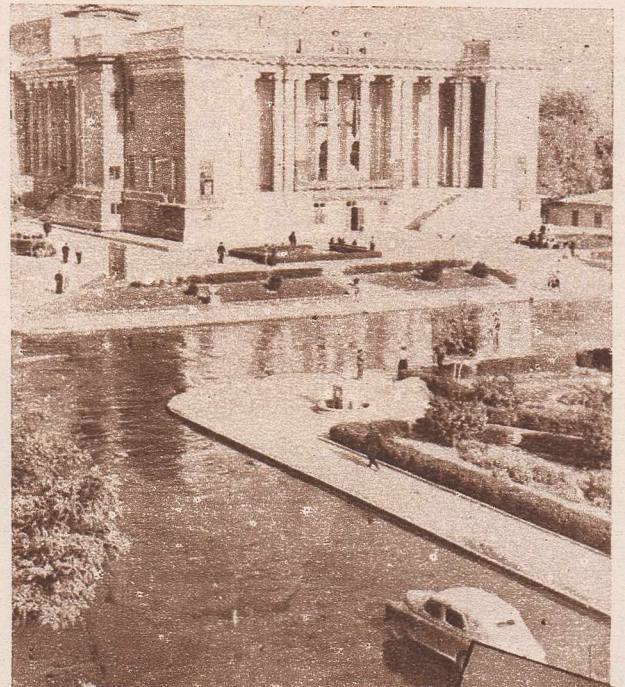

Uzina mecanică de laminat fier, construită recent la Sumgait (R.S.S. Azerbaidjană). În munca de calificare metalurgiștii azerbaidjani au primit ajutorul celor ucraineni din Nikopol. În dreapta : unul din muncitorii de frunte ai uzinei, oțelarel Djafar Mustafaeu.

Sculptorul Galina Petrașevici finisează compoziția „Surorile”, simbolizând prietenia de nezdruincat dintre poporul rus și cel ucrainean.

Teatrul de Operă și Balet din Stalinabad (R.S.S. Tadjiacă).

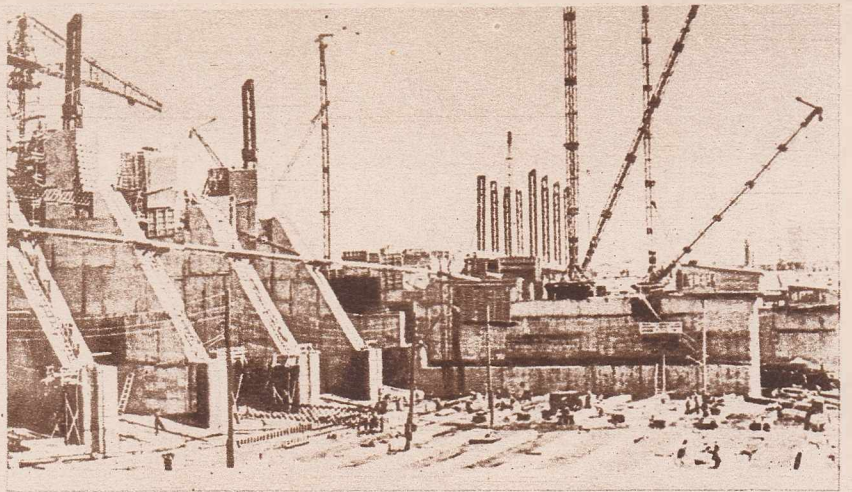
Ospăt la colhozul multinațional „Dijin” (Victoria). Aci, la poaziile Tian-Șanului kirghiz, s-au unit într-o mare gospodărie colectivă zeci de familii de kirghizi, dunğani, cazahi, uiguri, ruși, ucraineni, uzbeki, calmici, lituanieni și tătari. Viața îmbelșugată a acestor colhoznici este și ea rodul marii prietenii dintre popoarele
← Țării Sovietice

Cărți sovietice în limbile diferitelor popoare din U.R.S.S.

Tradiționale sărbătoare a cîntecului în capitala Letoniei Sovietice — Rîga. Pe primul plan, muncitoarea V. Bogdanova (stînga) și eleva I. Vevere.

Încă unul din șantierele comunismului. Pe Nistru, în apropiere de orașul Dubosari (R.S.S. Moldovenească), se construiește o puternică hidrocentrală electrică. În fotografie: o parte a acestei construcții — digul devorsor.

Luminile științei sovietice ajută și pe savanții kirghizi să obțină succese însemnate în cercetările lor. În fotografie: doi geologi kirghizi (pe primul plan), însoțiți de omul de știință rus V. Șerbin (în fund), studiază rocile munților Ala-Tau, unde au fost descoperite de curînd prețioase zăcăminte minerale.

Cu cîntece și dansuri pline de foc au venit la Moscova, fiii Armeniei însoțite. Aici, în inima Expoziției Agricole Unionale, s-a jucat o adevărată petrecere caucaziană. De jur împrejur oameni sovietici de diferite naționalități urmăresc dansul zvăpăiat al fraților lor din sud.

La această oră, vila „7 Noiembrie” rămâne pustie... Oamenii muncii veniți aci la odihnă pornesc în excursie; vor să cunoască frumusețile Predealului.

Fotografie: A. LOVINESCU

POEZII

CÎNTEC ÎNVĂȚAT DE LA MAMA

Cînd eram mai mic
Mama spunea seara,
Pe cînd da în spic
Grîul și secara,
Cînd tăcuta lună
Se culca pe lunci,
Cu vorba ei bună
Spunea mama-atunci
Versul legănat,
Cîntul neuitat:
„Lună, lună, nouă,
Taie-ți pita-n două
Și ne dă și nouă,

Că și noi ți-om da
Cînd om secera!”
Uzi de-a nopții rouă
Murmuram și noi:
„Dă-ne, lună nouă,
Că ți-om da-napoi!”
La rugile noastre
Luna sta pe loc
Ea, în holde-albastre,
Seceră de foc.

Dar în loc de pîine
Mal cădea o stea
„Poate vă dă mîine...”
Mama ne șoptea.
Steaua în abisuri
Presăra argint,
Noi vedeam, în visuri,
Pîinea rumenind...
Toate-mi vin în minte
Seara, uneori,

Cînd pe cer s-aprinda
Luna și, ușor,
Secera și-o lasă
Peste noul lan,
Cînd mai amoroasă
Pîinile de an,
Cînd foșnește-arama
Holdelor în spic...
Cîntul spus de mama

Cînd eram mai mic
Îmi zorește pasul,
Nu-mi mai dă răgaz
Și-l întorc pe glasul
Zilelor de azi:
„Lună, lună nouă,
Ștopită cu rouă,
Bătută în ținte,
Seceră fierbinte,
Te-apeacă și taie
Grînele bălate
Holde, pîinea noastră,
Pînă-n zarea-albăstră.”

RUGĂCIUNEA UNUI „FOST”...

Tu, preabunul meu părinte,
Rogu-te apleacă-te,
Ruga să mi-o lei aminte
Și s-o-nchizi cu lacăte
În hambarul stelelor,
Singur să-l ascuți mîhnirea.
Și să-mi dai spre ajutor
Brațul tău și răzvrătirea
Duhului care preface
Pumnul într-un ghem de unghii.
Ca-ntru veșnica ta pace
Mieii să pot iar să-i junghii,
Mieii tăi, supușii mei,
Care azi nu mai sînt miei.
Uite, flinte, cum îmi calcă
Fața luncii în picioare,
Despicînd halcă de halcă
Plugul lor cu cinci brăzdare.
Uite, tată, cum îți scot
Spinii tăi de prin finețe,
Să le smulgă toamna rod
Întru marea mea tristete.
Dă, preabune, milostive,
Vrăjibile să-i invenine,
Să se bată-n colective,
Să se-ntoarcă iar la mine.
Și cu mila ta cea mare
Să-i mai îmblînzesc o leacă,
Să le pun jugu-n spinare,
Să-i învăț din nou să tacă.
Să-l răstorn cu-n deget, doamne,
Să se zbată pe podele,
Să sărute ca la doamne,
Mîinile nevastă-mele.
Să le spun: — Mai haldeți mîine!
Să le spun: — Poftim avere!
Și să-l îmblătesc, stăpîne,
Precum inima mea cere
Dă-mi virtutea îndărăt
Că sînt galben ca gutuia
Și ce știu o să-ți arăt
Doamne, doamne, aliluia!

Șapte văi. Șapte poduri. Șapte sate.
Are omul tălpile crăpate,
Însă drumul plin de bruși
de cu zori îl bate.

Spini pe drum. Porumb pe deal. Otăvi în vale,
Trecătorii-i dau binefe-n cale
Și-i privesc, cam goală-n spate,
traista dumisale.

Unde merge? Ce privește? Ce tot cată?
Un prieten are el de la armată,
De pe vremea lui Franz Iosif,
vremea de-altădată.

Șapte văi. Șapte poduri. Șapte sate.
Ca o arioă de foc gîndu-l bate:
„Prietenul e-n colectivă;
mi le-o spune toate:

Cum lucrează? Ce primesc? Cine-i conduce?”
Lîngă troița din drum își face cruce
Și apoi, bolovănos,
pasul, greu, îl duce...

A ajuns. L-a căutat. Nu era acasă.
Îscodind, pe toate să le vadă,
Prin ogradă a umb'lat
pînă la amiază.

„Uite-o vacă! Și găini! Ptiu, ce mai molafe!
Sînt a voastre oare. măi nepoate?”
Pe un jînc l-a întrebat:
„sînt a voastre toate?”

„Unde-i moșul? Cum o duce? Seara o să vină?
Da... ia spune, măi aveți în pod slănină,
Al papuci să mergi la școală
cînd o fi pe uliți tină?”

Întreba. Iar întreba — Uite-l vezi că vine!
„Fii sosit în casa mea cu bine!
Dar ce vînt te-abate oare,
ce s-a înîmplat cu tine?”

El, șiret: „Mă duc la fîrg! Am vîndut o vacă!
De tăcut ca melcul n-o să tacă,
Și prietenu-și încurcă
ori c-un „dar”, ori cu un „dacă”...

„Eu sergent. Și tu căprar! Spune-mi azi ce ești?
Mai beal vin cum beam din cești
Cînd băteam în Munte Negru
oștile talienești?...

Grîu ți-au dat? Dar cucuruz? Uite ce-ntrebare!
Gura asta parcă lacăt n-are!
Bat-o slîntu', păcătoasa,
nu mai pune-n vorbe sare!”

Zice gazda: „Greu o duc! Frate, trai amar!
Du-l, nepoate, o lecută pînă la hambar
Ca să-mi vadă sărăcia.
...Morții lui de trai amar!”

Cînd se-ntoarce spune omul: „N-o fi tot al tău!
Grîu curat ca aurul de greu
Că îl ai din colectivă,
măi căprare, nu cred eu”.

Zice gazda: „Na țigară! Spune ce-ți mai fac
nepoții?”

„Dă-i înco'lo, șmecheril și hoșii
Tot mă-ntreabă cînd mai mor
ca să-mi ia pămîntul, toții...

El, dar lasă! Bun tabac, măi căprare, spune:
Nu cumva țigări de-acestea bune
Împrumută colectivă
pe cînd plec în ceia lume?”

Zice gazda: „Vezi, nepoate, o ulcică de vin adă!
Ca bătrînul don'sergent să vadă
C-am ajuns azi ghinărar,
comandant peste-o brigadă!

Greu pe-aici. Mi-e tare greu. Mult pămînt de deal.
Încă-l multă pălămidă și podbeal...
Cum la voi e loc de șes...
poți ajunge mareșal!”

V I Z I T Ă

ÎNDRUMĂTORUL

Între jăran și inima lui
S-așază brazda neagră de pămînt.
Pentru ea, secoli și ani destui
Șipotul lacrimii s-a prelins, picurînd.

Cine-l ajută astăzi să vadă
Brazda care va fugi dintre el și inima lui,
Unindu-se cu glia bogată
Care-l va împăca pe vezi cu vecinul lui?

Între jăran și privirile lui
Doarme perdeaua de praf, sură și lată,
Crescută prin anii tehui

Cînd el a dat cu sapa-n pămîntul străin, ars,
ca de piatră.

Cine-l ajută să vadă oare
Azi nemărginirea mării șesului,
Luată în tălpi de tractoare,
Care-l vor înzeci comoara culesului?

Doar tu, meștere-ndrumător,
Înțeleptul faptelor fără pereche,
Ștergi brazda dintre plugari și inima lor,
Dai în lături perdeaua de praf, înșelătoare și
veche.

Ce desțelenire grea,
Cîtă trudă și cîte nopți nedormite,
Pînă cînd inima mea
Poate fîșni-n cîntece dragi, aurite,

Pînă cînd hambarul de grîu
Va-ngreua umerii pămîntului
Și-or murmura ca un rîu,
Prin marea de holde, bățiile vîntului!

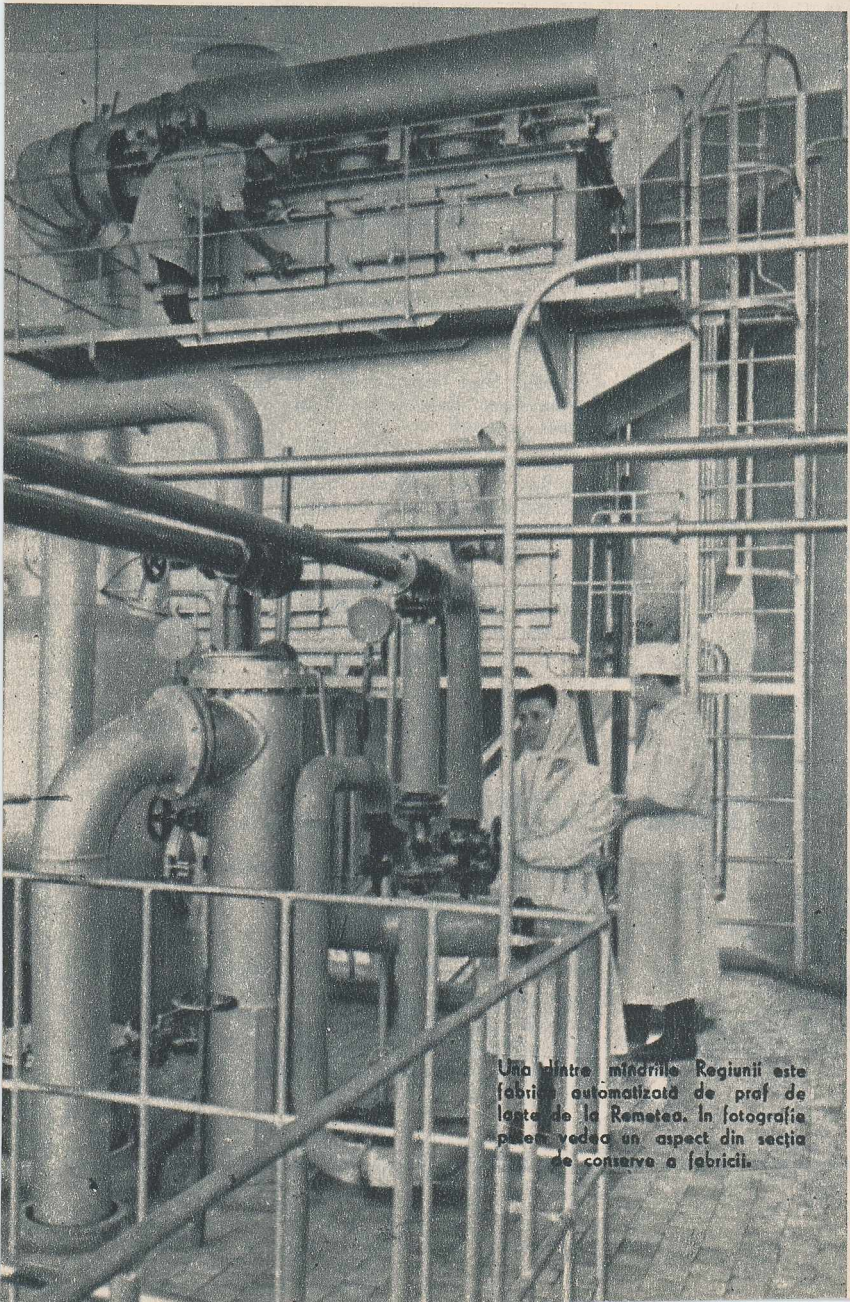
Iată, ochii tăi înțelepți
Fulgeră zarea pînă departe.
Îndrumătorule, tu ne îndrepti
Spre viitorul deschis ca o carte!

LA NOI IN

REGIUNE

În centrul orașului Tg. Mureș: clădirea Sfatului Popular al Regiunii și Palatul Cultural.

Una dintre minăriile Regiunii este fabrica automatizată de praf de lapte de la Remetea. În fotografia pe se vede un aspect din secția de conserve a fabricii.

de KOVÁCS György
laureat al Premiului de Stat

Prin scrisori trimise redacției, cît și în cadrul consfătuirilor organizate de „Flacăra”, numeroși cititori și-au exprimat dorința de a găsi în paginile revistei, reportaje care să vorbească despre transformările petrecute în regiunile țării noastre. „Flacăra” răspunde la această dorință a cititorilor săi, inaugurînd — cu reportajul de față — seria unor reportaje avînd ca temă viața nouă a diferitelor regiuni ale Patriei.

Tîrziu după miezul nopții, trupul bălțat cu luminițe al aceluiașului Tg. Mureș — București părăsește șerpuiind munții împădurii și abrupti, care încep încă de la Deda.

Romîni și unguri, amestecați, locuiesc ținutul acesta muntos. Astăzi, oameni fericiți, cu ochii strălucitori, aleargă pe peroane; vara, trenurile sînt asaltate de mulțimea pestriță a muncitorilor plecați în concediu. Nu tot așa era în trecut! Necazuri și griji stăpîneau peste aceste văi. Iar dacă și altădată erau mulți oameni în gări, aceasta se petrecea pentru că sute și mii de romîni și unguri nevoiași erau siliți să plece, mi-nați de mizerie și șomaj, spre mirajul, prezentat în „stil american”, al Pensylvaniei...

Îndată ce trenul, duduind cumplit, scapă în largul podișului Gheorghienilor, sub ochii călătorului nocturn se desfășoară spre dreapta o imensă pădure de lumini strălucitoare. De vreun an, tot mai multe străluciri alungă bezna deasă care zace de veacuri la poalele răsăritene ale Bucinului. Aici a fost clădită una din cele mai tinere întreprinderi ale Republicii noastre, fabrica de praf de lapte de la Remetea, care încă la sfîrșitul lui octombrie a și fost pusă în funcție. Crearea acestei minunate întreprinderi noi înseamnă o nouă victorie, izvo-rîrită din munca comună a poporului romîn și a minorităților naționale, pe drumul construirii socialismului.

Abia a trecut un an de cînd zidarii din împrejurimi, au pus temelii noii întreprinderi. Au venit aici ingineri, tehnicieni, din toate unghiurile țării și, cu sprijinul însuflețit al locuitorilor, în cîteva luni au reușit să dea viață acestei construcții mărețe, ale cărei mașini au fost furnizate de înaintata industrie sovietică. Tot din Uniunea Sovietică au venit specialiștii, inginerii, tehnicienii, care au ajutat la montarea instalațiilor pentru fabricarea prafului de lapte.

Punerea în funcție a acestei fabrici a însemnat o cotitură hotărîtoare în viața raionului Gheorghieni și a celor din împrejurimi. Această industrie stimulează în mare măsură dezvoltarea necon-tentă a șeptelului de vite. În 1944, fasciștii învinși au tîrît cu ei în retragere nesfîrșite cirezi de vite, distrugînd șeptelul. Locuitorilor din Gheorghieni li s-a răpit principalul izvor de trai. Cu sprijinul partidului și al guvernului nostru, au fost însă,

încetul cu încetul, înlăturate ne-ajunsurile pricinuite de fasciști. Și, o dată cu întărirea regimului nostru democrat-popular, s-a dezvoltat și mai mult în regiune creșterea animalelor, întrecînd nivelul dinainte de 1944.

Fabrica însăși e ca un laborator. Pretutindeni curățenie exemplară, pretutindeni mecanizare. În această fabrică, munca fizică grea a fost înlocuită; se poate spune că aici toți muncitorii sînt tehnicieni; ei reglează comutatoarele, supraveghează funcționarea mașinilor, ascultă cu atenție duduul modernelor motoare „Diesel” de fabricație sovietică și se apleacă cu pricepere asupra instrumentelor de laborator. Vasele mari de lapte sînt aduse pe bandă rulantă și tot forța mașinilor le golește.

O întreprindere tînără cu muncitori tineri...

Elisabeta Hutzer, de naționalitate maghiară, a împlinit abia 18 ani. Mînuind atent instrumentele, ea analizează cu competență și seriozitate aciditatea, grăsimea, densitatea și rezidurile laptelui. Copil al unor muncitori clujeni, pînă acum ea nu a fost niciodată departe de casa părintească. Anul trecut a absolvit școala medie alimentară și a ajuns să lucreze de-a dreptul în această întreprindere nouă. La început sub supravegherea maștrilor. Cîrînd s-a calificat la locul de muncă. Deși fabrica de praf de lapte a intrat în funcțiune abia la sfîrșitul lui octombrie, Elisabeta Hutzer a și ajuns să fie socotită printre cei mai buni muncitori; și inginerul Mamontov, care conduce colectivul tehnicie-

Zecile de cămine de zi și creșe, înființate în satele și orașele Regiunii, dovedesc grija statului democrat-popular pentru copiii oamenilor muncii.

La cules de struguri în via colectivștilor din Batoș. Au de ce să fie mîndre colectivistete Maria Bendreș, Maria Lutsch și Ilona Mya: via lor a dat rod bogat.

nilor sovietici, are cuvinte de aprecieri despre ea.

Sighișoreanul Bogolea Gheorghe, de naționalitate romînă, are abia 19 ani. Își amintește bine de trecut, de copilăria lui amară. Tatăl său e invalid de război și lucrează acum la fabrica de postav „6 Martie” din Sighișoara. Erau patru frați în familia Bogolea; părinții n-au avut posibilitatea să-i dea la învățătură. Mai târziu, în anii regimului democrat-popular, a devenit elev al școlii medii tehnice pentru industria laptelui din Sighișoara. De aici, la fabrica de unt din Satu Mare, unde a intrat ca simplu muncitor.

— Eram tînăr, am muncit cu rîvnă. Știam că regimul nostru democrat-popular mă va sprijini să-mi pot îmbogăți cunoștințele. Și într-adevăr, în toamna anului trecut, la 28 noiembrie, mi s-au deschis zorii unor zile mari: atunci am fost trimis în Uniunea Sovietică la un curs de specializare de șase luni. La fabrica de conservare a laptelui din Nevel, în ținutul Velikie-Luki, am învățat lucruri multe și interesante. În iunie anul acesta, am fost repartizat la fabrica din Remetea, a cărei construcție pe atunci încă nu era terminată...

Bogolea Gheorghe este acum conducătorul secției de uscătorie a fabricii de praf de lapte din Remetea.

Aici sînt numai tineri, bărbați tineri, fete tinere... Unii vorbesc romînește, alții ungurește. Au venit din cele mai diferite părți ale țării, pentru ca, prin munca și aptitudinile lor, să contribuie la dezvoltarea industriei țării și totodată a Regiunii Autonome Maghiare, așa cum i-a

învățat și îi învață Partidul nostru.

★

Ținutul ale cărui raioane sînt cuprinse în Regiunea Autonomă Maghiară se număra odinioară printre regiunile cele mai înapoiate, din punct de vedere economic, ale țării. Populația de oșteni, colonizată cu multe secole în urmă în aceste ținuturi, seculmea, apărătoare a părții celei mai de răsărit a țării regilor Ungariei împotriva năvălirilor turco-tătare, a avut parte de soarta vitregă hărăzită, rînd pe rînd, de feudalismul și apoi de capitalismul maghiar, de regimul de asuprire din România burghezo-moșierească, apoi din nou de fascismul horthyst.

În primele decenii de înflorire a capitalismului în cuprinsul Austro-Ungariei, țară semifeudală, rețeaua de cale ferată a fost construită conform intereselor magnaților unguri. Pe teritoriul actualei Regiuni Autonome Maghiare s-au făcut construcții neînsemnate de cale ferată. Cele mai multe așezări cădeau în afara principalelor linii de comunicație. Însăși această împrejurare a împiedicat, de la bun început, nașterea fabricilor și întreprinderilor industriale.

A existat totuși în acest ținut o comoară de neprețuit pe lingă a cărei exploatare nu puteau să treacă cu ochii închiși cei care sugeau singele poporului: lemnul, pădurile uriașe și bogate! Comoara munților de lingă Maroshéviz (Toplița), Gheorghieni și de prin Ciuc, atrăgea pînă și pe capitaliștii străini. Acum vreo jumătate de secol se alcătuiseră grupuri de

capitaliști care au cosit pădurile în adevăratul înțeles al cuvîntului, au gospodărit tilhărește această avuție și totodată au jupuit plelea muncitorilor romîni și unguri de prin partea locului. Din aceste grupuri făceau parte capitaliștii francezi, elvețieni, austrieci, unguri și romîni. Și, în timp ce, din fabricile de chereștea ale acestora porneau trenuri lungi, încărcate cu rodul muncii tăietorilor de lemne romîni și unguri, muncitorii abia primeau atîta simbric cît să le ajungă lor și familiilor lor pentru mămăligă și brînză. În jurul anului 1930, salariile au scăzut în acest sector de muncă pînă la un leu pe oră, iar șomerii sporeau cu miile.

În perioada următoare primului război mondial, îndeosebi în anii 1929-1932, Tg. Mureșul, care încet-încet începuse să se industrializeze, deodată a decăzut. Douăzeci și patru de întreprinderi și-au încetat producția, capitaliștii trimitîndu-și aurul în țările apusene. Și în orașul, pe atunci cu abia treizeci de mii de locuitori, numărul șomerilor s-a ridicat la 3.000!

Fabrica de zahăr din Tg. Mureș a fost o întreprindere care nu numai că nu s-a ruinat în timpul crizei, dar chiar și în acele vremuri a adus uriașe profituri proprietarilor ei: grofului ungar Teleky Artur, romînului Constantin Teodor Vasiliu, neamțului Quittnner Paul și evreului Krammer Oskar. Iar aurul, stors din sudoarea muncitorilor romîni, unguri, germani și evrei, s-a rostogolit de la fabrica de zahăr în safeurile băncilor din București, Budapesta și ale unor capitale din apus.

Întreprinderea, una din cele

mai însemnate industrii din Tg. Mureș, a rămas pînă la eliberare în aceeași stare veche, înapoiată, cu aceleași instalații învechite. Același lucru s-a întîmplat și cu turnătorii din Vlahița și cu alte întreprinderi din această regiune.

În anii de după eliberare s-a produs o cotitură hotărîtoare în industrializarea Regiunii Autonome Maghiare. Vechile întreprinderi s-au mărit. După eliberare s-a clădit la Tg. Mureș fabrica de mobile „Simó Geza”, a luat ființă și se dezvoltă din an în an, întreprinderea „Encsel Mauriciu”, iar de curînd, în cursul anului acesta, a fost pusă în funcțiune termocentrala de la Sîngeorgiul de Pădure, mîndria industriei Regiunii Autonome Maghiare. Termocentrala furnizează mai bine de 60% din curentul electric necesar orașului Tg. Mureș, alimentînd și alte ținuturi mai îndepărtate ale țării, ceea ce a permis ca, într-un șir întreg de sate, să se aprindă lumina de nestins a lămpii lui Ilici.

Industrializarea Regiunii Autonome Maghiare a schimbat înfățișarea acestui ținut vechi, înapoiat și vitregit.

Muncitorii romîni și unguri de la fabrica de zahăr nu-și mai varsă rodul muncii lor în sacii de bani ai lui Teleky Artur, Vasiliu, Quittnner și Krammer. Astăzi ei muncesc pentru ei înșiși și contribuie prin munca lor plină de conștiinciozitate la întărirea și înflorirea patriei lor libere, la ridicarea nivelului de trai al poporului muncitor.

La fabrica de zahăr, în atelierul de țevi, lucrează un fruntaș în producție, pe nume Navrați!

lotă câțiva canoteuri, salariați ai fabricii de mobilă „Simó Geza” din Tg. Mureș. Ei sînt membri ai colectivului sportiv „Avîntul”, și acum pornesc la antrenament.

10n, în vîrstă de 34 ani. Ochii lui albaștri strălucitori și fruntea înaltă trădează inteligență. Mișcările lui dovedesc hotărîre. A trecut prin școala aspră a vieții. Acum, în fabrica de zahăr, se vorbește mult despre el, pentru că de curînd a terminat instalarea și montarea garniturilor unei țevi de comunicație de 300 de metri. Era o conductă a căreia de vreo 18 ani nu i se mai schimbaseră garniturile. În cadrul acestei operații, Navratil și-a depășit norma cu 174%.

A avut o viață tare zbruciumată, fiind mereu aruncat de colo-colo.

— Am un nume românesc — spune el. Dar de fapt sînt ungar și știu foarte puțin românește. Cîte neazuri n-am avut eu, pe vremuri, din pricina asta!...

El povestește multe despre copilăria sa, petrecută la Kerelőszentpál (Chirileu), unde tatăl său era acar la calea ferată, apoi grădinar la groful Haller István. Mizeria și lipsurile i-au întunecat anii copilăriei și anii de ucenicie de mai tirziu cînd devenise ucenic lăcătuș la un meșter din Vámosgálfalva (Gănești). Apoi a urmat șomajul.

— Cam așa era pe atunci: cînd mă prezentam la vreun patron ungar pentru lucru, mă privea cu ochi sfredelitori, se gîndea o vreme, dar nu mă angaja din pricina numelui. De aceea, la un moment dat m-am prezentat la fabrica „Nitrogenul” de la Diciosin-Martin. Patronii și-au dat seama imediat că nu prea vorbesc bine românește și nu m-au angajat.

La Tg. Mureș funcționa un birou de plasare pe care horthyștii l-au înființat, chipurile, pentru repartizarea la locuri de muncă a refugiaților din sudul Ardealului. M-am prezentat și eu: în locul repartizării la muncă, am primit însă un ordin de chemare în armată. Apoi, drumul spre front...

— Acum au dispărut pentru tot-

deauna vremurile pline de urgie de odinioară, spune Navratil. Niciodată nu mai vreau să se întoarcă! De luptat, trebuie să mai luptăm și azi — adăugă el. — Ce-i drept, asta-i alt fel de luptă. Uite-l, bunăoară, aici la noi pe bătrînul Tökés Károly, conducătorul atelierului. E un muncitor conștiincios, cinstit. Numai că nu vrea să înțeleagă de ce vrem să introducem în atelier o nouă mașină pentru tuburi. Zice tovarășul Tökés: „Da, cum să nu! Ați vrea ca mașina să lucreze și în locul vostru, iar voi să umblați de colo-colo, cu miinile în sîn?”

Cu toate astea, noua mașină tot se va instala, pînă la urmă!...

Fabrica de zahăr e o întreprindere veche. Și în timp ce în fabrica nouă de praf de lapte, stai de vorbă numai cu muncitori tineri, aici lucrează și mulți dintre cei care au simțit pe spinarea lor politica fascistă de oprimare națională, cînd cea romînă, cînd cea maghiară.

Haidu Teodor Gheorghe, care-i de o vîrstă cu Navratil, spune că în comuna Nagyteremi (Teremia), unde s-a născut și și-a petrecut anii copilăriei, romînii și ungurii trăiesc laolaltă și totdeauna s-au înțeles unii cu alții. Dar în toamna anului 1944, cînd horthyștii l-au luat în armată, a avut ocazia să cunoască cele mai sălbatice și cele mai sfruntate forme ale șovinismului și naționalismului.

În prezent, Haidu munceste în atelierul de cazane și nu numai că își depășește norma cu 154%, dar și rezultatele frumoase și în ridicarea noilor cadre. Conform unui contract de calificare, el l-a învățat pe Moraru Lazăr munca de cazangiu.

Prin munca tuturor muncitorilor se dezvoltă și înfloreste Regiunea Autonomă Maghiară, una din cele mai frumoase realizări ale regimului în domeniul egalității în drepturi a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate...

★

Toate ramurile economiei naționale din regiune au luat un avînt nemaicunoscut; pe lîngă industrie se dezvoltă și agricultura, urmînd linia trasată de partid, pe drumul fâuririi unei vieți mai bune, mai îmbelșugate. În peste două sute de sate din Regiunea Autonomă Maghiară, a fost cuprinsă în gospodăriile colective sau întovărășiri cea mai mare parte a țărănimii muncitoare. Ceea ce arată cît se poate de limpede că legăturile de viață și prietenie de nezdruccinat dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare sînt din ce în ce mai strînse. La gospodăria colectivă din Bátos (raionul Reghin), romînii, ungurii și sașii muncesc împreună și, din an în an, printr-o bună și înțeleaptă gospodărire, sporesc avutul lor comun. Acum

patru ani, la culesul porumbului, pe cînd funigeei pluteau deasupra cîmpului, am vorbit îndelung cu câțiva colectivști din Bátos, printre care și cu sâsoaica Böhm Suzana, în vîrstă de 43 ani. Ea mi-a povestit cum locuitorii de origine germană au fost siliți de către fasciștii învinși care se retrăgeau, de autoritățile civile maghiare și de jandarmii ajutați de soldații S.S.-iști, să părăsească pămîntul natal. Mulți dintre sași au fost uciși sau au dispărut. Dar satul s-a repopulat. Precup Simion, din comuna vecină Alsórépa (Rîpa de jos), s-a stabilit aici după ce a luptat împotriva fasciștilor, în rîndurile armatei romîne. Tot așa, a venit dintr-o comună din Ciuc și s-a stabilit în Bátos, Szakáts Ignác. În anii de după eliberare, situația din Bátos, comună locuită de mai multe naționalități, a fost folosită de reacțiunile pentru intensificarea uneltirilor șovine-naționaliste. Dar Partidul Comunist, printr-o stăruitoare și îndelungată muncă de lămurire, a împiedicat activitatea dezmatată de ațitare șovină a reacțiunii romîne și maghiare; lupta împotriva șovinismului a creat condiții pentru ca, în primele zile ale lunii martie 1950, să poată lua ființă gospodăria colectivă, care a început cu 59 de familii, cu 260 hectare de pămînt. Dintre aceste familii, 29 erau romînești, 15 ungurești și 15 sâsești. Dușmanii de clasă, prin acțiunile lorperate, se străduiau să împiedice înființarea gospodăriei colective: chiaburii Both Iohann, poreclit „domnul Dolar”, pentru simpatiile lui pro-americane, Vultur Ioan și Pálfi Yános, au intrat deopotrivă în acțiune, ea să pună piedici în calea țărănilor muncitori. Înființarea și dezvoltarea gospodăriei colective au dat un răspuns tăios acestor uneltiri. Azi gospodăria colectivă cuprinde 123 de familii și 460 hectare de pămînt. Faptul că din an în an tot mai mulți țărani unguri cer să fie primiți în gospodăria colectivă, dovedește că dușmanul de clasă din sînul populației maghiare este din ce în ce mai izolat.

— Hei, cînd mă gîndesc cum am început! — spune Szakáts Ignác. Am început numai cu doi cai și patru vaci, dar de atunci am clădit grajduri moderne, în stare să cuprindă 100 de animale! Am cumpărat și un camion...

Szakáts Ignác nu prea se mai gîndește astăzi la viața ticăloasă pe care a lăsat-o la Csikszentdomokos (Sîn-Dominic). Munca lui îl duce acum tot mai sus. Cu fiecare an, primește tot mai multe produse de pe urma muncii sale în gospodăria colectivă. Pînă la începutul lui noiembrie, familia lui a realizat 860 de zile-muncă.

În acest timp sasul Krauss Gheorghe se interesează la președinte asupra culesului viei. Anul

acesta a fost o recoltă bogată de struguri. Krauss calculează ce cantitate de struguri îi revine lui și familiei pentru cele 852 zile-muncă. E un om mulțumit. Și azi își aduce aminte cu ură de zilele în care trudea ca zilier al „domnului Dolar”.

În colectiv muncesc și brigăzi de tineret. S-a întîmplat ca anul acesta, brigada a doua să rămînă în urmă la culesul porumbului. Câțiva din brigadă au hotărît să nu se mai dea bătuti. Și s-au pornit să muncească și noaptea pe cîmp. Era doar în joc inștea întregii brigăzi! Merită să fie menționați membrii care au adus faimă brigăzii: romînii Raveca Covrig și Dumitru Pîrvulescu, ungurii Yákab Albert și Yákab Tereza, și sâsoaica Hartig Maria. Și într-adevăr au reușit să ajungă din urmă celelalte brigăzi.

În urma muncii colectivștilor romîni, unguri și sași, gospodăria colectivă înregistrează tot mai multe realizări. Anul trecut, recolta de porumb a fost, în medie, numai de 2200 kilograme la hectar. În acest an a fost de 3500 kilograme, producție pe care nu au realizat-o niciodată gospodăriile individuale din Bátos. În acest an aplicîndu-se agrotehnica sovietică, s-au însămînțat, în cuburi așezate în pătrat, cîteva hectare de porumb. În medie s-a realizat o recoltă de 4.000 kilograme.

Cresc și oamenii, li se schimbă mentalitatea, dispare spiritul individualist legat de gospodăria personală, se schimbă mai ales grija față de bunurile obștești. Biro Ludovic, care e membru în gospodăria agricolă colectivă încă de la înființarea ei, la început nu mergea cu prea mare plăcere la muncă; stătea acasă trîgînd cu urechea la ce șușotea alde Pálfi. În acest an el s-a dovedit a fi unul dintre fruntașii gospodăriei colective.

Nenumărate asemenea gospodării colective înfloresc pe teritoriul Regiunii Autonome Maghiare. Iar țărănii muncitori cu gospodării individuale cuncsc și ei spor în munca lor.

Acum cîteva zile am făcut o vizită în raionul Kézdivásárhely, (Tîrgu Săcuișe), în comuna Szentkatolna (Catalina) la familia lui Kovács Istvan, proprietar a șapte ha și jumătate de pămînt. Voiam să-i strîng mîna, acestui țaran mijlocăș care totdeauna e primul în comună la îndeplinirea îndatoririlor față de stat. El nu era acasă; era plecat la tîrgul învecinat, la Imecsfalva (Imeni). Nevasta lui mi-a arătat vacile și cail din-grajd, locul din curte pe care vor acum să-și lărgească casa, porcul care grohăie sătul, cișmeaua lor mică cu apă minerală.

— Noi, mă rog frumos, — a spus femeia — așa știm că nu e om cinstit acela care nu se grăbește să-și facă datoria față de stat,

Locuințe cît mai multe și mai bune pentru oamenii muncii! În fotografie: blocuri de locuințe muncitorești recent construite pentru minerii din Căpeni.

față de poporul muncitor. Noi simțem primii în muncă, deși n-am lucrat cu mină străină și bărbatul meu consideră o sarcină de cinste de a fi primul la împlinirea datoriei. Trăim bine. Trăim fericiți. Și cui îi datorăm toate acestea? Trebuie să fii un om josnic ca să nu te gindești și la asta!

Am simțit că inflăcăratele cuvinte ale acestei țărance simple exprimă sentimentele, felul de gândire al oamenilor muncii din țara întreagă, fără deosebire de naționalitate...

★

Statul nostru democrat-popular a creat condițiile obiective necesare pentru ca în țara noastră arta, cultura, literatura minorităților naționale să înflorească în forma lor națională și conținutul lor socialist.

Tocmai în acest scop au luat ființă în satele Regiunii cele 483 de cămine culturale, unde răsună în trei limbi cîntecele și duduile podelele sub cizmele dansatorilor români, unguri și sași.

Mai ales căminele culturale, care activează în sate cu locuitori de diferite naționalități, au devenit adevărate focare de înfrățire dintre poporul român și minoritățile naționale.

În Bătos, ca și în alte sate cu naționalități amestecate, din corul de 58 membri fac parte români, unguri și sași; toți învață și interpretează cîntece și ale unora, și ale altora. Cu aceeași însuflețire și adîncă prețuire reciprocă cei din echipa de dansuri execută, o dată călușarii, ori bătuta, altă dată dansurile mădel sau ländler, ori străvechiul dans secuiesc csürdöngölö. Pe scena căminului cultural din Bătos, flutură catrințele frumos brodate și fustele roșii ale secuiențelor, iar nenumăratele panglici înflorate, late de o palmă, atîrnă de diademele împodobite cu mărgelile ale săsoaicelor.

Cu toate deosebirile de tradiție, inimile lor bat pentru aceeași bucurie, fie că bat sub ilic, bundă sau bluză.

Nici în Regiunea Autonomă Maghiară, ca de altfel în toată țara, nu se află măcar un singur sat, în care copiii să nu învețe în școală limba maternă. În Bătos funcționează trei școli de 7 ani: una românească, una maghiară și una în limba germană, avînd laolaltă 23 de cadre didactice.

Politica națională a partidului și guvernului asigură învățămîntul în limba maternă la toate școlile de toate gradele de învățămînt. Imediat după eliberare, a luat ființă la Tg. Mureș o facultate de medicină și farmacie, aparținînd universității cu limba de predare

maghiară „Bölyai“ din Cluj. Prin reforma învățămîntului, în 1948, această facultate a devenit Institut. În clădirea în care odinioară erau instruiți ofițeri români sau unguri pentru războaiele imperialiste de jaf, activează azi Institutul Medico-Farmaceutic de limbă maghiară. Pe locurile unde vlăstarele boierilor învățau despre puterea distrugătoare a diferitelor arme și explozibile destinate uciderii, astăzi profesorul Vendég Vince își continuă interesantele

ta Institutului Medico-Farmaceutic din Tg. Mureș. Aici el face schimb de experiență cu profesorii și-i ajută în munca lor. Și este primit totdeauna cu multă căldură.

Regimul democrat-popular a creat la Tg. Mureș un șir întreg de instituții de artă, cu scopul dezvoltării culturii și artei minorității naționale maghiare. Cu toate că la Tg. Mureș, încă la începutul secolului al optzecelea, s-a pornit o mișcare pentru înființarea unui teatru permanent — reali-

pieselor dramaturgilor români contemporani A. Baranga, M. Davidoglu și Lucia Demetrius, ca și aducerea în fața publicului maghiar a capodoperelor clasice români (Caragiale). De asemenea, colectivul teatral din Tg. Mureș a dat repetate și reușite spectacole în cadrul turneelor întreprinse la București.

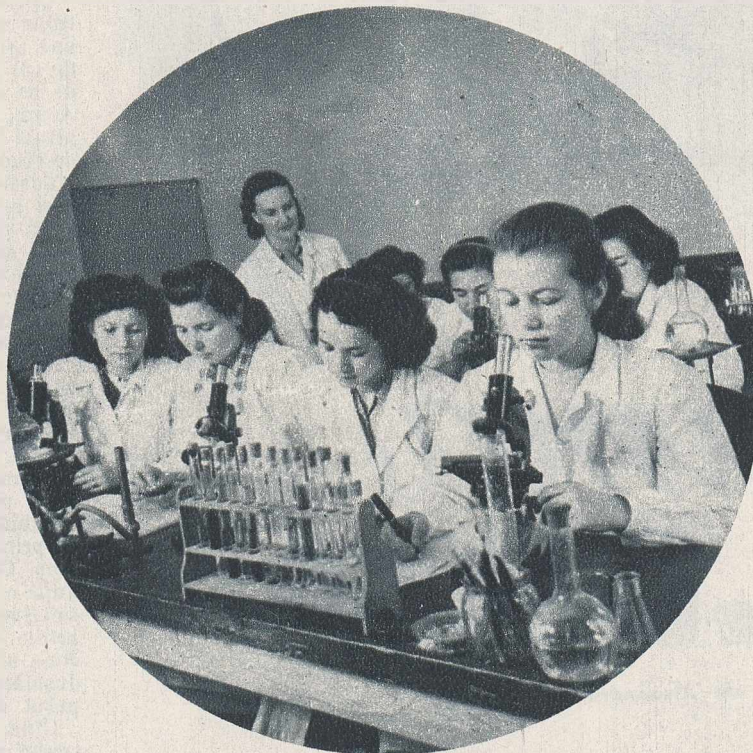
Pentru a dezvolta arta scenică maghiară, partidul și guvernul au înființat în acest an Școala Superioară de Artă Dramatică din Tg. Mureș, iar pentru dezvoltarea literaturii maghiare din patria noastră, a fost creată, acum un an, revista lunară maghiară „Igaz Szo“. Prin activitatea lor neobosită, scriitorii și poeții maghiari din Regiunea Autonomă Maghiară se străduiesc să contribuie la dezvoltarea unei literaturi noi, națională în formă și socialistă în conținut. Iar poporul muncitor le recunoaște meritele. Cu ocazia aniversării a șaptezeci de ani, veteranul poet odorheian Tompa Lázlo a fost distins de către Prezidiul Marii Adunări Naționale cu Ordinul Muncii Cl. I.

Politica națională a partidului și guvernului nostru este aceea care a deschis celor mai talentați artiști maghiari, perspective de afirmare în artă și pe plan internațional. Astfel sculptorul din Tg. Mureș Csorvássy István, laureat al Premiului de Stat, a fost distins, pentru sculptura sa, reprezentînd un grup de partizani coreeni, cu Medalia de Aur de către Consiliul Mondial al Păcii.

★

Fericiți oameni trăiesc în această regiune bogată în frumuseți naturale, cu munți falnici! Odinioară pe plaiurile acestea numai lacrimile, amărăciunile și disprețul erau partea muncitorilor români sau maghiari, a acestor oameni pe atunci fără patrie. Dragostea frățească a întregului popor, expresie a punerii în practică a măreței idei a internaționalismului proletar, intransigența comunistă în politica de egalitate în drepturi a oamenilor muncii indiferent de naționalitate, politică sub steagul căreia partidul clasei muncitoare conduce țara noastră spre noi victorii iată elementele care asigură dezvoltarea Regiunii Autonome Maghiare. O recunoștință și o dragoste profundă înflorește în inimile oamenilor muncii din Regiunea Autonomă Maghiară, față de țara și poporul cărora le datorează viața lor nouă, fericită de azi.

Farkas Luiza, brigadieră la gospodăria colectivă „Gheorghe Dozsa“ din Acățari, este deputată în Marea Adunare Națională. Ea vizitează adesea pe cetățenii din circumscripția electorală în care a fost aleasă. Iată-o în familia lui Domokos Dosa, țărăn muncitor din Acățari.

Într-unul din înzestratele laboratoare ale Institutului Medico-Farmaceutic din Tg. Mureș.

cercetări asupra virusurilor. Cît de interesant ar fi să calculezi cîte miloane lei înseamnă pentru economia țării, descoperirea lui cu privire la combaterea peștei porcine.

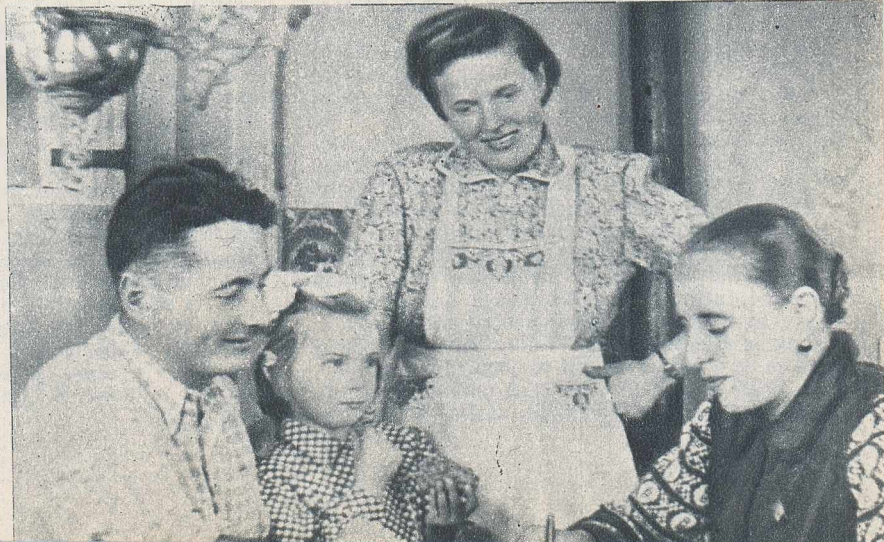
Despre dezvoltarea Institutului vorbesc și cifrele care arată că, după eliberare, numărul studenților s-a dublat față de cel existent înainte de război la facultatea de medicină din Cluj. Aceste constatări sumare nu epuizează însă activitatea multilaterală a Institutului, care a devenit o puternică fortăreață a frăției strînse dintre poporul român și minoritatea națională maghiară.

Activitatea acestui Institut contribuie la încadrarea tot mai hotărîtă a savanților maghiari, în viața medicală a țării.

Academicianul profesor C. I. Parhon, mîndria științei medicale din țara noastră, în ciuda vîrstei sale înaintate, își rezervă în fiecare an cîteva zile pentru a face o vizi-

zarea acestei vechi năzuințe a devenit posibilă abia după eliberare. Partidul și guvernul se îngrijesc neconștient de dezvoltarea teatrului secuiesc. Artiștii de frunte ai teatrului cum sînt Kovács György și Szabó Ernő sau directorul teatrului, Tompa Miklós, au fost distinși cu titlul de artiști emeriti și li s-a acordat Premiul de Stat. În activitatea teatrului un loc important îl ocupă — alături de prezentarea clasicele dramaturgiei maghiare și a scriitorilor maghiari contemporani, preocupati îndeosebi de oglindirea realității din R. P. R. — prezentarea în limba maghiară a

Reparații la tractoare în S.M.T. Reghin — una dintre numeroasele stațiuni care pun la dispoziția țăranilor muncitori din Regiunea Autonomă Maghiară mijloace mecanizate de lucru.

TINERE CONDEIE

Mama VALERIA

povestire de Alexandru POPESCU

Mama toarce și gîndește cum să-și are ogorul. Pămîntul reavăn așteaptă sămînța și ea toarce noră-si. Din postul crăciunului îi tot toarce și nu mai termină odată. O fi avînd vreo jumătate de pod de lînă. Poate și mai mult — că Vasile, fiul ei, tunde vreo patruzeci de oi... Și apoi ea o să toarcă toată? Nici vorbă n-a fost! Întîi a rugat-o Vasile să-i toarcă de o pereche de mănuși; iar mai pe urmă, pe gerul cel mare, a chemat-o să stea la el pe cuptor și i-a dat de tors. De atunci îi tot toarce. A prins-o primăvara torcînd!

Dinspre țarină se aud îndemnurile sătenilor ieșiți la arătură. Mama Valeria oprește fusul și ascultă. Se ridică în picioare pe prispă și privește cu palma dusă streășină. Au ieșit oamenii să samene și din partea din către Hirtop. La talpa Hirtopului are și ea o unghie de pămînt. Trebuie să și-l are. Dar cu ce? O să-i dea Vasile un cal alături de șargul ei să-și are ogorul? Pînă mai an — greu — dar măcar îl dădea. De obicei o lăsa la urmă. Și apoi cum să se mai mire ea că la alții nu se vede cioara din grîu, cînd la dînsa abia răsar? Dacă Vasile o ajută, de ce nu-i dă calul acum, să are și ea o dată cu toată lumea?

În întovărășire n-a intrat, că așa a învățat-o Vasile: să nu intre!

Valeria privește peste rîușor, la șura în care Vasile își ține caii. Da, da, caii is în șură. De ce i-o ține, doamne, în șură, cînd lumea fierbe de treabă? Zău dacă Vasile al ei nu le face pe toate numai și numai în ciuda satului! Iaca, să-i zică, numai de-o fi acasă.

Mama caută cu privirea prin ferestrele casei lui Vasile, vrînd să-l vadă. Dar în ferestrele mari ea vede ogîndindu-se propria-i cocioabă pornită într-o parte, gheboșată, ca o bătrînică ostenită de trudă. Cocioaba din ogînda geamului parcă se sprijină în cei cîțiva salcîmi singuratici, crescuți la întîmplare prin ograda mamei, între crăcile cărora ea a urcat un mănunchi de paie — cuibar pentru găini: tot în oglinda geamului lui Vasile, nana se vede și pe ea ca o umbră de om ascunsă după perdele. O, de-ar fi ea acolo, în locul umbrei, s-asculte cum noră-sa îl cicălește pe Vasile să nu-i dea

calul! Și-apoi de ce să nu i-l dea? Nu i-a spus el să nu intre în întovărășire anul ista și-i dă calul? De bună seamă că la Vasile vorba-i vorbă — numai că chiaburoaica ceea de noră îl face din zi în zi mai rău. Da. Numai și numai ea, chiaburoaica, l-a înrăit!

Pe cînd mama gîndea la noră-sa, un bulgăre de pămînt o lovi în sale.

— Hei! strigă la mama Valeria noră-sa, Vitoria, îmbrăcată într-un flanel de lînă vopsit în toate culorile curcubeului. Hei, n-azi?! — adăugă ea, tot aplecîndu-se după gârduțul viu din catină. — Ai asurzit, ce dumnezeu?!

Mama Valeria se întoarse către ea:

— Ce vrei?

— A spus Vasile să vii pînă la dînsul.

Valeria păli. De ce o fi chemînd-o, doamne? Nu cumva să-i spună că nu-i mai dă calul? Nu, nu. Vasile nu-i așa de cîinos la inimă. N-o lasă el... E numai rău — atîta. L-a înrăit noră-sa, chiaburoaica...

— Ei, vii?

— M-oi duce.

— Apoi hai odată!

Mama porni spre grădină. Auzind un nechezat în șură, Valeria se întoarse din drum. Merse la găleata cu apă care se afla pe un scăunel sub salcîm, o umplu și cu ce se mai găsea în cofă-elul de alături intră în șură să-și adape șargul.

Dar calul nu vru să beie. O privi pe stăpînă cu ochii lui sticloși și reci, cerîndu-i parcă să-l lase slobod prin ograda. Valeria îi înțelege dorința și-l slobozî din frîul legat de iesle, să alerge prin grădină. Dar ce să alerge?! Șargul, costeliv, sleit de puteri, abia se ținea pe picioare. Privindu-l, Valeria își aminti de ziua cînd omul ei murise. Atunci, cineva, după o veche datină, dăruise peste groapă un mînzor zglobiu, șarg și sprinten nevoie mare că Alexandru, fiul mai mic al mamei, abia îl putea stăpîni. Is ani de atunci... Alexandru încă era argat la Vitoria plutonierului de jandarmi. Rămăsă văduvă de plutonier, Vitoria a vrut întîi să-și amestece așternutul cu Alexandru. Flăcăul a stuchit-o în obraz și s-a dus în drumul lui. S-a dus în lume. A nimerit la o școală. Acum e la S.M.T.

După aceea, Vitoria i-a tăiat drumul lui Vasile. Și nu o dată. El a privit-o prosteste. S-a gîndit la pămîntul ei și, în cele din urmă, a trîntit căciula în mijlocul uliței și i-a intrat în casă. Seri de-a rîndul sătenii, întîlnindu-l la cooperativă, sau pe ulițe, îl priveau muștrător și-l trăgeau de pulpana sumanului: „Vasile, nu faci bine ce faci, Vasile”. Și dacă în zilele cîit Vasile mai purta suman peticit în coate mai șovăia între averea Vitoriei și tovarășii lui de trudă, apoi după ce îmbracă blană cu guler lat și cizme de toval, se puse în dușmănie cu dînsii. Mai mult: se născuse o ură de neîmpăcat între el și Alexandru frate-su mai mic.

„Dece să se dușmănească ei, doamne?” se întreba mama Valeria. Iaca nu-i știa așa. Împreună se luau la întrecere cînd se făceau alergări de cai la Cucuteni; împreună reparau un gard de se strica, împreună la scăldat — și acum... Acum, dacă ar putea să se omoare unul pe altul! Las-că și Vasile s-a înrăit pînă peste cap de cînd a intrat în avere. „L-a înrăit Vitoria” — gîndește mama Valeria. Iaca, pe Alexandru, deși s-a dus în lume, îl simte mai aproape. Cînd vine pe acasă cîte o zi, două, mamei Valeria i se pare că un strop de soare coboară în căsuța ei. Iar la despărțire, cînd îl petrece pînă dincolo de țintirim, pe mamă o podidesc lacrimile, de parcă s-ar despărți pentru totdeauna de el — „are să moară și n-are să-l mai vadă”...

Șargul veni din grădină cu fire de paie în coamă. Vru să intre în șură și, văzînd-o pe stăpînă în prag, își ciuli urechile. Valeria își întrerupse gîndurile. Își aminti că o chemase Vasile. Porni spre el. Pașii o duceau repejor și inima mamei îi spunea că Vasile îi va da calul pentru arătură. Iaca are să-i spună și lui Alexandru. Are să-i spună că întovărășirea e în primul an și încă n-a văzut cu ochii ei roadele. Că face cum o ajunge capul și nu se ia după ce spune Vasile, de nu se înscrie. Așa, să-i împace odată și să nu-și mai poarte simbetele unul altuia, că-i păcat de dumnezeu. Nu-s amîndoi băieții ei? De ce să-i lase să se dușmănească? Pe amîndoi i-a crescut cum a putut de i-a făcut mari și acum...

Cînd pași gârduțul viu din catină, mama tresări cu durere. Îi intrase un spin în picior. Of, și Vasile asta al ei! O cheamă la dînsul. Da! el de ce n-o veni, că are încălțări pînă mai sus de genunchi? Ea, săraca, descultă... Doamne, bine ar fi ca din atîta lînă cît i-a tors să-i dea și ei de o pereche de ciupici. Să-i dea numai un ghemușor, cît oul de gîscă, și i-ar fi de ajuns... i-ar fi de ajuns... n-ar mai aduna în tălpi spinii salcîmilor.

Pe Vasile, feciorul ei, Valeria îl găsi sus pe coșarul cu porumb, prinzînd niște grinzi acolo. Cînd Vasile o văzu, coborî pe scară și strigă neveste-si, așa ca să audă și cei doi oameni care treceau prin dreptul casei lui:

— Vitorio, adă un scaun mămuică!

— Lasă, se împotrivi mama. Oi sta și pe pirostriile astea. Sau oi sta și-n picioare... Că parcă m-ai chemat, nu?

— Da șezi jos, mămuică! Vitorio! Măi femeie!!

— M-ai strigat? întrebă Vitoria scoțînd tîngirile cu pîine din cuptor.

— Vitoria, adă și mămuică o bucată! Nu-i aduce coajă, că n-o poate mîncea săraca de ea, că-i joacă dinții ca măgelele. Ia, mămuică — îi întinse Vasile un miez de pîine pe care îl luase din mîna Vitoriei. Ia, ia și mîncă! Și mai mută și matala pirostria aceea după soare. Soarele îi bun, numai că vîntul ăsta suge pămîntul. Îl face scoarță... Și am atîta de săpat în grădina asta... Dacă aş putea să bag plugul, aş mîntui într-o zi, două! Dar cum să-l bagi cînd copacii ăștia, cu crengile lăsate așa de jos, hîrjite spînaea cailor? Și nici plugul n-ai cum să-l întorci. Aici trebuie săpat cu hîrlețul. Iaca, cum e pămîntul acum, e numai bun. Intră hîrlețul în el ca-n brînză... C-apoi de s-o usca — degeaba te mai canonești. Te apucă Rusaliele!

Mama rămase nemișcată, cu bucata de pîine la gură. Doamne, nu cumva...?

— Așa, mămuică, îi spuse de-a dreptul Vasile. Te apuci și...

Mama se cutremură...

— Cum, măi băiete, să-ți sap eu atîta amar de grădină? O iarnă cît e de mare, tot ți-am tors, și acum...

— Lasă torsul, mămuică. Aceea îi altă căciulă.

— Și acum de ți-oi săpa, cînd îmi ar eu ogorul?

— Hehe, dacă om sta să numărăm cîte foi is într-o plăcintă, nu mai mîncăm noi...

Vasile nici nu-și mai privi mama. Merse și scoase caii în ograda, la fîntînă. După ce le aruncă o găleată de apă pe copite, îi lăasă să zburde.

Mama privi spre cai. Zburdă caii aștia de atîta ședere și pămîntul ei stă nearat. Doamne, cum l-o rădăa inima pe băiatul ei s-o vadă cum își smulge sufletul din ea că nu poate băga sămînță în pămînt? Se apropie de fiu:

— Vasile, gîndește-te, dragul mamei, că...

— Ce să mă gîndesc, mămucă, ce să mai mă gîndesc? Ți-am spus: îmi sapi grădina, îți dau calul — asta-i!

— D-apoi Vasile zice bine! adăugă și Vitoria, apropiindu-se de ei.

— Ia ține-ți gura, fată hăi! Cum bine?

— Zice bine: sintem chit pe chit!

— Așa-i mămucă. Vitoria are dreptate: calul îți ară, matale îmi sapi — grădina mea nu-i mai mare ca ogorul matale. Nu-i așa?

— Doamne, ridică mama brațele, doamne, crapă soarele și trîntește o bucată în ograda asta, că-i noapte în capul oamenilor aștia! Cum, măi băiete? Cum chit pe chit? Calul tău zburdă în ham pe petecul dela de ogor și într-o jumătate de zi îi gătește, că-i pămînt moale — iar pe mine m-o apuca prașila a doua a păpușoiului încă săpînd grădina și mi-oi rupe spatele în hleul ăsta! Pentru că îmi ară calul tău o jumătate de zi, să-ți sap o jumătate de vară, ha?!
— Calul îi cal, mămucă. El cere altă chel-tuială. Nu pune matale calul alături, că nu-i ajungi nici la genunchi.

Mama văzu negru înaintea ochilor. Făcu un pas spre fiu:

— Cum măi, nici cît un cal nu prețuiește... „mămucă-ta“?

— Eu ți-am mai spus: îmi sapi grădina,

îți dau calul — de nu... rămîie-ți pîrloagă ogorul!

Vasile îi întoarse spatele și se sui iarăși pe coșarul cu porumb să mesterească la grindă.

Mama rămase locului, pămîntie. Simți că inima îi bate să-i spargă pieptul. Deschise gura... „De n-aș striga“ — gîndi ea. I se părea că șura lui Vasile stă gata să se pravale într-o parte; din partea astălaltă, pămîntul urca... pomii urcau și ei, iar nana cobora, cobora... Se prăbuși...

Vitoria se oprise cu găleata cu apă în mînă și-i strigă lui Vasile de pe coșar:

— O vezi cum se pface?!
— Deh! — răspunse Vasile în doi peri.

Vitoria merse la cuptor. De acolo o mai privi de cîteva ori pe mama cum sta lungită pe pămînt, apoi își văzu de treabă.

Spre chindie își reveni.

Tresărea din cînd în cînd; palma ei lipită de piept se sălta ca o frunză de vie sub care s-ar fi zbatut o pasăre rănită. Ce să facă ea cu pămîntul pîrloagă? Cu ce să-l are? Cu șargul singur? Să se înhame ea alături de el? Ce să facă? Of, unde i-a fost capul? Unde?! De ce n-a mers în întovărășire cu cei de o talpă cu ea? De ce l-a ascultat pe Vasile? Acum va trebui să-i sape grădina. Va trebui să i-o sape!

Mama prnse cu ciudă hîrlețul și-l împlîntă adînc în pămînt, icnînd din adîncul sufletului.

Un zvon din valea Prisăcii răzbi pină peste grădînile oamenilor.

Mama tresări. Doamne, dar ăsta-i glasul lui Alisandru! El trebuie să fie, el! Valeria își ținu inima cu palma. Dădu fugața și se urcă pe movila cu gunoi — poate s-o vedea ponoara. De acolo se auzea și duduul de tractor. El trebuie să fie, Alisandru. Of, de n-ar fi geana aceea de salcîmi l-ar vedea.

— Cască, cască-ți ochii pe dealuri, c-ai să-ți vezi arătura pe ogor la paștele cailor!

Mama vru să răspundă nurorii, dar se stăpîni. Se apucă iarăși de săpat. Doamne, Alisandru trebuie să fie... Iaca, o fi intrat cu plugul în moșia întovărășitilor. Ea n-a intrat cu ei... nu... Să sape acum, să sape ca o proastă. Bine ar fi să-i treacă lui Alisandru prin gînd să vină taman acum și s-o vadă cum se canonește...

Dincolo de geana salcîmilor, un tînar cu părul ca mătasea porumbului hăugănesc ajungînd în dreptul unui măr pădureț, sări de pe tractor și zise ajutorului:

— Ai grijă! Acu' mă-ntorc!

— Da'unde alergi?

— Mă reped o leacă pînă la bătrîna-n sat...

Nicuță, ajutorul, vru să mai întrebe ceva, dar Alexandru cobora de acum în văioagă. Se vedea numai pe jumătate, apoi capul, apoi șapca, de parcă ar fi mînat-o vîntul pe pămînt. Cînd Nicuță își mai aruncă o dată ochii prin dreptul locului pe unde dispăruse Alexandru, acesta gonia ca un iepure speriat.

Se ivi iarăși către vatra satului, iar de acolo tăie drumul prin curtea bisericii. Ajunse între stogurile de fin ale țircovnicului, de unde coti de după un stog, vrînd să coboare spre căsuță. Aruncîndu-și ochii spre grădina lui Vasile, își văzu mama încovoiată pe hîrleț, săpînd la grădina.

— Mamă! strigă el sărînd gardul viu, uîtînd că jurase să nu mai calce în bătătura ceea unde slugărise atîția ani. Mamă!

Mama, rămase incremenită, aplecată peste hîrleț și cu lacrimi în ochi.

— Mamă...

— Ali-san-dre!... Băiatul mamei...

— Mamă, hai acasă!

Alexandru smulse hîrlețul din mîinile mamei și-l azvîri cu toată puterea izbind în peretele coșarului cu păpușoi pe care se afla Vasile. Săltîndu-și capul, fratele mai mare văzu cum Alexandru îi ia sluga. Vasile își încordă toate puterile și sări de pe coșar. Cîțiva pași alergă schiopătînd. Il ajunse pe Alexandru la gîrduțul viu. O apucă pe maică-sa cu amîndouă mîinile și-o trase înapoi.

— Nu te duce mămucă, nu te las!

Alexandru îl dădu la o parte și prinse mai virtos brațul mamei. Vasile se întunecă și tăbări cu amîndoi pumnii pe Alexandru.

— Nu-l păli, Vasile, nu-l păli! atît putu să strige mama și, din înceștarea celor doi, se pravăli cu mîinile în țărînă. Ochii îi cătară la feciori: să nu-l pălească, nu! Ah, dumnezeule doamne, Vasile a scoș cuțitul! Doamne, uscă-i mîna! A dat cu cuțitul? Să nu dea! Nu!

Frații tăbăriseră unul asupra celuilalt. Se rostogoliră. Innebunită de groază, mama scoase un răcnet sfîșietor.

Toată ulița năpădise pe gardurile lui Vasile. Mama implora cu pumnii sus:

— Doamne, ia-mi zilele... Săriți lume, că se omoară!

Strînsă ciorchine, lumea prăbușise gardul. Alergară să-i despărță.

Copilandrii urcați pe crăcile pomilor săriseră jos și se înșurubau prin roiul mulțimii strînse ca la bilci.

Văzîndu-i despărțîți, mama se mai potoli. Alexandru o sprijini de brațul lui și trecură gîrduțul viu din catînă. Intrînd în ograda, mama întinse pestelca și șterse fața fiului.

— Sudoare cu sînge, Alisandre!... Te-a pălit? Te-a tăiat?

— O leacă.

Mamei îi năvăli tot sîngele în obraz, strînse pumnii și-i ridică spre casa lui Vasile, clătîndu-și capul:

— Ce-a făcut din el chiaburoaica!... Ai să mai vezi tu lină toarsă, grădina săpată... cînd ți-oi vedea ceafa!

Oftă:

— Vai de păcatele mele... Cu ce mi-oi lucra pămîntul?

Alexandru îi strînse ușor brațul și-și apropie obrazul de al ei.

— Nu te necăji, mamă, vorbi el și scrută zarea pînă către ponoare și hîrtop. Dincolo de geana de salcîmi duduia tractorul. Mama se ținea c-o mînă de salopeta fiului și alerga măruntel pe urmele lui. Intinse mîna și arătă mirată:

— Arăcan de mine, Alisandre, toată moșia asta cît îmi văd ochii îi a întovărășitilor?

— Toată.

În partea de jos, în marginea moșiei celei mari pe care o vedea mama Valeria, se afla și unghia ei de pămînt. Mama prinse mai strîns de măneca salopetei și făcu cîțiva pași mai reped să-i privească fața fiului.

— Și n-are să-ți vină, Alisandre, peste mînă să întorci tractorul și pe locșorul meu?

— Poate c-am și încercat, mai știi!... rise Alexandru, și-i prinse mai strîns brațul.

Pale ușoare de vînt îi fluturau mamei un colț al broboadei care-i acoperise fața, împiedîcînd-o să vadă moșia ceea mare...

Era o broboadă neagră, ciuruită de molii, pe care i-o dăduse Vasile cînd se luase cu Vitoria.

Mama își smulse broboada din cap și o zvîrli ciorilor...

MARCO BATICI SE ÎMPACĂ

schită de Liubomir BACIKI
scriitor strb din R.P.R.

Ilustrație de I. MIȚURCĂ

Decembrie. Razele palide ale soarelui scăldau, oboșite, acoperișul de țiglă roșie al maternității din sat, încercînd zadarnic să pătrundă înăuntru, căci ferestrele erau acoperite cu perdele dese.

În fața maternității stătea nemîșcat, ca o stană de piatră, un om înalt și uscățiv. Era Marco Batici. Își pironise privirile asupra ferestrelor, ca și cum ar fi vrut să străbată cu privirea dincolo de perdelele lăsate. Din cînd în cînd doar întorcea capul în stînga și în dreapta, să vadă dacă nu se apropie cineva. N-avea poftă să se întîlnească acuma cu nimeni căci prea îi era sufletul răvășit. Dar deodată auzi niște pași cunoscuți. Tresări, cînd îl recunoscu pe cuscru-său Ion Murgu. Omul venea într-un suflet. Cînd se apropie de el îi dădu binețe prietenos. Se și opri o clipă ca și cînd ar fi vrut să-i spue ceva, dar Batici o luă din loc, făcîndu-se că nu bagă de seamă și dînd a înțelege că a trecut pe aici cu totul întîmplător și că nu are nimica de împărțit cu Murgu. Porni în jos pe uliță. Întîlnirea cu Murgu îl făcu să-și perinde încă o dată prin fața ochilor întîmplările petrecute în familia lui de un an de zile încoace, întîmplări ce-i amăriseră viața.

Totul a început din ziua în care fecioru-său, Mirco, a venit și privindu-l drept în lumina ochilor, cu îndrăzneală, ca și cum ar fi bănut dinainte împotrivirea, i-a spus:

— Tată, mă însor cu Vetuța lui Murgu!

Batici s-a uitat atunci lung la fecioru-său. Nici nu-i venea să creadă:

— Cum?

— Așa, tată. Mi-e dragă Vetuța și mă însor cu ea, repetă feciorul, liniștit.

Marco Batici se făcu dintr-o dată roșu de minie.

— Impotriva vrerii părintelui tău? Nu, fătul meu, așa ceva nu voi încuviința niciodată! Tu să nu uiți că ești sîrb! Caută-ți fată de neamul tău, dacă-ți arde de însurătoare!

— Nu-mi trebuiește decît Vetuța, se îndîrji feciorul. Și-am s-o iau orice s-ar întîmpla!

— Mirco, pricepe că nu-s de-ai noștri! Și-apoi nici nu-și dă Murgu fata după un sîrb!

— Ba mi-o dă! M-am și înțeles cu el. De ce spui că nu-s de-ai noștri? Nu avem curțile alăturate, n-am trăit împreună de cînd ne știm? Nu muncim în aceeași gospodărie colectivă?

Dar Marco Batici nici nu mai auzi vorbele feciorului său. Incepu să strige furios:

— Impotriva părintelui tău ai pus la cale totul?! Să plei din fața mea!

— De ce împotriva ta, tată? Încercă Mirco zadarnic să mai stărnească. Dar bătrînul nu mai voia să știe de nimic. Se făcuse vînat de furie.

— Nu voi îngădui niciodată! Auzi! Nu-mi trebuie noră de alt neam!

— Vorbești ca chiaburul Staici, izbucni atunci Mirco, nemaiputîndu-se stăpîni.

Vorbele acestea îl trăsînră pe bătrîn ca o izbitură de secure în frunte. Se repezi spre fecior.

— Cum îndrăznești? Afară din casa mea!

— Bine, tată, spuse Mirco și ieși trîntind ușa.

A doua zi Batici îl căută pe Murgu și încercă să-l convingă

să nu-și dea fata după Mirco, dar Murgu îi răspunse că de vreme ce tinerii s-au îndrăgît n-o fi el acela care să le stea în cale.

— Dar Mirco e singurul meu fiu!

— Și Vetuța e singura mea fată, măi Marco, și-o dau cu dragă inimă după un fecior ca Mirco al tău.

... Și așa Mirco se mută în casa lui Ion Murgu. Marco îi puse în vedere nevastă-sa Mara, să n-o prindă carecunva că stă de vorbă cu ai lui Murgu și nici măcar cu Mirco. „El nu mai e al nostru!”

La gospodărie ceru să fie mutat în altă brigadă. Nu mai voia nici să audă de Ion Murgu.

Și totuși faptul că Murgu se purta cu el, atunci cînd se întîlneau întîmplător, ca mai înainte, fără să-i arate nici o dușmănie, făcea ca îndîrjirea lui să se tocească. Nu putea uita nici cuvintele rostite de fecioru-său:

„Vorbești ca chiaburul Staici”. Căuta zadarnic să găsească pricini de dușmănie între el și Ion Murgu. Dimpotrivă, cu cît se gîndea mai mult la asta, cu atît își dădea seama că Murgu i-a fost totdeauna prieten, că nu o dată s-au ajutat unul pe altul în anii de sărăcie cumplită dinainte de război. După eliberare, amîndoi s-au apucat să-și muncească pămîntul căpătat la Reformă și-n cele din urmă intraseră amîndoi, în aceeași zi, în gospodăria colectivă. De cîte ori n-au stat la taifas serile, ca vecini buni ce erau, pînă tîrziu, după scăpătatul lunii, înainte de a face cererile de înscriere.

De aceea cînd află că, în ciuda opreliștii lui, Mara se întîlnea în ascuns cu Mirco, ba mai mult că se ducea în casa lui Murgu să se înțeleapă cu noră-sa Vetuța, Marco nu-i spuse nimic. Mai tîrziu, văzînd-o pe uliță pe Vetuța, băgă de seamă că noru-sa e însărcinată. Gîndul că în curînd va fi bunic, îl umplu de duioșie. De atunci nu se mai putu uita cu dușmănie la Vetuța. Dimpotrivă, ori de cîte ori o zărea cu mijlocu-i rotunjit, simțea ceva cald la inimă, uita că Vetuța nu-i de neamul lui, și parcă ceva îl îndemna să se apropie de ea și să-i spună să se păzească, să nu obosească, să nu se întîmple, doamne ferește, ceva cu pruncul.

Colectivității găseau cu cale să-l arunce vorbe usturătoare ori de cîte ori venea vorba despre cearta dintre el și fecior. În ultima săptămînă însă parcă ar fi uitat de tot ce-a fost. Îl întrebau, zîmbînd prietenos:

— Ce zici, Marco, va fi nepot sau nepoată?

Le răspundea ceva nedeslușit, apoi schimba vorba.

Astă-dimineată, în crăpatul zorilor, nevastă-sa Mara s-a făcut nevăzută. Nu-i spusese nici un cuvînt unde pleacă. Nici nu era nevoie. Se dusese la maternitate unde se afla Vetuța de cîteva zile...

Ajunsesese tocmai în capătul uliței, absorbit cu totul. Deodată îl trecu prin minte un gînd: „poate că în vreme ce el umblă țelele pe uliță, pe Vetuța or fi și apucat-o durerile nașterii.” Acest gînd îl făcu să pornească degrabă înapoi spre maternitate. De dimineață, nu mult după plecarea Marel, s-a pomenit că-i intră pe ușă Mirco. Își ținea ochii plecați și nu știa ce să facă cu mîinile. S-a uitat cîteva clipe la el, apoi l-a întrebat:

— Ai venit?

Mirco s-a uitat atunci rugător la el.

— Tată, Vetuța vrea să te vadă. Spune c-o să nască mai ușor cînd va ști că dumneata te-ai împăcat cu noi.

Nu i-a răspuns nimica. După ce s-a frămîntat o vreme în loc, a plecat parcă girhovit de durere. Atunci i s-a făcut milă de fecior, era gata-gata să se ia după el, să-i spue că l-a iertat, că se va duce să împlinească dorința Vetuții. Și totuși nu s-a luat după el. A căutat însă zadarnic să-și facă de lucru pe lîngă casă. Nu putea sta locului. În cele din urmă ieși pe porțiță și porni spre maternitate. Acum era hotărît să intre, să vadă pe Vetuța.

Cînd ajunse în dreptul maternității Mirco veni în fugă spre el, cu brațele întinse. Abia izbuti să-i spună, gîtuț încă de emoție:

— Tată, ai venit! Ai un nepoțel. E cea mai frumoasă zi din viața mea!

— Bine, bine, mormăit Marco, stingherit. Cum se simte Vetuța?

— Sănătoasă, tată. M-a trimis a doua oară să te caut. Ce bine o să-i pară cînd te-o vedea.

Intrară în curtea maternității. Ca și cum și-ar fi adus atunci aminte, bătrînul se opri și-l întrebă pe fecior:

— Ascultă, cum va vorbi fiul tău? În ce limbă?

Mirco surise.

— Știi doar că Vetuța vorbește tot atît de bine sîrbește, cum vorbesc și eu romînește.

— Și zici că te-a trimis a doua oară să mă cauți?

— Da, tată.

În fața ușii de la intrare Marco își mai întrebă o dată feciorul:

— În ce limbă va vorbi fiul tău?

— N-ai nici o grijă, tătutele, spuse Mirco rîzînd fericit. Cu tine va vorbi romînește, iar cu colălalt bunic — sîrbește.

Tradus din limba strbă
de B. PISAROV

F. I. BULHARD
poet german din R. P. R.

SONET

Îl-aduci aminte cum am fost ieșit
Să măsurăm pămînt peniru țărani?
Ei așteptaseră atîția ani
Acest minut măreț, de negrăit!

Primejdii multe-n preajmă ne-au ptndit...
Nici ploaia n-o simțeam picînd avan,
Nici la mîncare nu ne mai gîndeam
Și nici la lutu-n plate neclăit.

Simțirăm totuși, cu filința toată,
Ceea ce astăzi știm să prețuim
Cînd rana veche e cicatrizată.

Priveam adîncul cerului senin...
Știam: din gîle, pline, nu o dată
Și noi, cei din oraș, o să primim.

În romînește de Aurel COVACI

Săile fundației Dalles au prezentat, în cadrul unor expoziții personale, lucrările de grafică și sculptură ale unui grup de șase artiști plastici: I. Doru, G. Ivancenco,

V. Kazar, Gh. Naum, J. Perahim și I. Vlad. Se continuă astfel inițiativa pozitivă de a oferi vizitatorilor posibilitatea cunoașterii, prin intermediul unei expoziții mai restrânse, a roadelor activității pe o perioadă mai îndelungată a unor artiști, prilej așteptat cu interes crescând de iubitorii de artă. Una din sălile expoziției a fost ocupată de caricaturile lui Ion Doru, laureat al Premiului de Stat, axate toate pe problemele vieții noastre interne. Bogăția tematicii sale, forța incisivă cu care satirizează vechiul, existent încă în realitățile noastre și în conștiința oamenilor, dau o deosebită valoare educativă acestor lucrări. Ion Doru dovedește fantezie și umor și fără îndoială că lucrările sale ar fi câștigat dacă artistul s-ar fi preocupat mai mult de măiestria realizării artistice, de individualizarea personajelor. Caricaturile în care ideea satirică nu a fost transpusă simplist în imagine plastică (așa cum se întâmplă în ilustrația la versurile lui Krilov, „La șef”, „La semnat” și în altele), ci a căpătat o expresie artistică originală, ingenioasă, („Feuda”, „In privința criticii sînt asigurat”, „Ingropați în treburile”, au forța satirică și artistică. Unele lucrări păcătuiesc prin lipsa de claritate a ideii exprimate, prin insuficiența tipizare a personajelor și fenomenelor satirizate („Capra sare masa, iedul sare casa”, „Unul care nu merge cu picioarele pe pămînt” etc.). Îndreptîndu-și eforturile sale creatoare în direcția lichidării acestor scăderi, Ion Doru va da desigur lucrări din ce în ce mai de calitate.

Avînd o fertilă activitate creatoare, ilustrată elocvent în ultimele expoziții plastice, Gh. Ivancenco aduce pe panourile ce-i sînt rezervate o interesantă serie de peisaje bucureștene — file dintr-o adevărată geografie plastică a Capitalei noastre. Imaginile familiare și dragi ale Pieței Mari (28 Martie), și a Poștei centrale, a podului Șerban Vodă și a Pieței Universității, a Casei Scintei ori a Teatrului de Operă și Balet, sînt realizate de artist cu multă precizie documentară. În unele din acuarelele lui Ivancenco, cum ar fi „Foișorul de foc”, „Piața mare” și mai ales „Carul cu bere”, lumina caldă care scaldă peisajul, coloritul său fin nuanțat, însuflețesc parcă zidurile, sugerînd freamătul vieții ce pulsează în spatele lor. Pe acest Ivancenco, sincer și spontan, subtil mînuitor al desenului și culorii, nu-l regăsim însă în cele două naturi moarte, rigide și lipsite de sentiment, care par simple exerciții de atelier.

Cele cîteva studii de capete expuse rețin mai mult prin puternica reliefare a trăsăturilor, decît prin vigoarea expresiei lor, în timp ce ilustrațiile la „Opere alese” de Turgheniev ne relevă priceperea lui Gh. Ivancenco de a crea atmosfera respectivă.

Cele 45 de lucrări pe care le expune V. Kazar confirmă biruirea de către artist a rămășițelor formaliste, arată concepția sănătoasă, realistă, care îi ghidează

Jules PERAHIM

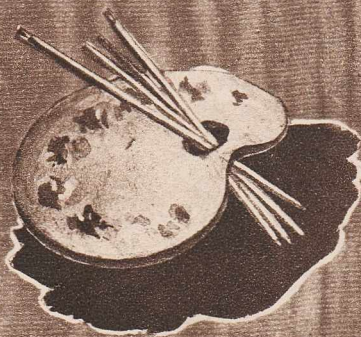
Studiu pentru Tatiana din „Evgheni Oneghin”

SUCCESUL UNOR EXPOZIȚII PERSONALE

Vasile KAZAR

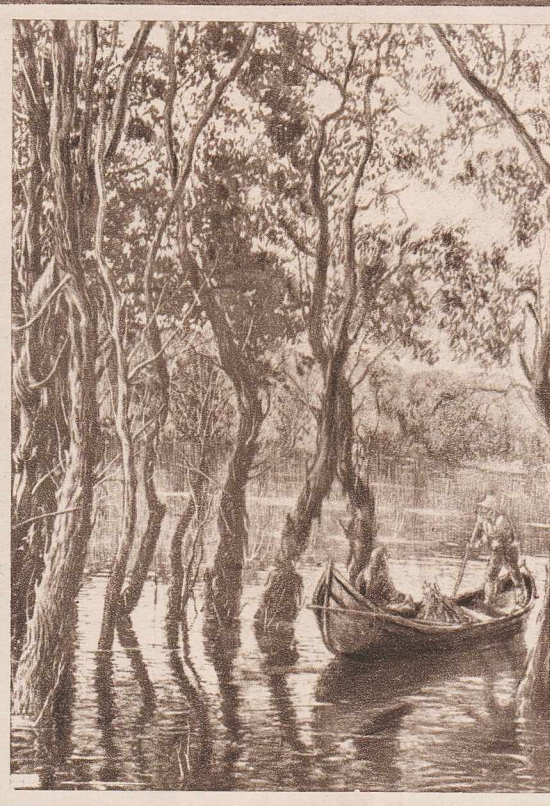
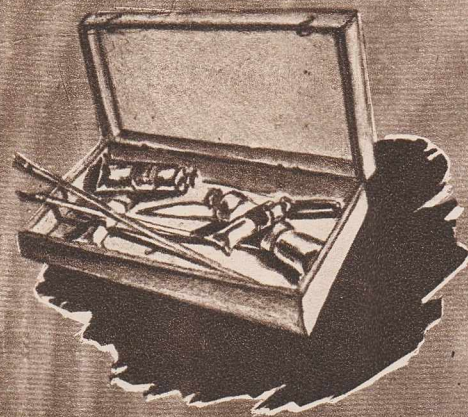
Ioana Dăncuș, hortitoare din Iași

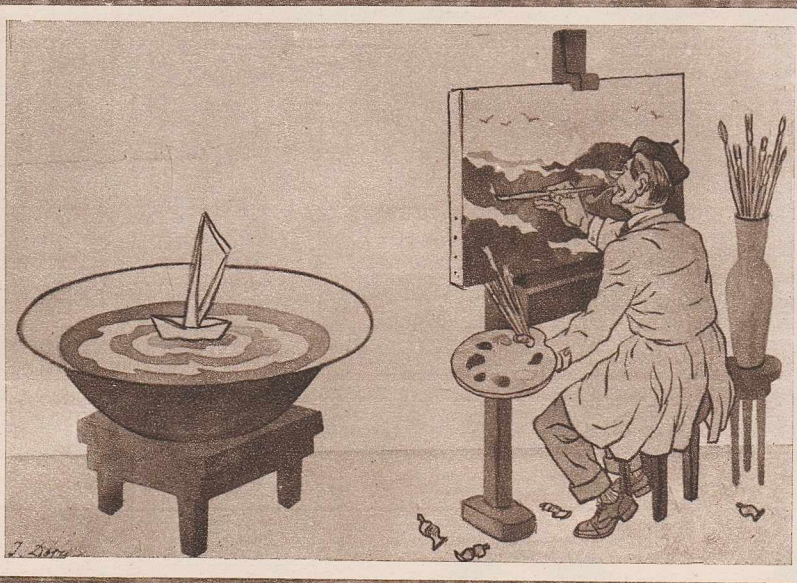
Gheorghe IVANCENCO

Piața Universității

Gheorghe NAUM

Inundațiile în baltă

Ion DORU

Pictură după natură

în prezent creația. Din marea majoritate a portretelor și studiilor sale ne privește, simplu și deschis, țăranul Maramureșului, așa cum l-a văzut azi artistul. Iată-o pe horitoarea din leud, Ioana Dăncuș. De sub broboadă te privește, vii și calzi, cu sclipiri de inteligență, puțin șireți, ochii ei, tineri în ciuda crețurilor de la timp. În aceste priviri citești încredere și demnitate, în ele deslușești noul care se înstăpânește azi în satul maramureșean. Iar acest nou îl regăsești și în chipul viu al lui moș Urda, în acel al zootehnicianului Vasile Dunca și în numeroase altele.

Fuga de schematicism, grija de a individualiza personajul prin amănunte specifice, se observă mai ales în schițele sale de chiaburi (pentru compoziția „Judecata chiaburului”).

I-am reproșat totuși artistului o oarecare lipsă de exigență în selecționarea lucrărilor expuse: ar fi putut foarte bine lipsi de pe panouri câteva studii nu prea izbutite de femei și copii care nu aduc nimic nou și seamănă destul de mult între ele, încât lasă impresia unei uniformități supărătoare. De asemeni, insuficient de realizată e compoziția sa

„Pintea haiducul și notabilii din Baia Mare”. Artistul nu a izbutit să redea intensitatea dramatică a conflictului dintre haiduci și mai marii orașului, nici să contureze personalitatea legendară a haiducului Pintea.

Fără îndoială însă, că această expoziție rămâne pentru Vasile Kazar un neîndoiește succes.

Gh. Naum, în puținele lucrări pe care le expune, se dovedește din nou un gravor talentat, cunoscător și cîntăreț plin de poezie al frumuseților naturale din bălțile și portul Brăilei (sugestivă și realizată cu măiestrie este gravura intitulată „Inundațiile în baltă”). Frumoase, pline de culoare, sînt monopiile sale reprezentînd flori și o natură moartă cu mere. Mai puțin reușiți, insuficient adînciți psihologic, sînt majoritatea țăranilor pe care Gh. Naum ni-i face cunoscuți în lucrările sale și care apar uneori neindividualizați, prezenți în atitudini statice, stîngace. Spre deosebire de aceștia, pictorul aduce în portretul de țăran bătrîn o imagine plină de adîncă umanitate, redată cu înțelegeri și căldură.

Cîteva panouri alăturate expun peste o sută de lucrări ale artis-

tului emerit Jules Perahim — ilustrații de carte, peisaje, portrete. Prezent în mai toate expozițiile plastice din ultima vreme — Jules Perahim se remarcă și de astă dată prin fantezia și măiestria cu care izbuteste să transpună în imagine plastică ideile, conflictele, personajele unor cărți cu tematici complet diferite. Autenticitatea atmosferei și adîncirea tipurilor umane le regăsești în ilustrațiile sale pentru „Klim Samghin” de Gorki și „Evgheni Oneghin” a lui Pușkin, în cîteva (din păcate sînt bine realizate puține) din cele ce ilustrează poemul „Donca Simo” de Marcel Bressiașu, în ilustrațiile la „Vasili Tiorkin” și în cele la basmul „Nică fără frică”.

Există, printre cele cîteva peisaje pe care le expune J. Perahim, unul care îți reține atenția: e o imagine a Veneției, așa cum a văzut-o artistul în vara acestui an, cu prilejul tradiționalci expoziții biennale. Departe, pe țarm, se conturează clădirile Veneției, în timp ce pe apă, în prim plan, se leagănă ușor un vas ancorat. Alina tot. Și, cu toate acestea, cînd vezi peisajul, simți că aceasta e Veneția adevărată, Veneția văzută

de un artist realist, care știe că, departe, printre docuri, rătăcesc șomeri flămînzi și copii care scotocesc prin gunoaie. Perahim nu ni i-a înfățișat pe aceștia. Dar prezența lor o simți pe țarmul venețian schițat în peisaj, care n-are nimic din strălucirea falsă de afiș turistic, a altor alte peisaje neadevărate ale urei neadevărate Veneții.

În sălile în care își expun lucrările de grafică acești patru artiști, Ion Vlad prezintă cîteva sculpturi printre care busturile lui Beethoven, al lui Chopin, al lui Camil Ressu și al zidarului Grecu Andrei. Sculpturile înfățișînd pe Beethoven și Chopin vădese încă rămășițe ale unui vechi manierism. De asemeni neizbutit este și portretul zidarului fruntaș Grecu Andrei, unde însușindu-și formal mijloacele realiste de exprimare, I. Vlad a dat o sculptură schematică, lozincardă.

Numărul mare al vizitatorilor, ca și interesul cu care ei urmăresc expoziția, constituie un succes atît pentru artiștii expozanți, cît și pentru Uniunea Artiștilor Plastici și Ministerul Culturii.

Sanda FAUR

AMINTIRI

și

REALITĂȚI...

Rîndurile acestea le scriu din Iași, acolo unde redactorul revistei „Flacăra” a înfîlnit ansamblul nostru aflat în turneu și mi-a cerut să povestesc câteva din amintirile mai vechi și mai noi, pe care le-am adunat de-a lungul celor 35 de ani petrecuți în teatrul evreesc. Poate că mi-ar fi venit mai greu să fac lucrul acesta dacă nu m-aș fi aflat în Iași, orașul în care, încă la sfîrșitul secolului trecut, părinții mei — Roza și Moise Siegler — au jucat pe scena „Pomului verde”, alături de Goldfaden, întemeietorul teatrului idiș în România. Acolo unde la vârsta de 11 ani am jucat primul meu rol — micul Isac din „Sacrificarea lui Isac” — și am leșinat de emoție pe scenă, pentru că zărisem în sală privirea exigentă a celui mai aspru regizor pe care l-am avut, mama mea. Acolo unde poposea, an de an, în necurmatele noastre peregrinări, mica trupă în care juca, pe lângă cîțiva actori străini, întreaga noastră familie: părinții, noi — cele trei surori — și mai tîrziu soțul meu, care a fost apoi ars într-unul din crematoriile lagărelor fasciste.

Iașul mă răscolește întotdeauna. De cîte ori venim aici îmi fac timp și, înaintea celor două spectacole pe care le dăm zilnic, o pornesc singură pe străduțele de care mă leagă alîtea și aîtea amintiri. O iau încet spre Tîrgul Cucului și în mintea mea trecutul reînvie. Dar numai în imaginație. Pentru că în viață nu-l mai înfîlesc. Nu mai regăsec ceainăriile și cafenelele pe zidurile cărora bunicul meu lipsea în zori afișele trupei lui Goldfaden, pentru ca seara s-o aducă de mîna pe mama, fetiță de 11 ani, să cînte, în aceleași ceainării și cafenele, vechi melodii populare evrești. Nu mai regăsec nici casa cu o mică marchiză ale cărei geamuri sparte erau lipite cu carton și ziare vechi, din care tatăl meu a fugit într-o noapte pentru a se face actor, împotriva voinței părinților săi. Îmi regăsec însă prietenii vechi, spectatorii pentru care am jucat zeci de ani. Dar nici ei nu mai sînt aceiași. Nu mai merg cu spinarea încovoiată, parcă furisîndu-se pe lângă garduri, cu privirea lipită de pămînt. Simți că oamenii aceștia sînt liberi și demni, și că au perfecta conștiință a acestei demnități.

Am trecut ieri pe lângă un grup de cetățeni și am auzit rostindu-se în idiș: „Uite-o pe Sevilla, emerita noastră”. Am tresărit. Auzisem aceleași cuvinte cu puțină vreme înainte. Dar nu în limba idiș. Ci în maghiară și în romînă. „Pentru artista noastră emerită”, așa au închinat paharele la Baia Mare, la reuniunea care au organizat-o pentru noi, colegii noștri de la secțiile romînă și maghiară ale teatrului de stat de acolo. Și semnificația acestor cuvinte era mult mai adîncă ca aceea a unui oarecare toast prietenesc...

Nu știu dacă voi reuși să explic simțămîntul care l-am încercat atunci. Și nu numai atunci, ci de nenumărate ori în ultimii ani. Voi încerca, totuși.

...Teatrul l-am iubit întotdeauna, a intrat în singele meu, în fiecare fibră a ființei mele. Nu e o figură

de Sevilla PASTOR

artistă emerită a R. P. R.

de stil cînd spun că am deschis ochii în teatru: primii ani ai vieții mele i-am trăit într-o cămăruță de sub scena teatrului „Jignîța” din București, acolo unde locuiau părinții mei. Cînd intra în scenă, mama își lăsa sugarul în culise, pe cîteva petece ale unui vechi decor, ori îl încredința garderobierei pentru cele cîteva minute cît durau replicile. Înainte de a cunoaște aerul proaspăt al pădurii și mireasma florilor, am respirat praful scenei, mirosul vopselelor, al grimei și al florilor de hîrtie. Și asta nu se poate uita. Am jucat ani și ani, multe operete ușoare și melodrame lacrimogene, pentru că numai acestea aduceau în casa teatrului banii avuților; dar i-am jucat — pentru sufletul nostru și pentru cei care nu puteau întotdeauna să-și plătească biletul — pe minunații clasici ai literaturii idiș: Șulem Aleiham, Peretz și Goldfaden.

Am respectat scena și asta ne-a adus dragostea publicului. Dar în toți anii aceia am simțit că arta noastră e o artă a ghetoului, că ceilalți din jurul nostru erau împiedicați de a o cunoaște — și nu limba era aceea care ne stătea în cale; că noi și cei pentru care jucam eram prezențați poporului, de către stăpînitorii vremii, ca niște paria de care trebuie să te ții departe. Izolarea aceasta — pe care nu o dată au sfîșiat-o aîția oameni cinstiți și de bună-credință aparținînd poporului român și tuturor naționalităților cu care conlocuiau — voia să ne sugrume arta, să ne-o înăbușe. În 1938, la Timișoara, în timp ce o trupă de actori evrei prezenta un spectacol, cîțiva huligani au aruncat în sală o bombă, care a făcut mai multe victime. Acum cîteva zile am dat și noi un spectacol în Timișoara. În sala Operei de Stat. Iar în cabine ne așteptau buchete de flori de la colegii noștri romîni și germani. Pe toate oglinzile era scris cu ceră albă: „Bine ați venit”, „Succes”, „Spor la muncă”. Sala era arhiplină: stăteau oamenii ciorchine pe intervale. În pauze, cabinele s-au umplut cu artiști de la teatrele din localitate, care ne-au îmbrățișat și ne-au felicitat, pe noi, actorii evrei, care în același oraș eram înalți cu ani primiți cu explozii de bombe...

Și lucrurile acestea s-au petrecut peste tot: la Craiova și la Turda, la Arad, Brăila și Tg. Mureș, pretutindeni.

E poate mai ușor de înțeles acum de ce am tresărit cînd i-am auzit pe acei cetățeni din Tg. Cucului, spunînd: „emerita noastră”. Îmi amintisem atunci cum eram în trecut hărțuită și urmărită de grija zilei de mîine, de obsesia hranei pentru actori și a procurării banilor pentru plata sălilor în care jucam, de cea a noli piese pe care trebuia să o montăm într-o săptămîină. M-a trezit ecoul acestui înalt titlu de distincție, pe care nu l-aș fi putut visa nicicînd în trecut, și cu care astăzi statul

mi-a cinstit activitatea depusă în teatru — în teatrul unei minorități naționale și încă a celei mai hulite în trecut — de-a lungul a trei decenii și jumătate. Și m-a emoționat din nou, puternic, această revelație a noului din viața noastră...

Cînd m-am întors spre teatru se înnoptase. Grăbii pasul, deoarece se apropia începerea spectacolului. În curte m-am împiedicat din nou, ca și în seara precedentă, de niște stive de scînduri, pietriș și nisip, și am șoptit ceva, în ciudată, printre dinți. Dar apoi am zîmbit la mine însumi: teatrul evreesc din Iași, se reconstruiește, capătă două etaje noi, pentru cabine, săli de repetiții, club, iar eu mă înfurii pentru că mi-am murdărit pantofii! Și cînd te gîndești că înainte vreme eram fericită dacă găseam o sală de spectacole, cu bănci de scînduri și lămpi de petromax pentru a o lumina!

Mi-am amintit și de teatrul nostru din București, a cărui radicală transformare ne va pune la dispoziție o sală, cabine și o scenă ultramodernă; mi-am amintit de teatrul de stat din Turda, și el în plină reconstrucție, de alte multe teatre din țară care își îmbunătățesc mereu condițiile tehnice de desfășurare a muncii lor.

Spuncam mai sus că, în trecut, pentru a ne putea susține materialicește teatrul, eram siliți să dăm mereu noi piese, cîte una pe săptămîină. Cît de bine erau pregătite aceste piese, se poate de la sine înțelege. Și munca era totuși colosală, pentru că noi nu aveam sufleri și textul trebuia știut pe de rost, într-un timp record. Poate de aceea, din sutele de roluri pe care le-am jucat de-a lungul anilor, cele mai dragi îmi sînt „Vrăjitoarea” lui Goldfaden, mama lui Platon Crețet din piesa lui Korneiciuk, ori Feighe din „Familia Grünwald”, pe care le-am jucat în ultimii ani.

De multe ori mă încercă regretul că n-am acum 20 de ani ca să-mi pot începe azi cariera în teatru. Îi privesc pe tinerii noștri și cred, uneori, că ei aproape nici nu-și dau bine seama de condițiile care li se oferă azi pentru a se forma ca artiști. La 11 ani eu am părăsit școala, pentru că trebuia să-mi însoțesc părinții prin turneele lor rătăcitoare și să cîștig și eu. În turneul nostru de acum, cîțiva tineri care aveau roluri destul de însem-

nate — ca Leonie Alexe, Bibiana Strulovici, Willy Becker — au rămas în București pentru a nu-și întrerupe studiile la Institutele superioare, și au fost înlocuiți de alți actori. Fapte pe care altădată nici nu mi le-aș fi putut închipui.

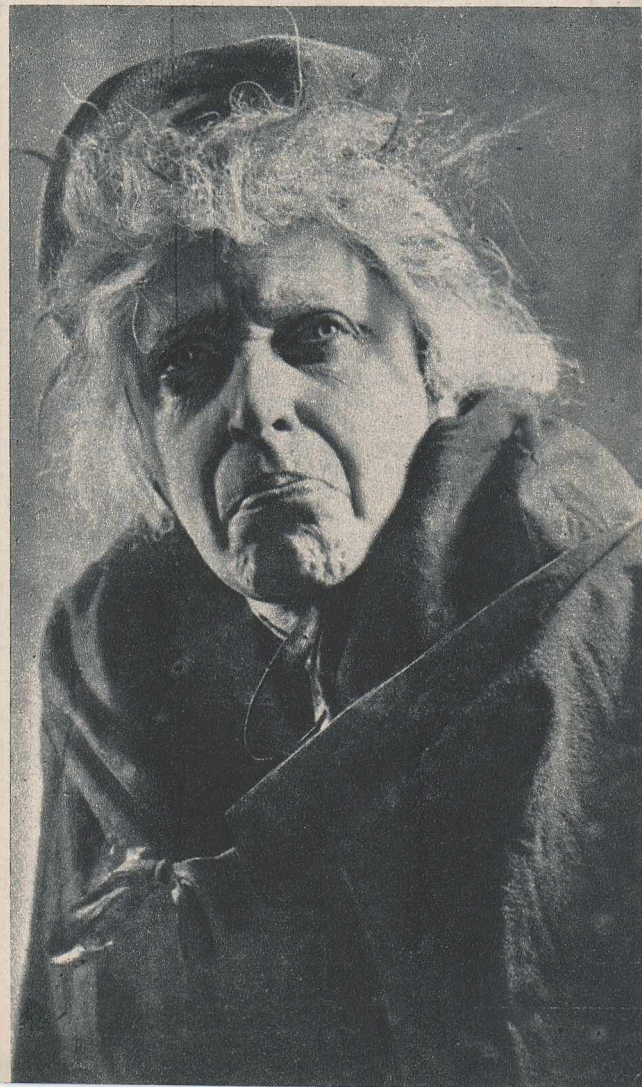
Aș vrea să închiu aceste cîteva rînduri ale mele cu un mic fapt, neînsemnat în aparență. Aseară, cînd ne-am întors de la spectacol, m-am plîns kolegi mele de cușetă că e prea cald în vagon. L-am rugat apoi pe „nea Marin”, însoțitorul trenului nostru, să ne regleze caloriferul. Am deschis fereastra și am privit în noapte. Cerul era limpede, zăpada strălucea, aerul era tăios de rece. Cu vreo douăzeci de ani în urmă, pe o noapte asemănătoare, am pornit, dintr-un tîrg, frînți de oboșală după două spectacole date într-o magazie de cereale, în cele două căruțe care purtau înțreg inventarul înșuflețit și neînșuflețit al trupei noastre. Trebuia să ajungem la un alt oraș din Moldova, pe care-l despărțea vreo 5 ore de mers de cel din care plecaserăm. O colegă a mea își ținea în brațe pruncul de cîteva luni, învelit în cortina de pluș. În loc de 5, am făcut 15 ore printr-un ger cumplit. Cînd am ajuns, copilul din brațele kolegi mele era degerat. Și în aceea zi, trupa ambulată de actori evrei și-a dat totuși spectacolul!...

Am mai privit o dată cerul și am închis repede geamul.

— Lasă, nea Marine, i-am strigat, să fie căldură.

În vagon era cald și lumină. Iar trenul s-a urnit încetîșor și a pornit spre orașul următor prevăzut în planul turneului nostru...

Sevilla Pastor în rolul Babei Iahne din opereta „Vrăjitoarea” a clasicului dramaturgiei idiș A. Goldfaden.

Negrul Willie Mc Gee, cetățean al S. U. A., a plătit cu viața culoarea pielii sale. El a fost condamnat la moarte sub acuzația falsă de a fi violat o „cucooană” albă. În fotografie: Mc Gee, purtând cătușe la mâini, este introdus în sala morții, unde îl așteaptă scaunul electric.

OAMENII ÎN GHETOURI

de Petre SOLOMON

Încît o bună parte din locuitori sînt lipsiți de adăpost. Inventivi, proprietarii au „soluțional” problema cu ajutorul așa-numitelor „hot beds” — paturi calde, închiriate cu ora. Aglomerația și insalubritatea locuințelor merg mîna în mîna cu răspîndirea bolilor. În partea centrală a Harlemului, unde pe o suprafață de două mîle păturate trăiesc 219.000 bărbați, femei și copii; bolnavii de tuberculoză se numără cu miile. Și cum pentru tuberculoșii negri nu există suficiente paturi în spitalele „rezervate negrilor”, mortalitatea este extrem de răspîndită printre ei.

În Harlem negrii nu sînt lînșai ca în Alabama sau în Georgia. Aici însă se practică lînșajul numit „rece” — deosebit de „lînșajul cald” din sud. Dar faptul acesta e compensat din plin de numeroasele forme de discriminare practicate împotriva negrilor: în învățămînt, în industrie, în comerț, în „profesiunile libere” etc.. Încît pînă și autorii burghezi ai cărții „New-York confidential”, apărută în S. U. A., scriu, negru pe alb: „Sute de mii de negri trăiesc în lagărul de concentrare Harlem, în condițiile în care trăiau persoanele strămutate, și sînt separați de restul lumii prin invizibila sîrmă ghimpată a urii de rasă”.

Harlemul este simbolul vieții de iad hărăzite de imperialiștii americani unei populații care reprezintă a zecea parte din populația totală a Statelor Unite.

Harlemul nu este o excepție

Capitala Statelor Unite, Washingtonul, nu se află, după cum se știe, în sud, ci în nord. Cu toate acestea, capitala nu se deosebește prea mult de orașelele din zona „centurii negre”, unde își fac de cap bandele Ku-Klux-Klan-ului și senatorii preocupați de menținerea „supremației rasei albe”. La Washington trăiesc — tot într-un ghetou — un mare număr de negri. Ei nu au voie să frecventeze teatrele, sălile de concert, hotelurile etc. Pînă și cimitirele albilor sînt despărțite de cele ale negrilor, cu toate că misionarii fățarnici le făgăduiesc cu mult zel o deplină egalitate... în lumea de apoi.

Iată o întîmplare petrecută în capitala țării dolarului: o femeie a fost trimisă, în durerile facerii, la cel mai apropiat spital, dar nu a fost internată pentru că avea culoarea pielii neagră. Femeia a născut în stradă, fără nici un fel de asistență medicală.

Întîmplarea aceasta, relatată de revista „American Mercury”, nu este nici prima, nici ultima de acest fel.

La 22 ianuarie 1953 Curtea de Apel a Statelor Unite a anulat valabilitatea a două legi mai vechi — din 1872 și 1873 — care interziceau discriminarea rasială față de negri în restaurantele și cafenelele capitalei. Motivul: justiția nu se poate amesteca în afacerile particularilor, în „libertatea lor de acțiune”...

Aceeași grijă pentru libertatea huliganilor rasiști vădesc autoritățile la Chicago, marele centru industrial de pe malul lacului Michigan. Aici ghetoul negrilor se numește „cartierul Cicero”, dar are aceeași fizionomie mizeră ca și Harlemul. Cu cîțiva ani în urmă, un locuitor al ghetoului, negrul Harvey Clark, a îndrăznit să se mute într-o cămăruță închiriată cu chiu cu vai într-un bloc situat în „zona albilor”. Bogătașii din imobilul respectiv, indignați de „cutezanța” negrului, au organizat un adevărat

pogrom, devastînd și incendiind locuința familiei Clark — totul, bineînțeles, sub privirile aprobatoare ale poliției, care venise să „apere ordinea”.

Asemenea „fapte diverse” se petrec zilnic nu numai la Chicago, ci în toate orașele americane aflate sub patronajul lui Jim Crow, barbarul judecător rasist care, în urmă cu zece de ani, a dat o serie de decizii discriminatorii, neștiind că numele lui avea să devină porecla sinistră a rasismului american.

Centura neagră

„Fugit negresă, Carolina. Poartă zgardă cu un ghimpe turtit”.

„Deținută la arestul poliției, femeia neagră Myra. Are mai multe urme de bici și poarta fiare la picioare”.

„Douăzeci și cinci dolari recompensă pentru omul meu Isac. Are o cicatrice pe frunte, în urma unei lovituri, și una în spate, făcută de glonț”.

Aceste anunțuri — și multe altele asemănătoare — au fost extrase de marele scriitor englez Charles Dickens din presa americană, în anul 1842.

Au trecut de-atunci peste o sută de ani — dintre care patru au fost ocupați de războiul civil dus de Statele nordice împotriva celor sudice pentru abolirea sclaviei — și iată că astăzi presa americană relatează același gen de fapte:

„Un negru care a încercat să fugă a fost omorît cu un foc de armă”.

„Un negru din partea locului moare din pricina rănilor provocate de lovituri de cuțit”.

„A fost găsit un negru înjunghiat”.

„Judecătorul Scott a ordonat unui negru să părăsească orașul”.

Încă o ispravă a Ku-Klux-Klan-ului: potrivit unui ritual canibalic, un copil negru este stropit cu păcură fierbinte și apoi presărat cu fulgi. În cel mai bun caz se alege numai cu această batjocură. Cel mai adesea, însă este ucis.

În mijlocul New-York-ului, înconjurat de siluetele trufașe ale zgîrie-norilor se întinde „Central Park” (Parcul Central) — locul preferat de plimbare al protipendadei din acest „oraș al diavolului galben” — cum l-a numit Gorki. Și nu numai loc de plimbare.

Aici, new-yorkezii pot contempla în voie lei și tigri, maimuțe și elefanți — închiși în cuști anume amenajate și prevăzute cu tot „confortul modern”. Se află aici o Africă în miniatură, căreia — pentru a fi completă — nu-i lipsește decît populația băștinașă. Dar stăpînii New-Yorkului au avut grijă să umple — chiar cu cîteva străzi mai încolo — acest gol...

Într-adevăr, mergînd pe 5-th. Avenue, artera principală a orașului — care este și cea mai luxoasă dintre toate bulevardele și străzile sale numerotate ca niște mărfuri produse în serie — călătorul ajunge în faimosul Harlem, cartier în care trăiesc strănepoții sclavilor aduși în urmă cu cîteva secole din îndepărtata Africă.

Un cartier de clădiri vechi, cărămizii, decupate cu o foarfecă parcă, și asemănătoare cu niște cuști standard, printre care șerpuiesc străzi înguste și veșnic aglomerate. Casele acestora, cu fațadele roase de vreme, sînt prevăzute cu scări de incendiu, ale căror spirale de fier se încolăcesc în jurul zidurilor. Acesta e Harlemul, uriașă cuscă în care New-York-ul și-a închis „populația de culoare”, fără a-i acorda „confortul modern” dăruit jivinelor din „Central Park”.

Peste 500.000 de negri trăiesc aci înghesuți pe un spațiu îngust, de cîțiva kilometri pătrați, unde în mod normal n-ar încăpea nici 100.000 de oameni. Ei alcătuiesc cea mai mare comunitate neagră din Statele Unite. De aceea Harlemul reprezintă întrucîtva capitala ghetourilor în care trăiesc, ca vai de lume, cei peste 15.000.000 de locuitori de culoare ai „țării tuturor posibilităților”.

Agglomerația din Harlem este atît de mare,

Orașul este Montgomery din statul Alabama, iar ziarul, care relatează grăbit faptele de mai sus, este foaia locală — „Montgomery Advertiser“.

Alt „fapt divers“, petrecut în orașelul Sardis, din statul Georgia:

Ospătarul negru Mallard a fost luat pe sus de un grup de huligani, membri ai „Ligii cercului alb“ — pentru că uitase să spună „sir“ (domnule) unui client alb. Cu o oră mai târziu, cadavrul lui Mallard a fost găsit atârnat de creanga unui copac, la un kilometru în afara din oraș. Huliganii au organizat în același timp un pogrom pe străzile orașului, sub privirile binevoitoare ale poliției.

Un ziarist burghez, John Gunther, relatează în cartea sa, „În Statele Unite ale Americii“ (Inside U.S.A.), un alt „caz“:

Veteranul negru Isac Woodard, care abia cu câteva ore înainte își primise ordinul de lăsarare la vatră și care purta încă uniforma militară, sosind în Batesburg (Carolina de Sud) a fost reclamat unui polițist de către șoferul autobuzului cu care călătorise, că... tulbură ordinea. Polițistul l-a dat jos din autobuz pe negru și a început să-l bată. Ducându-l apoi cu sila la închisoarea din localitate, el i-a scos ochii cu vârful unei bițe. Față de protestele populației, polițistul, un ucigaș pe nume Shull, a fost dat în judecată. Dar tribunalul districtual l-a achitat după o dezbateră de o jumătate de oră.

Acolo unde se termină centrul zgomotos al orașelor americane, se așterne tăcerea apăsătoare a împărăției mizeriei. Cartierele marginase sînt locuite de „oameni de categoria a II-a“ și în primul rînd de milioane de negri arosiți.

Acestea s-au petrecut în statul Carolina de sud, guvernator fiind însuși James F. Byrnes, fostul secretar de stat al S.U.A. — cel care obișnuia nu de mult să protesteze cu cinism împotriva așa-zisului caracter „antidemocratic“ al alegătorilor din țările de democrație populară!...

Și, fiindcă veni vorba de alegeri, iată cum stau lucrurile în ce-i privește pe alegătorii americani cu pielea neagră: deși constituția Statelor Unite acordă în principiu dreptul de vot „tuturor cetățenilor, indiferent de rang social, rasă și sex“ — dreptul acesta este tăgăduit în practică majorității populației negre. Din cele 11 milioane de oameni de culoare din „centura neagră“, numai 1 milion au, oficial, dreptul de vot. Și aceasta doar pe hîrtie, deoarece huliganii rasiști au grijă ca negrii să nu și-l exercite. În șapte state sudice (Arkansas, Alabama, Carolina de Sud, Mississippi, Virginia, Texas și Tennessee) există obligația — pentru toți alegătorii — de a plăti o taxă electorală specială, care depășește posibilitățile financiare ale majorității negrilor și chiar ale multor albi. Uneori taxa aceasta trebuie achitată retroactiv pe o perioadă îndelungată de timp. În unele state alegătorii trebuie să dea și un „examen“ special, care e de fapt, o adevărată anchetă polițistă.

Se întîmplă totuși ca uneori cîte un cetățean negru să vrea să-și exercite cu orice preț dreptul de vot, plătind taxa cerută și nesocotind avertismentele Ku-Klux-Klan-ului de felul afișului lipit pe zidurile bisericilor din statul Georgia: „Prinul negru care se va prezenta la vot, va fi un om mort“. Astfel cetățeanul negru Macio Snipes, fost combatant în armata Statelor Unite, a îndrăznit să voteze; peste cîteva zile a fost găsit mort la locuința sa.

Nu există în Statele Unite oraș fără interdicții discriminatorii, concretizate în formulele, atât de des întîlnite în hoteluri, în restaurante, în teatre și cinematografe, în parcuri, în grădini, în instituțiile publice și chiar pe ușile caselor particulare: „Interzis oamenilor de culoare“, „Numai pentru albi“ etc. Pînă și pe ușile serviciului „salvării“ dintr-o serie de orașe străjuiește un anunț puternic luminat: „Numai pentru albi“.

Dacă un negru e călcat de o mașină, „salvarea“ nu-l ridică din stradă.

Un singur „drept“ au „oamenii de culoare“ în Statele Unite: să salăhorească pentru bogății albi. Un economist american a stabilit că monopolisții obțin anual aproximativ 4 miliarde dolari profituri din crunta exploatare a negrilor. Bașca profiturile realizate prin exploatarea muncitorilor albi...

Scriitorul american Stetson Kennedy a prezentat, în 1952, Organizației Națiunilor Unite un document în care spunea, printre altele:

„Munca forțată a negrilor și robia sînt departe de a fi dispărut de pe pămîntul țării noastre... În prezent, numărul negrilor robiți de proprietarii de sclavi este mai mare decît în ajunul războiului civil, cînd negrii erau sclavi“.

Selavagiștii americani din zilele noastre îi întrec în cruzime pe cei de altădată. Singura lege pe care ei o respectă este vechea „lege a lui Lynch“, care se aplică pe scară largă în Statele Unite, sfidînd nu numai constituția acestei țări, dar și cele mai elementare drepturi ale omului. Începînd din 1885 pînă în 1927, potrivit statisticii oficiale, au fost linșați în S. U. A. 3.226 negri, printre care 40 femei. În 1931 au fost linșați 19 negri, în 1940 — 15 negri, în 1945 — 41, iar în 1947 — 530 de negri.

La 8 mai 1951 a fost executat pe scaunul electric negrul Willie Mc Gee, tată a patru copii — con-

damnat fără niciun fel de temei, sub falsa acuzație că ar fi violat o „cucoană“ albă. Aceeași acuzație stupidă și aceeași sentință barbară au dus la uciderea „celor șapte din Martinsville“ și a altor negri. Uneori acuzația de „viol“, pe care se întemeiază monstruoasele procese rasiale ce se țin lanț în S.U.A., se reduce la faptul că un negru „s-a uitat pieziș“ la o femeie albă.

Pe bună dreptate scria John Gunther în cartea amintită mai sus că ghetourile negrilor din America întrec cu mult în grozăvie pe cele create de Hitler în Europa, „chiar și pe acela din Varșovia“.

Tot Gunther amintește următorul fapt: Înainte de terminarea celui de al doilea război mondial, un ziarist a întrebat pe o negresă cum ar vrea să-l pedepsească pe Hitler. Ea a răspuns: „Vopsiți-l în negru și aduceți-l aici, în America!“.

Ghetoul luptă

Din Harlem și din celelalte ghetouri ale negrilor din America nu se aud numai gemetele și vaietele martirilor, ale victimelor Jim-crowismului. Poporul negru, care are o bogată tradiție culturală și care a dat Americii atîtea valori, își găsește locul în lupta tot mai activă a oamenilor cinstiți din Statele Unite — pentru pace și democrație, împotriva odiosului regim de teroare instaurat de monopolisții. Deși sînt ținuți într-un întuneric mai negru decît pielea lor, negrii văd limpede, din ce în ce mai limpede, că singura ieșire din iadul care e viața lor — este lupta hotărîtă, pentru zădărnirea fascismului și militarismului american.

În ciuda terorii fără margini, în ciuda spectrului scaunului electric — singurul scaun pe care, în S.U.A., un negru are voie să șadă în fața unui alb — milioanele de oameni simpli cu pielea neagră traduc în viață, alături de frații lor albi — americanii cinstiți — îndemnul cuprins în ultima scrisoare a negrului Mc. Gee:

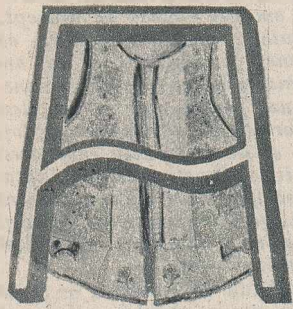
„Dacă trebuie să mor, vreau să adresez un ultim salut mamei, și copiilor mei, și tuturilor celor care știu că un om este omorît pe nedrept, numai din cauza culorii pielii sale. Știți că sînt nevinovat. Spuneți oamenilor că nu am săvîrșit niciodată crima ce mi se impută. Spuneți-le că adevărata cauză pentru care se pregătesc să mă omoare este dorința de a subjugă pe toți negrii din sud. Dar ei nu vor putea face acest lucru dacă voi și copiii voștri veți continua lupta. Nu uitați niciodată să le arătați motivul pentru care au fost omorîți părinții lor. Știu că veți îndeplini rugămîntea mea. Spuneți oamenilor că este necesar să continue lupta“.

Lupta aceasta continuă în America — și ea este o parte din marea luptă a tuturilor popoarelor pentru o lume în care oamenii simpli — albi, negri sau galbeni — să fie socotiți pretutindeni oameni.

Pe străzile orașelor americane pot fi văzute deseori asemenea scene. Huligani rasiști fugăresc un biet negru nevinovat care, odată înhățat, este sortit pieirii prin linșaj.

Imagini din ARTA POPULARA A MINORITATILOR NATIONALE

arta populară e o cronică vie, nescrisă, mereu înprospătată, în care aflăm cum trăiește, cum gîndește și cum simte un popor. În acele obiecte simple, de uz casnic, pe care poporul le făurește cu dragoste și migală pentru propria sa folosință și pe care le împodobește din

acea nevoie de frumos adînc înrădăcinată în sufletul său, putem desluși o atitudine față de lumea înconjurătoare, o concepție de viață oglindind trăsăturile esențiale ale specificului național. Dacă optimismul și dragostea pentru natură a țaranului român se vădesc în motivele ornamentale florale care, colorate mai ales în roșu, abundă la costumele populare — în verdele strălucitor caracteristic artei populare a minorității naționale maghiare din Republica noastră se exprimă temperamentul viu și puternic al ungarilor, în albastrul specific olăriei săsești sau în tonurile sobre ale portului popular recunoaștem firea cumpătată și sobră a sașilor, în negrul care domină costumul macedonean regăsim firea aspră și mîndră a acestei minorități. Și lista unor asemenea exemple ar putea fi ușor dusă mai departe.

Arta populară este adînc legată de viață. Piese de port, ceramica, creștăturile în lemn, ca și țesăturile de tot felul, alcătuiesc cadrul obișnuit al vieții de toate zilele din satele noastre. Ele sînt în primul rînd obiecte utile, straie sau unelte pe care țaranul român, ungar, sas sau huțul, pescarul lipovan ca și sateanul bulgar, turc sau tătar din Dobrogea le folosesc în traiul zilnic sau în zilele de sărbătoare.

Nicăieri nu se manifestă mai bine ca în arta populară legătura strînsă de viață care se țese firesc între diferitele naționalități locuind pe un teritoriu comun. Există, de pildă, unele centre de olărie, ca Tohanul Vechi sau Baia Mare, unde olarii romîni lucrează alături de meșterii unguri și sași, iar producția lor poartă concomitent amprente ale artei populare romînești, maghiare și săsești din regiunile respective sau învecinate.

de Ionel JIANU

La Noul Romîn, de lîngă Arpașul de Jos, întîlnim un fenomen și mai interesant: meșterii romîni produc olărie săsească. Și găsim multe cazuri de acest fel în care oamenii din popor, aparținînd diferitelor naționalități de pe teritoriul Republicii noastre, își împletesc armonios munca de creație populară. Lipovenii folosesc țesăturile romîncelor și bulgăroaicelor din nordul Dobrogei. Huțulii din partea de miazănoapte a Bucovinei au adoptat, cu mici modificări, portul moldovenesc din regiunea Suceava. În costumul ciangailor din regiunea Bacău elementele de port romînesc se îmbină armonios cu cele secuiești.

Infrățirea dintre naționalitățile care trăiesc între aceleași hotare se manifestă astfel puternic și în schimbul reciproc de experiență artistică, de creații populare, care dovedesc un fel de trai asemănător.

Dar arta populară a fiecărei naționalități își păstrează specificul ei, cu toate aceste influențe reciproce.

Sînt vestite, de pildă, costumele populare maghiare din Calata și Trascău, deosebit de strălucitoare prin șirurile de panglici colorate care atrîna pe spate din podoaba de pe cap a fetelor, precum și prin bogăția de culori și ornamente a straielor femeiești.

Cizmulitele, cojocul brodat cu roșu, avînd guler din blană de vulpe, șorțul verde, spăticelul de mătase sau de piele frumos brodat, cordonul de mătase purpurie dau un caracter pitoresc acestui minunat costum popular.

Tot atît de pitorești sînt și cilindrele de catifea neagră, cu panglici colorate, care atrîna pe spate, pe care le poartă tinerele fete săsoaice, sau pelerinele-cojoc de piele albă tivită cu blană marou, cu gulerul înalt îmbrăcat în catifea roșie și dublat cu blană de dihor, ale țarancelor din Bistrița și Reghinul Săsesc.

Cît de specific e și costumul popular macedonean, alcătuit din țesături de lînă — caracteristic macedonenilor care s-au îndeletnicit mai ales cu păstoritul. Fesul roșu, tivit cu fire de argint, sarica de lînă neagră, cu găetane roșii, îmbinarea de alb și negru sau tonuri închise pe care o regăsim în întreg

costumul macedonean dau acestui port un caracter mîndru, impunător.

Mantia largă cu glugă, din lînă cafenie, cu găetane albe, șalvarii și briul negru, mare, cu dungi înguste, roșii, fac ca portul țaranilor bulgari să-și păstreze caracterul specific.

Și tot astfel putem deosebi, prin trăsături bine definite, legate de felul respectiv de viață,

Gătirea unei tinere săsoaice din Năsăud.

și costumele lipovenilor sau ale turcilor și tătarilor din Dobrogea.

Toate aceste minorități naționale, în viața liberă pe care o duc în Republica noastră, își păstrează caracteristicile proprii ale artei lor populare.

Dar transformările economice și sociale intervenite în viața satelor se oglindesc treptat și în arta populară, care e într-o continuă evoluție, înnoindu-se neîncetat.

Schimbul din ce în ce mai activ între sat și oraș, apariția cooperativelor de consum care aduc în sate produsele industriale, circulația mereu sporită a elementelor țărănești, și-au aflat ecoul și în arta populară, și mai ales în costumele populare. Vopselele industriale înlocuiesc adesea pe cele vegetale; mărgelile și alte produse fabricate intră în împodobirea straielor zilnice sau a celor de sărbătoare. În centrele mai active, unde mecanizarea agriculturii și înființarea gospodăriilor agricole colective au dat noi rosturi vieții țărănilor, apar și elemente de port orașenesc. Chiar și în ornamentica populară intervin motive noi, cum ar fi porumbelul păcii ori seceră și ciocanul, integrate în cîmpii ornamentale obișnuite. Pînă și modul de producere a costumelor e în schimbare. În locul industriei casnice, care producea bunuri materiale pentru propriul consum, vedem înființîndu-se cooperative de artă populară, în care barmicele țărance lucrează în ateliere, aflîndu-și o calificare și producînd bunuri de schimb. Bineînțeles acest proces nu e încă generalizat și cea mai mare parte a țărănelor își mai lucrează singure, în casă, frumoasele cămăși sau ii, pentru zile de sărbătoare.

Un factor cu totul nou și reprezentativ pentru vremurile noastre îl constituie atenția și sprijinul pe care regimul de democrație populară le acordă artei populare a minorităților naționale. Pe lângă Ministerul Culturii funcționează o Casă de Creație Populară, care organizează expoziții și conduce întreaga acțiune de sprijinire și îndrumare a artei populare a tuturor naționalităților de pe teritoriul Republicii. În cadrul Institutului de Istorie a Artei al Academiei R.P.R. funcționează o sec-

ție de artă populară, cu o filială la Cluj, unde activează etnografi specializați în arta populară maghiară, ca I. Farago, I. Kos, Judith Szentimrei, Jonő Nagy, sau în arta populară săsească în studii cărora s-a specializat dr. I. Bieltz din Sibiu. Tineri etnografi romîni ca Florea Florescu, Paul Petrescu, Paul Stahl studiază arta populară a buțurilor, a lipovenilor, a macedonenilor, a bulgarilor, a turcilor și a tătarilor, pregătind prețioase lucrări de specialitate.

Editura de Stat pentru Literatură și Artă va publica în anul 1955 un important album cu peste 500 de reproduceri cu privire la „Arta populară din Republica Populară Romînă — port, țesături, cusături”, redactat de un colectiv de specialiști alcătuit din prof. Tancred Bănăceanu, prof. G. Focea și Emilia Ionescu. În acest album, alături de arta populară romînească, vor figura și cele ale tuturor minorităților naționale. Un al doilea album, consacrat ceramicii romînești, maghiare și săsești din Republica Populară Romînă, e în pregătire, fiind redactat de prof. Barbu Slatineanu, Paul Petrescu și Paul Stahl. Și numeroase alte lucrări își așteaptă apariția.

Această vie activitate științifică e o dovadă grăitoare a prețuirii pe care regimul actual o acordă artei populare a minorităților naționale.

În trecut, diversivunile șovine, care cultivau ura între naționalitățile locuind pe același teritoriu, era un mijloc folosit de clasele exploatoare pentru a amăgi poporul și a-i ascunde adevăratele cauze ale suferințelor sale. În ciuda acestor diversivuni, oamenii din popor și-au afirmat însă întotdeauna solidaritatea și prin schimbul viu înfăptuit pe tărîmul artei populare.

Astăzi, cînd minoritățile naționale din Republica Populară Romînă cunosc o deplină egalitate de drepturi, cînd orice urmă de asuprire națională a dispărut, solidaritatea de viață dintre toți oamenii muncii se exprimă în mod creator și în artele populare care înflorește în țara noastră, reflectînd în forme specifice naționale, un nou conținut.

Costum bulgăresc

Costum lipovenesc.

Interiorul unei locuințe turcești din Dobrogea.

CĂMINUL DE CARTIER Nr. 9 MEHALA - TIMIȘOARA

„Parcă niciieri mîncarea nu e mai bună ca la cîmin. Cît despre cozonac, ce să mai vorbim!”

Totuși trebuie să-ți aștepi în liniște porția. Azi e de serviciu Tatar Cornelia și ea nu servește, dacă la masă nu e deplină ordine și curățenie.

— Acum poți începe împărțea! — spune Cornel Kiltzer — nu vezi ce ordine e la masa noastră?

Mica Mariana Borșaru vorbește numai sîrbește. Și tovarășele educatoare vorbesc cu ea în limba sîrbă — dar la joacă și la masă, nu e nevoie de traducător. Mai ales că nu-i greu să-ți dai seama că și ea vrea să fie servit mai repede cozonacul.

Ceramică și broderie săsească.

CARTIERUL ÎNFRĂȚIRII

- reportaj -

de H. KAMILLI

La naștere un cartier muncitoresc

Încet, încet, Harry Alexandru își trăiește pașii în urma camionului cu mobile. Camion cu mobile? Un zîmbet amar îi stăpînește fața. Oare un asemenea vehicul șubred, tras de o mîrtoagă costelivă, încărcat cu cîteva vechituri nenorocite, merită această denumire? Fără voință, ca un automat, Harry Alexandru își trăiește pașii. Sumbri, ca ziua cețoasă, cenușie de toamnă, se întrezăre viitorul în fața lui. Bîntuie marea criză economică.

Și, ca întotdeauna, victimele crizei fac parte din acei care trăiesc din truda mîinilor lor. Fără slujbă... Aceste cuvinte groaznice, scrise cu litere invizibile, le poți citi cu ușurință pe fețele istovite. Neînduplecate și lipsite de orice urmă de umanitate sînt vocile acelora care stăpînesc imensele cazărmi de închiriat. „Datorezi chiria pe luni de zile. Sau banii, sau...” și un gest categoric înlocuiește groaznicul cuvînt. Mîini tremurînde strîng bucată cu bucată bielele lucrătoare, umeri oboșiți cără mese uzate, scaune șchioape spre camion.

Plecat, ca sub o povară grea, înaintează Harry Alexandru. Camionul cotește pe o străduță laterală și e primit de cîmpul deschis. Încă puțin și Harry Alexandru se află în fața „noii sale locuințe”. Cît de nedrept e acest cuvînt! „Noul cămin” e un loc viran nu departe de Timișoara, un loc presărat la tot pasul cu gropi adînci, pline cu apă mociroasă. De aici ia materie primă fabrica de cărămizi a lui Kunst.

La început Harry Alexandru a ridicat pentru el și familia sa o baracă de scinduri, iar mai tîrziu o casuță din lut. El făcuse numai începutul. Zi de zi au sosit aci alții — romîni, unguri, nemți, țigani, sirbi, oameni cărora criza economică le răpise posibilitatea de a-și câștiga existența. Astfel a luat naștere cartierul muncitoresc cunoscut în Timișoara sub denumirea de „colonia Kunst”, după fabrica de cărămizi din apropiere.

Sărman cartier! În fața cocloabelor nenorocite se tăvăleau copii neîngrijiți, bolile și foamea făceau ravagii printre ei. Adulții trebuiau să se mulțumească cu munci ocazionale, cînd le găseau și pe acestea. Familiile de pe aici nu știau ce înseamnă a fi sătul. Harry Alexandru la calea luptei, a împotrivirii față de nedreptăți și mizerie. Poliția e însă hotărîtă să-i bage mîinile în cap. Îl poartă din închisoare în închisoare. Aceasta îi distruge sănătatea, însă nădejdea într-o viață mai bună nu i-o pot distruge nici vinele de bou, nici schingiurile, nici carcerile oricît ar fi ele de strîmte și întunecoase.

Anii trec... Parcă n-ar exista nici o scăpare din nenorocire și mizerie. Unii trăgeau foloase din starea de lucruri din colonie. Kunst încerca să ațîțe spiritele ca să nu se închege prietenii printre locuitorii condamnați la mizerie. „Ce caută ungurul aici?” „La naiba cu țiganul!” „Ce a pierdut sîrbul în mijlocul nostru?” „Să se care neamțul de-aici!” Neîncre-

derea reciprocă, ura și vrajba, cîștiga teren și de multe ori se ajungea la bătăi sîngeroase. „Doamne ferește!” spunea cîte o cetățeancă atunci cînd venea vorba despre această colonie. „La dracul cu voi!” spuneau fabricanții cînd vreunul din locuitorii acestui cartier îi cerea de lucru.

Și iarăși trec ani, ani bogați în evenimente. Schiopătînd și sprijinindu-se într-un băț, Harry Alexandru se întoarce acasă după o vreme îndelungată petrecută prin închisori. E drept că trupul său a

cîndu-se locuințe omenesti. Dar și oamenii au început să se schimbe. Fie că era vorba de romîni Cornel Alpredy, Harry Alexandru, de germanca Ana Fuss, de ungurul Ladislau Toth și de alții, toți laolaltă învățau acum că oamenii trebuie să se înfrățească. Munca comitetelor de stradă a fost grea. Membrii acestora erau uneori cuprinși de teamă și deznădejde. Și cu toate acestea, ceea ce părea imposibil, iată că s-a realizat. Astăzi, acest cartier muncitoresc e de nerecunoscut. S-au ridicat casuțe luminoase. Străzi curate, îngrijite, il

fost maltratată într-un chip îngrozitor, celulele umede ale închisorilor și lanțurilor de fier i-au lăsat urme de neșters. Dar nu zădărnice a rezistat el tuturor acestor chinuri. Cu o bucurie nemărginită a întins el unui tanchist sovietic o floare albastră de cîmp culesă de o mîină grijulie. Sentimente netrăite pînă atunci înfloreau în gestul său. Lungă era calea pe care o parcursese tancul și soldatul. Ea pornise din stepele nesfîrșite ale marii Uniuni Sovietice și trecea pe aici ca să aducă poporului nostru libertatea și zorii unei vieți noi. O viață în care nici un proprietar de cazărmi de închiriat nu va mai putea să arunce pe drumuri familii de muncitori. Împreună cu un pumn de bărbați și femei care gîndeau la fel ca el, Harry Alexandru s-a încadrat în marea luptă împotriva vechiului. Nu peste mult timp, au răsunat pentru prima dată în cartierul de la marginea Timișoarei cuvintele „deputat” și „comitet de stradă”. Și, o dată cu apariția acestor cuvinte noi, a început să se schimbe și înfățișarea coloniei. O parte din mizerabilele cocloabe de lut au fost distruse, în locul lor ridi-

intoarce, iar trece, iar se întoarce. Matyas nu-și mai poate înfrînge curiozitatea. Deschide fereastra căsuței pe care a construit-o abia acum cîteva ani și-l întrebă pe străin într-o romînească stricată: „Ei, om bun, ce plimbi așa în fața casa mea?” Acesta nu răspunde imediat, mai face cîteva pași, apoi rostește cu voce gravă: „Cincizeci” și adaugă în sfîrșit: „Cum asta, bătrîne, nu știi încă nimic? Cartierul vostru o să primească lumină electrică. Cornel Alpredy și Harry Alexandru din comitetul de stradă au reușit s-o obțină și pe asta. Tocmai fac măsurătorile, unde trebuie să ridicăm stîlpii”.

Matyas ar fi vrut să-l pună la punct pe străin, să-i spună că e veteran din primul război mondial, că e om bătrîn de care nu e frumos să-și bată joc. A renunțat însă, căci omul începuse din nou să umble încoace și încolo. De astă dată pe partea cealaltă a străzii.

A doua zi nevasta lui Matyas intră ca o furtună în cameră: „Matyas, mîine trebuie să ajutăm cu toții. Se pun stîlpii...” Matyas se uită pieziș spre nevastă-sa: „Ești doar femeie în toată firea și te ții și tu de astea...”

Două zile mai tîrziu în fața unora dintre casuțe răsăriseră de acum stîlpi înalți. Și după alte cîteva zile firele erau întinse. Acuma nici Matyas nu se mai îndoia că va fi electricat cartierul.

Ce s-a întîmplat însă? Lumina electrică ar fi trebuit să ardă de mult. Trecuse o săptămînă, două, se apropia ultima zi a anului. În micile casuțe, oamenii lustruiau lămpile de gaz. Se pregăteau pentru revelion.

Matyas îmbrăcase hainele negre de sîrbătoare. Stătea în mijlocul familiei sale la un pîhărel de vin și povestea după vechiul său obicei întîmplări din vremurile de demult ale soldăției sale. Dintr-o dată veni vorba și de electrificare. „De la bun început eu nu am crezut în povestea aceasta. Numai nevasta mă tot bătea la cap: „Ai să vezi, Matyas, încă anul acesta o să avem lumină electrică. Palavrăgeală de femeie, nu altceva...” Nevastă-sa îl privea necăjită.

Între timp, arătătorul marelui său ceas de buzunar, care de mai bine de jumătate de secol anunța cu regularitate anul nou, înainta neconținut. Mai erau cîteva minute pînă la miezul nopții. Dintr-o dată pe străzi izbucni o lumină puternică. Timp de cîteva secunde liniștea stăpîni totul. Cu mîinile tremurînd de emoție, Matyas deschise fereastra. Strigăte îl întîmpinau: „Ion, Gyula, Hans, Bogdan, veniți, ieșiți, arde lumina!” Exact în aceeași clipă răsunară primele bătăi de clopot. Sosise anul nou...

Tînăra bunică...

Agneta Opeltz puse repede la o parte lucrul de mîină și alergă spre poarta casei. Îl zărise pe stradă pe Harry Alexandru cu care trebuia să vorbească neapărat. Era doar membru în comitetul de stradă și

fi ajutate pe atîția. Poate că putea s-o sprijine și pe dînsa. Cu vocea puțin emoționată își destăinuî ne-cazul: „Vecine, voiam să te întreb dacă n-ai putea să ne ajuti la construirea unei case? Știi, din cauza formalităților...” Fără să se lese întreruptă, ea continuă repede: „ce să-i faci, cu copiii mereu ai ne-cazuri. Te chinuiești cu ei și cînd se fac mari numai decît îi auzi în-tr-o zi: Mamă, vreau să mă căsătoresc... Așa mi-a făcut și fiul meu. Zi și dumneata, vecine, ce poți să răspunzi la o vorbă ca aceasta. Și atunci să rămînem singuri cînd se apropie bătrînețile? Asta n-o vreau nici eu, nici bărbatul meu. Deci nu ne rămîne altceva de făcut decît să construim o casă pentru două familii, să zicem cu vreo patru cămăruțe. Economiiile trebuincioase le avem.”

Harry Alexandru își înfipse bastonul de mai multe ori în pămînt. Apoi se hotărî: „Ai dreptate, vecino! Poți să construiești, că noi îți dăm tot sprijinul. De altfel nu sîntei primii căciși Ecaterina Sipoș și Cornel Roman nutreac același gînd”.

Comitetul de stradă făcu cele necesare. Cornel Alpredy se îngriji de procurarea materialului. Cărmizile se ardeau chiar în colonie. Intre timp, încă înainte de a începe construirea casei, s-a sărbătorit nunta. Și după un an, cînd pe acoperișul noului cămin se fixă o coroană de flori, fața Agnetei Opeltz strălucia de o dublă bucurie. Devenise și bunică. Nora ei născuse o fetiță voinică. Bineînțeles că vecinii ei, Pavel Mucilă și Sofia Kiss nu s-au sfiit să-i facă complimente: „Ascultă, Agneto, spuneau ei, abia ai 41 de ani și ești acum bunică. Meriți toată stima!” Tîna bunică umplu voioasă paharele: „În sănătatea nepoțelii mele!”

Prima carte

De cînta timp bibliotecarul voluntar Ladislau Toth s-a împrietenit cu Ladislau Balaș care avea aceeași vîrstă cu el, adică 20 de ani. Pînă aici nimic anormal. Dar dacă adăugăm că înainte nu se înghețeau de loc unul pe altul... Iată ce se întîmplase:

Comitetul de stradă organizase un curs de alfabetizare. Toți neștiutorii de carte — și existau o mulțime în colonie — fuseseră in-

vițați să participe. Ladislau Toth desfășură o muncă entuziastă la recrutarea elevilor. Pentru el, meșteșugul scrisului nu mai era de mult un secret. Numai Ladislau Balaș nu voia să știe de nimic: „Lăsați-mă în pace. Tocmai asta îmi lipsește, să-mi bag nasul în cărți.” Bibliotecarul aduse în luptă artileria grea: „Va să zică toată viața vrei să-ți pui semnătura cu degetul mare?...” Aceasta îl jigni grav pe Balaș. Era hotărît să se răzbune pe Toth pentru umilirea adusă. Se lăsă în sfîrșit convins de Harry Alexandru să participe la curs. După ce dădu examenul, adică după ce putu să-și scrie numele cu mîna nesigură, dădu din nou peste Toth. Acesta îl bătui prietenește pe umăr: „Și acum, Balaș, vino cu mine ca să-ți dau o carte de citit din biblioteca noastră”.

„Lasă-mă în pace cu pălăvrăgeala ta prostească”, se înfurie Balaș. „M-am săturat acum de scris și de citit. De altfel cine-ți dă ție dreptul să mă tratezi ca pe un puști de școală?” Ca doi cocosi, gata de luptă, stăteau față în față. Atunci Toth își schimbă tactica. Începu să-i povestească conținutul unei cărți. Însă și această încercare rămase deocamdată fără rezultat. Intre timp se reconstruise o casă veche, dărăpănată, care fu transformată în cămin cultural... Trebuia înființată o echipă de dansuri. Și lui Balaș îi plăcea grozav să danseze ceardăș. Se prezentă imediat ca să facă parte din echipă însă bibliotecarul îi aținu calea. „Balaș — îi spuse el prietenește — vrei să faci parte dintr-o echipă de dansuri, vrei să apari în fața unor oameni străini, la oraș... și nu ai citit o carte în toată viața ta. Gîndește-te și tu, intri în vorbă cu oamenii, te faci de ris... Și echipa... mai mare rușinea...”

Balaș se afla în fața unor mari întrebări. Putea el să facă de ris echipa? Atunci?... Dar nici la dans nu putea să renunțe... Atunci?... Se gîndi mult și luă în sfîrșit o carte. Primele pagini le răsfoi fără nici un imbold. Nici nu căuta să înțeleagă ceva. Apoi începu să buchisească. Balaș citea prima carte din viața lui. Și încet, se aprinse. E drept că trecură cîteva luni pînă ce citi cartea, pagină cu pagină. Însă ghoața era spartă. Ceru a doua și a treia carte.

Cu aceasta începu prietenia lor. Cînd mai apoi se înființă și o echipă de teatru, Toth declară în mod categoric: „Ladislau Balaș va fi responsabilul”. Ana Fuss, Elisabeta Lala, Milan Bucarschi, Maria Suvac și Maria Henz fură de acord cu el.

Echipa culturală a „micilor”

Cînd tînărul muncitor Mătîra intră cu nevasta lui în sala căminului cultural, avu impresia că toți ochii erau îndreptați spre el. Și într-adevăr, bărbați și femei își apropiară capetele și începură să șoptească. Mătîra își căută un loc bun — în măsura în care aceasta mai era posibil — și se așeză gălăgios, avînd însă grijă de cutele pantalonilor săi. Era o senzație plăcută să se fie în centrul atenției generale. Și i se părea foarte firesc. Cine are un asemenea fiu...

Cortina — era de fapt o bucată de pînză vopsită — fu trasă în sus. Micuții de la căminul de zi, care se înființase cu un an în urmă, la propunerea comitetului de stradă, pregătiseră un program artistic. Învățaseră cîntece, dansuri și poezii. Nu fusese o treabă ușoară pentru educatoarele Aurora Boteanu și Ileana Higet să-i învețe toate acestea pe micuții de 3-6 anișori.

Prima apăru Rosalia Nagy de 4 ani, sfioasă, cu obrazii roșii. Tatăl său își răsuci plin de mîndrie mustața cînd fiică-sa recită poezia. Veni apoi rîndul echipei de dansuri.

CONDIȚIILE DE PARTICIPARE LA AL III-LEA CONCURS DE JOCURI AL REVISTEI „FLACĂRA”

Începînd cu numărul din 1 ianuarie 1955 al revistei noastre, deschidem cel de al treilea concurs de jocuri distractive. Concursul va cuprinde 6 serii, prima urmînd să apară în numărul din 1 ianuarie 1955, iar ultima în numărul din 15 martie 1955.

Dezlegătorii jocurilor din cadrul concursului vor primi următoarele premii:

- Premiul I, o bicicletă.
- Premiul al II-lea, un aparat de radio.
- Premiul al III-lea, un aparat de fotografiat.
- Premiul al IV-lea, un serviciu de tenis de masă cu toate accesoriile.
- Cinci premii în cărți.
- Zece premii a câte un abonament pe un an la revista „Flacăra”.
- Zece premii a câte un abonament pe șase luni.
- Zece premii a câte un abonament pe trei luni.

Premiile de mai sus se acordă în ordinea punctajului obținut de dezlegător.

Dezlegările jocurilor cuprinse în cel de-al treilea concurs „Flacăra” vor fi trimise, toate o dată, în același plic, pe adresa redacției noastre, cel mai tîrziu pînă la 15 aprilie 1955. Dezlegările vor fi copiate pe o singură față a unei foi de hîrtie, scrise descifrabil, și vor fi grupate pe serii, fiecare serie fiind însoțită în mod obligatoriu de bonul de participant respectiv. Pe fiecare serie se vor scrie cîteva următoarele: numele și pronumele dezlegătorului, domiciliul, profesiunea. Plicul va purta mențiunea: „Pentru concursul de jocuri”.

Anunțăm cititorii noștri că soluțiile acelor dezlegători care nu vor satisface condițiile de mai sus vor fi anulate la triere.

Copiii săltau veseli pe scenă în costumașele lor colorate. Fără îndoiială, însă, că cel mai bine dansa Augustin Mătîra. Piciorușele parcă îi zburau. Tatăl său se adresă, plin de mîndrie, vecinilor: „Ei, ce ziceți? Al dracului fecior, nu...? E al meu...”

Dorința tuturor

Cînd comitetul de stradă convoacă o ședință se bucură toți. Fiecare caută să nu scape această ocazie cînd se discută și se hotărăște ce anume mai e de făcut în colonie. Cristina Rachici, o țigancă bătrînă și micuță la trup, nu conțenește să povestească în jur cît de bucuroși sînt copiii de noul difuzor: „Toată ziua vor să asculte muzică.” Elisabeta Müller și Maria Suvac vorbesc despre cumpărături, pe cînd cei mai în vîrstă ca Matyas Wetôduc discuții mai serioase. Vremea cînd se certau și se ocoleau reciproc nu mai trăiește nici măcar în amintirea lor.

Și astăzi discuțiile sînt în toi. Răsună risete, cuvinte glumețe zboară în toate părțile. Cînd Cornel Alpredy și Harry Alexandru iau loc în față, la masă, mai trece cînta timp pînă ce gălăgia se stinge încetul cu încetul.

„Fraților — începe Alpredy — vrem să vă prezentăm astăzi o propunere. O citesc: Către Marea Adunare Națională a R.P.R. Noi, locuitorii cartierului muncitoresc Kunst, nu mai vrem să ne aducem aminte de numele exploatatorului și fabricantului Kunst. De aceea rugăm să se schimbe numele cartierului nostru în „Cartierul înfrățirii”.

„Așa, așa, bravo, răsună din toate părțile ca dintr-un singur glas, cartierul nostru merită să poarte pe viitor acest nume”

Și-l va purta!

Pînă și Kairi însuși a pierdut șirul unor asemenea... poveri. O fi fost al o sutălea, sau al cîtelea „batal” ocel pe care-l poartă acum pe umeri? Nici el nu mai ține minte l...

Băteam, astă-vară, o șosea dobrogeană, îndreptîndu-mă spre comuna Ciocîrlia. La o răscruce de drum, însă, lipsea tabla indicatoare și nu știam pe ce cale să apuc. Pe o colină din apropiere un cioban se necăjea să mîne oile, care din cauza zădufului pusaseră capul în pămînt și se îngrămădiseră una în alta, de nu le puteai urni din loc nici cu ciomagul.

— Of, mîncea-v-ar lupii și gălbeaza că...! Afurisite animale, dom'le, mi se adresă apoi. Cum dă căldura și le încinge seul, nu te mai înțelegi cu ele.

Venind mai aproape de turmă, ochii mi s-au oprit pe un berbec legat belci, care se zbătea să se ridice, lovind furios cu coarnele în pămînt.

— Dar pe ăsta de ce l-ai pedepsit așa?

— Iacă, i s-a împlinit și lui sorocul; peste cîteva ceasuri părăsește turma. Mîine o să-l gătească cu fel de fel de funde și toată ziua o să-i cînte „daula”. Pe urmă, cine știe în ce sat nimereste. Dar eu parcă am o presimțire că nu va trece hotarul raionului. Tot ăsta... cum îl zice... K... Kairi, al' de-i referent la statul popular din Omancea, o să-i facă de petrecanie. E așa de tare omu'ăsta, că se poate bate de cînd răsare soarele și pînă apune, și tot nu-i trudit...

— Stai jos, l-am rugat eu, cerîndu-i să-mi spună mai pe înțeles despre ce este vorba în legătură cu berbecul, cu Kairi și „daula”.

— Pesemne că nu sîntei de prin partea locului. Alfel ai fi auzit că mîine la oraș e bătaie mare între tătari pentru berbecul ăsta. Vin ai mai tari din regiune și se iau la trîntă pentru animal. Care biruie, îl ia. Așa li-i obiceiul din

Invingătorul, este totdeauna cîștit printr-un dans tradițional, executat în sunetele stridente ale „daulei”. O ceremonie obișnuită la „Kureș”, dar foarte curioasă pentru cei ce asistă prima oară la un concurs de acest fel.

KAIRI, ASUL „KUREȘ”-ULUI TĂTĂRESC

moși-strămoși. Fără herbec nu s-ar bate, de le-ai tăia carne din ei și ai pune-o la sare. Și tot așa cu „daula”...

— Asta ce mai este?

— Îi un taraf. Dacă daula nu cîntă, ei nu se iau la trîntă. Da' să vezi, lucrul al naibii, că i-a molipsit și pe romîni, și pe turci cu lupta asta a lor. Se trîntesc unii pe alții, dar de supărat nu se supără nimeni. Al care a bătut, dă mîna cu al mai slab și apoi se sărută. Asta am văzut-o cu ochii mei, nu o dată și...

Cînd am prins de veste. Tudose, așa îl chema pe cioban, tăcuse. Pe fruntea lui încrêțită se vedea de la distanță efortul pe care-l făcea pentru a-și aduce aminte despre ceva îndepărtat.

— Mi-aduc aminte, continuă el, eram de 12-14 ani. Știi cîte „războaie” am făcut pe colina asta? Cam în fiecare săptămînă unul. Noi, romîni, ne urcam întotdeauna în vîrfurile dealului, iar tătarii pe vale. Și dă-i cu pietre, pînă goleam traistele. De lupta corp la corp ne era însă frică, pentru că tătarii erau mai zdraveni decît noi. În schimb, îi lăsam departe în urmă la fugă... Și uite așa ne-am petrecut copilăria, în dușmănie. Nici pe urmă, cînd am devenit oameni

în toată firea, nu ne aveam mai bine. Abia acum, cînd mi-au albit țîmplele, văd că s-au schimbat lucrurile. Uite, în colectivă aici — și-mi arată către sat — muncesc acum la o altă și romîni, și tătari. Dincolo, peste deal, la fel...

Aș fi ascultat cu plăcere, multă vreme cele ce-mi spunea Tudose ciobanul, dar oile, răzbite de sete, s-au înșirat deodată ca un drum de furnici și nu s-au mai oprit pînă la izvor. Tudose și-a cerut iertare, a pus haina pe ciomag și a coborît după mioare.

★

A doua zi după amiază, pe stadionul P.C.A. din Constanța era mare zarvă. În tribune nu mai era nici un loc. Sute de țărani muncitori și colectivști veniseră de la zeci de kilometri depărtare să asiste la întrecerile de lupte tătărești.

De la cei bătrîni și de la tineri am aflat cu acest prilej, în rîndul tătariilor, „Kureșul” se bucură de o popularitate mai mare decît fotbalul și rar întîlnești un tatar care să nu știe a lupta. Vechile tradiții în privința învingătorilor se păstrează și în zilele noastre. Cel mai bun luptător cîștigă un batal (berbec), care nu lipsește

de la nici un concurs. De asemenea, cei clasați pe locurile 2 și 3 primesc un „bairac” (în traducere: steag), adică un băț de care sînt agățate două obiecte casnice. „Kureșul” este practicat de mai bine de 1000 de ani și este un gen de luptă la curea, cu drept de a se folosi pîdica (aiu-îrmac) sau cîrligul. În timpul desfășurării luptei, daula (muzica) nu încetează nici o clipă. Ritmul muzicii impune luptei un ritm mai drăcesc și nu rareori lupta încetează la vreo „defecțiune” a daulei. În ceea ce privește regulamentul, acesta există doar în mod formal, deoarece aproape că nu au nevoie de el în timpul desfășurării luptei, atît de disciplinați sînt.

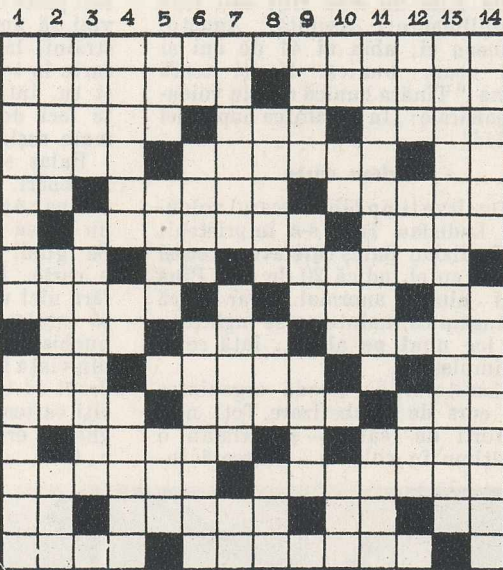
...Seara a coborît pe nesimțite. Invingătorii și-au luat frumoasele premii și s-au îndreptat spre casă. Premiul cel... viu l-a luat Kairi. Mi-am adus aminte atunci de cuvintele lui Tudose ciobanul: „N-o să treacă în nici un caz granițele raionului.” Și într-adevăr, avusese dreptate. Pînă la această dată, poate, Kairi și-a trecut premiul prin... măsele, așa cum a făcut și cu ceilalți peste 100 berbeci, pe care i-a cucerit pînă acum.

V. GODESCU

STAGIUNEA TEATRALĂ

Orizontal: 1. Personaj din „Îndrăgostiții” de Maria Banuș (2 cuv.) 2. ...Verzea, personaj din „Arcul de triumf” de Aurel Baranga — Personaj din „Liceenii” de Treniov. 3. ...Duduleanu, eroină din „Gaițele” — Plantă din familia gramineelor — Personaj din „Oameni de azi”. 4. Omul de serviciu din comedia „Ultima oră” de Mihail Sebastian — Personaj din „Lumina de la Ulmi” — Cal dobrogean. 5. Inițialele eroului pozitiv din „Ultima oră” — Pe ele se desfășoară... umorul, la Teatrul Tăndărică — Eroină din „Rigoletto”. 6. Comedie de Al. Kirilțescu — Porecla lui Othello. 7. Oraș în Maroc — Liubov Iarovaia — Godun... personaj din „Ruptura” de Lavreniev. 8. Personaj din piesa „Tinerețea părinților” de Boris Gorbaciov — Îl interpretează actorul — Ianache Duduleanu. 9. Într-o piesă de Aurel Baranga (neart.) — Pseudonim al lui I. L. Caragiale — Retribuție. 10. Astfel — Dramă de Schiller — Ren! 11. În piesa lui Alecsandri are o piatră, iar în opereta lui Schubert are trei fete... — Adevărați — Localitate în R.P. Ungară. 12. Sclavi spartani — Personaj din „Tinerețea părinților”, 13. „... de azi” piesă de Lucia Demetrius — Piesă de Afinoghenov pe scena Teatrului Armatei. 14. Ruteniu — Personaj din „Ruptura” — ...Davilla, autorul piesei „Vlaicu Vodă” — Oraș antic. 15... Badca, din „Îndrăgostiții” — Profesiunea lui Mayer Bayer, din „Arcul de Triumf”.

Vertical: 1. Personaj din „Drumul soarelui” de Virgil Stoenescu — Dau viață personajelor pe scenă. 2. Piesă de I. Arbuzov la Teatrul Muncitoresc C.F.R. — Categorie socială — Sat în poemele lui Djambul Djabaev. 3. Oraș în Franța — Personaj din „Drumul soarelui”. 4. Și un altul din „Viață nouă” de Miloslav Stehlic. — Nota cititorului — Alt personaj din „Drumul soarelui”. 5. Acela! — O întoarce suflerul, urmărind desfășurarea spectacolului — Capitală în Africa. 6. Sinus hiperbolic (mat.) — Unanimitate — Cu ea se începe

și se încheie povestea de pe scenă. 7. Personaj din „Îndrăgostiții” — Țăran din Vorniceni din piesa „Pîrjolul” de Cezar Petrescu și D. Bondi — Plantă textilă. 8. Gen litorar... de culoare roz — Comună în Pirineii Orientale — Epilog la șah. 9. Pătratul roșu al „jucătorilor de cărți” — Munți în Alpii Reticci — Personaj din „Fata fără zestre” de Ostrovski. 10. Odinioară — Stan Grigorescu — Pachet de hîrtie — Al lui Mark Twain e plin de surprize... 11. „Căruța cu paiațe” piesă de Mircea Ștefanescu — Pricină (arh.) 12. Amiral venețian — Patet... — ... Nedelcu, personaj din piesa „Îndrăgostiții”. 13. Personaj din „Mielul turbat” (2 cuv.) 14. Metamorfoză — De acolo sînt eroii piesei lui M. Andersen Nexö, reprezentată pe scena Teatrului Național „I. L. Caragiale”.

Cuvinte rare: ICH, DEG, ANET, ONE, RIA, ERR, EMO.

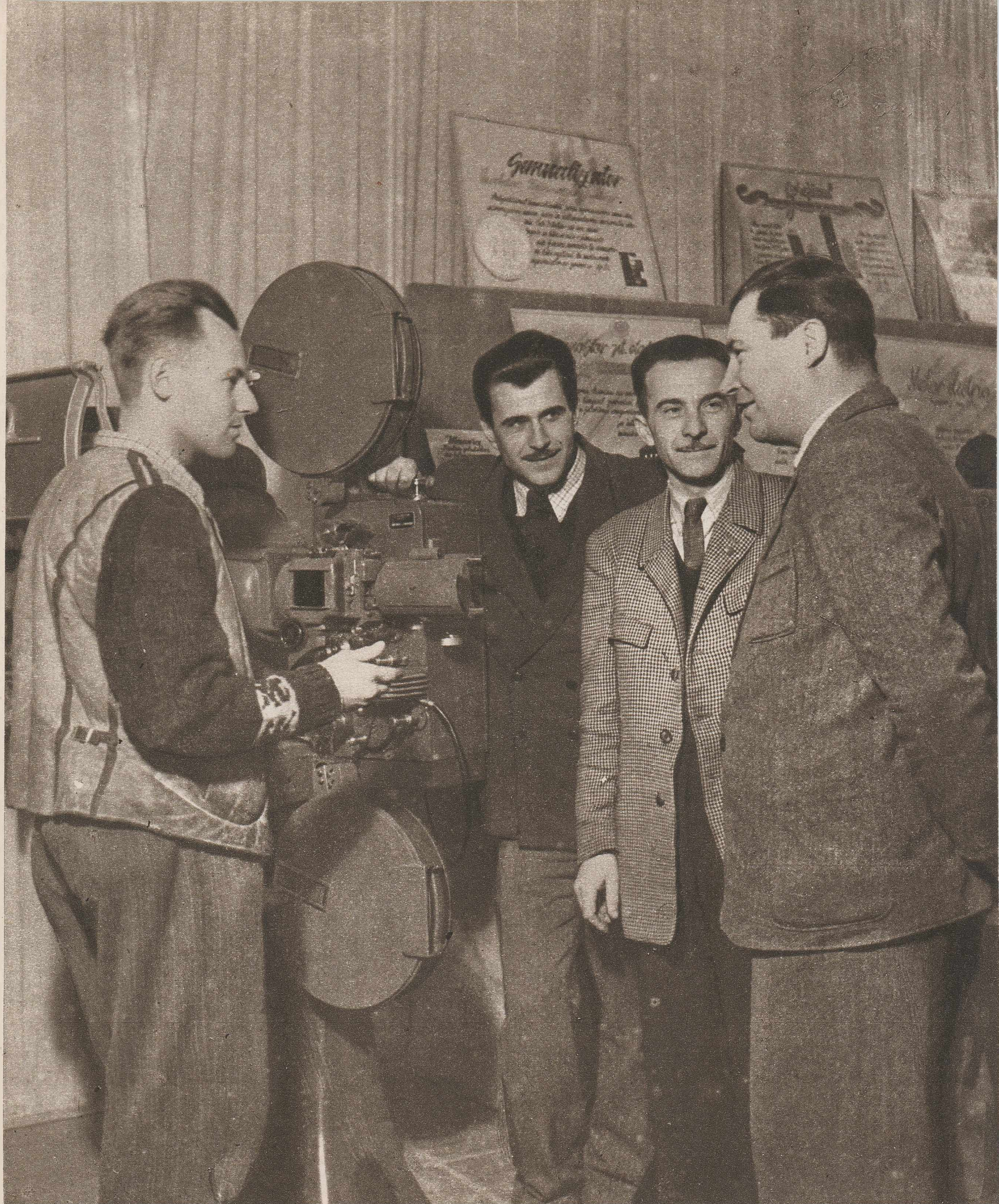
REDACȚIA : BUCUREȘTI Casa Poștală 56
PIAȚA ȘCINTEII Tel. 7.60.10 Int. 1788

ABONAMENTE:

la toate oficiile poștale din țară și la factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții.

PREȚUL ABONAMENTELOR

3 luni : 9 lei
6 luni : 18 lei
un an : 36 lei

Colectivul din care fac parte (de la stînga la dreapta), ing. Hochmeister Günter, ing. Nicolescu Nicolae, tehnicianul Marinescu Dumitru și tehnicianul Gaboși Ignat, a fost distins cu Premiul de Stat al R.P.R., clasa a III-a, pentru realizarea prototipului aparatului de proiecție cinematografică pentru film normal. Prototipul a început să fie fabricat în serie.

Pretul 1,50 lei

